

MASARYKOVA UNIVERZITA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ
Katedra mediálních studií a žurnalistiky

**Dva mediální obrazy konstrukce rizika
prasečí chřipky (The Times vs. MF Dnes)**

**Two Media Images of Construction of Swine Flu Risk
(The Times vs. MF Dnes)**

Magisterská diplomová práce

Bc. Tereza Knířová

Vedoucí práce: PhDr. Jaromír Volek, Ph.D.

Brno 2011

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci „Dva mediální obrazy konstrukce rizika prasečí chřipky (The Times vs. MF Dnes)“ vypracovala samostatně s využitím vlastních dat a pramenů uvedených v literatuře.

V Brně 20. 5. 2011

Děkuji vedoucímu práce PhDr. Jaromíru Volkovi, Ph.D. za trpělivost a čas, který mi věnoval a za přínosné rady, bez nichž by tato práce nevznikla. Také děkuji svému příteli Ing. Jánmu Palaščakovi za vytvoření skvělého zázemí pro psaní a jemu i celé rodině (včetně kanadské větve) za psychickou podporu.

OBSAH

1	ÚVOD	1
2	TEORETICKÝ RÁMEC	3
2.1	RIZIKO V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI	3
2.1.1	KONCEPT RIZIKA A „RIZIKOVÁ SPOLEČNOST“	3
2.1.2	RIZIKO V RÁMCI TEORIE GOVERNMENTALITY	5
2.2	MÉDIA A RIZIKA	7
2.2.1	MEDIÁLNÍ KONSTRUKCE RIZIK	7
2.2.2	AGENDA SETTING A GATEKEEPING	8
2.2.3	ZPRAVODAJSKÉ HODNOTY	9
2.2.4	FRAMING	9
2.2.5	MÉDIA A ZDROJE INFORMACÍ	10
2.2.6	MEDIÁLNÍ LOGIKA ZPRAVODAJSTVÍ	12
2.2.7	ZDRAVOTNÍ RIZIKA V MÉDIÍCH	16
2.3	ZDRAVOTNÍ RIZIKA SOUČASNOSTI	18
2.3.1	PANDEMIE MODERNÍHO SVĚTA	18
2.3.2	PRASEČÍ CHŘIPKA – A/H1N1	19
3	METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA	22
3.1	IDENTIFIKACE VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	22
3.2	VÝZKUMNÝ CÍL	22
3.3	VÝZKUMNÉ METODY	23
3.3.1	OBSAHOVÁ ANALÝZA	23
3.3.2	INTERPRETATIVNÍ ČTENÍ TEXTU	24
3.4	DEFINICE VZORKU	24
3.5	VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY	25
3.5.1	MEDIÁLNÍ PROSTOR VĚNOVANÝ RIZIKU PRASEČÍ CHŘIPKY	25
3.5.2	ZPRAVODAJSKÉ ZDROJE V RÁMCI MEDIÁLNÍ AGENDY RIZIKA PRASEČÍ CHŘIPKY	26
3.5.3	ZPRAVODAJSKÉ HODNOTY V RÁMCI MEDIÁLNÍ AGENDY RIZIKA PRASEČÍ CHŘIPKY	27
3.5.4	FRAMING RIZIKA PRASEČÍ CHŘIPKY	28
3.5.5	KONTEXTUALIZACE RIZIKA PRASEČÍ CHŘIPKY	30
3.5.6	MEDIÁLNÍ EXPOZICE RIZIKA PRASEČÍ CHŘIPKY	32

<u>4</u>	<u>ANALÝZA</u>	<u>38</u>
4.1	ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKY VZORKU	38
4.2	MEDIÁLNÍ KONSTRUKCE RIZIKA PRASEČÍ CHŘIPKY	40
4.2.1	MEDIÁLNÍ PROSTOR VĚNOVANÝ RIZIKU PRASEČÍ CHŘIPKY	40
4.2.2	ZPRAVODAJSKÉ ZDROJE V RÁMCI RIZIKA PRASEČÍ CHŘIPKY	43
4.2.3	ZPRAVODAJSKÉ HODNOTY V RÁMCI KONSTRUKCE RIZIKA PRASEČÍ CHŘIPKY	45
4.2.4	FRAMING RIZIKA PRASEČÍ CHŘIPKY	50
4.2.5	MEDIÁLNÍ KONTEXTUALIZACE RIZIKA PRASEČÍ CHŘIPKY	56
4.3	MEDIÁLNÍ EXPOZICE RIZIKA PRASEČÍ CHŘIPKY	62
4.3.1	CHARAKTERISTIKY RIZIKA PRASEČÍ CHŘIPKY	62
4.3.2	RIZIKOVÉ SKUPINY V RÁMCI RIZIKA PRASEČÍ CHŘIPKY	64
4.3.3	SYMPTOMY A PREVENCE RIZIKA PRASEČÍ CHŘIPKY	68
4.3.4	NEJHORŠÍ SCÉNÁŘ RIZIKA PRASEČÍ CHŘIPKY	70
4.3.5	MEDIÁLNÍ PANIKA V RÁMCI MEDIÁLNÍ AGENDY PRASEČÍ CHŘIPKY	72
<u>5</u>	<u>ZÁVĚR</u>	<u>77</u>
<u>6</u>	<u>DISKUZE</u>	<u>80</u>
<u>7</u>	<u>LITERATURA</u>	<u>87</u>
<u>8</u>	<u>PŘÍLOHY</u>	<u>96</u>

CELKOVÝ POČET SLOV: 24 667

1 ÚVOD

Ve středověku byli lidé vystaveni nebezpečí a riziku smrti na každém kroku od hladomoru, přes nejružnější nemoci až po války. Dětská úmrtnost byla vysoká, a pokud se někdo dožil 40 let, byl považován za kmeta. V dnešním postmoderním světě takové problémy nemáme a objektivně žijeme v jedné z nejbezpečnějších dob vůbec, přesto se bojíme snad více než kdy dřív a obáváme se rizik zapříčiněných lidskou společností. Beck (2009) tak dnešní společnost posedlou riziky a jejich kontrolou nazývá „společností rizikovou“.

Jedním z velkých strašáků dnešního člověka je pandemie smrtícího onemocnění, která dle odborníků dříve nebo později přijde a vymýtl velkou část lidstva. I když by se dalo podotknout, že takové riziko tu bylo vždy a pandemie se objevují víceméně pravidelně, v „rizikové společnosti“ jsou i takováto původně tradiční rizika považována za produkt lidské činnosti. Navíc zde v souladu s „rizikovou společností“ hrají svou nezastupitelnou úlohu globalizace a urbanizace.

Když se objevil v dubnu 2009 nový virus prasečí chřipky a začal v Mexiku zabíjet, média bila na poplach v předtuše, že dlouho očekávaná pandemie je na spadnutí. Právě média hrají dle Shorta (1984) jednu z nejdůležitějších rolí v sociální konstrukci rizik, protože z nich lidé získávají o rizicích informace a utvářejí si o nich představu.

Přestože je problematika mediální konstrukce rizik etablovaným tématem zahraničních výzkumů, v českém kontextu se mu nikdo zatím podrobněji nevěnoval. Cílem této diplomové práce je přinést první poznatky o mediální konstrukci rizika v České republice a porovnat ji se situací ve Velké Británii. Riziko prasečí chřipky je pro náš záměr nanejvýš vhodné, protože se jedná o riziko, které se dotklo téměř všech zemí světa a dosáhlo mimořádného mediálního pokrytí.

Na základě vlastností rizika prasečí chřipky jsme pro analýzu vybrali britský deník The Times a český deník Mladou frontu Dnes (MF Dnes), protože dle Driedgera (2007) jsou tištěná média nejvhodnějším materiálem pro studium rizik dlouhodobějšího charakteru. Výběr konkrétních tištěných titulů se pak odvíjel od jejich čtenosti a nebulvárního zaměření. Abychom dostali ucelenější pohled na riziko prasečí chřipky, sledovali jsme vývoj její agendy během jednoho roku.

Jako základní metodu výzkumu jsme zvolili metodu kvantitativní obsahové analýzy, která je vhodná pro zpracování velkého množství textů. Protože ale tato metoda má své limity, doplnili jsme ji o kvalitativní interpretativní čtení textu. Tato kvalitativní

metoda ale v naší analýze slouží pouze k ilustraci některých výraznějších rysů rizika prasečí chřipky, které vystupují z výsledků kvantitativní analýzy. Kvalitativní interpretativní analýza by vystačila svým rozsahem na další diplomovou práci.

Pro přehlednost je práce členěna do několika oddílů. V teoretické části přiblížíme základní teoretická východiska a koncepty, na kterých je práce postavená. Základními teoretickými rámci pro naši práci je teorie „rizikové společnosti“ a governmentality a zejména touto optikou budeme na riziko prasečí chřipky nahlížet. V rámci analýzy dále využíváme koncepty mediálně vědního diskurzu, jako je agenda setting, framing nebo teorie zpravodajských hodnot. Z hlediska samotného rizika prasečí chřipky pak pracujeme například s koncepty mediální paniky dle Fowlera, Mertonova sebenaplnujícího proroctví nebo uklidňujícího zpravodajství.

V metodologické části představíme použité metody, výběr vzorku a výzkumné otázky a hypotézy, včetně jejich operacionalizace. Následuje analytická část, kde prezentujeme výsledky analýzy, a práci uzavírá diskuze a závěr.

2 TEORETICKÝ RÁMEC

2.1 Riziko v současné společnosti

2.1.1 Koncept rizika a „riziková společnost“

Luhman (1993) zasazuje první použití konceptu rizika do období prvních středověkých zámořských výprav, kdy se námořníci pojišťovali pro případ přírodních hrozeb a nepředvídatelných „Božích zásahů“. Riziko tak bylo vnímáno jako vnější nebezpečí mimo lidskou kontrolu a odpovědnost.

K zásadní změně vnímání rizika dochází s příchodem modernity. Na základě osvícenské ideje, že svět je možné objektivně popsat prostřednictvím vědeckých metod, se v 18. a 19. století rozvíjí statistika a pravděpodobnost jako vědy, které počítají a předpovídají odchylky od normy (Lupton 1999).

Nejistota nepředvídatelného světa byla nahrazena rizikem, které působilo zvládnutelněji, protože bylo založeno na mýtu pravděpodobnostní spolehlivosti. Proto se také objevila distinkce mezi rizikem, které je možné vypočítat, a nejistotou, jež se vymyká racionálnímu zhodnocení (Reddy 1996). Koncept rizika v té době neznamenal pouze negativní výsledek, ale mohl být i pozitivní na základě investiční a pojišťovací logiky.

S nástupem postmodernity, ale dochází k další modifikaci tohoto konceptu v rámci sociální reality. Dle Smarta (1993) je postmodernita charakteristická rostoucím rozladěním z toho, že nedošlo ke splnění slibů modernity a také kritikou předpokladu modernity, že věda a medicína jsou základními nositeli pokroku. Žít v postmodernitě znamená „... *žít s uvědoměním si, že slib modernity přinést řád, jistotu a bezpečí zůstane nenaplněn.*“ (Smart 1993: 27) Současnost se tak v západních zemích vyznačuje nejistotou a ambivalencí vycházející z neustálých změn, kulturní fragmentace a rozpadu tradice. Právě rozpad tradice a sekularizace zanechaly společnost na pospas nejistotám a nebezpečím (Giddens 1998a).

Riziko ztrácí svou pozitivní modernistickou část, která do určité míry zůstává zachována v investičním sektoru. Současně mizí distinkce mezi konceptem rizika a nejistoty, která se stávají synonymy. Koncept rizika proniká do všech vrstev společnosti, včetně expertního vědění, a je používán čím dál častěji (Lupton 1999).

Beck nazývá dnešní společnost „světovou rizikovou společností“ (Beck 2009), podobně jako Giddens, který ji pojmenoval „rizikovou kulturou“ (Giddens 1991). Dle Becka (2004) na rozdíl od modernity není problémem dnešní společnosti produkce a distribuce pozitiv, ale prevence a minimalizace rizik. Riziko je proto čím dál více diskutováno ve všech sférách společnosti, a čím dál více se dostává do povědomí společnosti jako problém. Giddens (1998a) tento stav popisuje jako vědomí si rizika jako rizika a distribuce tohoto vědomí široké veřejnosti.

Mění se nejenom samotné sociální vnímání rizik, ale také jejich podstata. Jak podotýká Beck (2004), rizika v dnešní době mají vážnější následky, jsou globalizovaná a hůře identifikovatelná. Jejich následky ohrožují život na celé Zemi, a proto vyvolávají větší úzkost než rizika z dob předcházejících.

Rizika dnešní doby ohrožující mnoho životů se dle Giddense (1998a) vymykají osobní kontrole jedinců i institucí, a tím mohou narušit náš pocit ontologického bezpečí. Ontologické bezpečí charakterizuje Giddens jako pocit bezpečí v nejširším slova smyslu, prostřednictvím kterého lidé věří v trvalost své vlastní identity, ale také v jejich stálost sociálního a materiálního prostředí. Ontologické bezpečí se vytváří v raném dětství a odvíjí se od začlenění jedince do interpersonálních vztahů a komunit. Tyto vztahy jsou ale v moderní době narušeny a jedinec musí čím dál více spoléhat na abstraktní systémy, což vede k rozvoji úzkosti.

V souladu s Beckem definujeme pro potřeby této práce riziko v postmoderní společnosti jako „...*potencionálně katastrofické vyrobené nejistoty, které jsou sociálně konstruovány prostřednictvím veřejného diskurzu.*“ (Cottle 1998: 7) Giddens (1998a) podobně rizika popisuje jako globální a pocházející z umělého prostředí nebo socializované přírody.

Zatímco dříve lidé považovali hrozby a nebezpečí za dílo nadpřirozených sil a přírody, v postmodernitě jsou rizika vnímána jako produkt lidské činnosti, zejména industrializace, urbanizace a globalizace. „*Dokonce i stará rizika, jako je mor, záplavy a hladomor, jsou nyní málokdy vnímána jako jednání bohů nebo přírody... Místo toho se zdá, že hlavní roli hraje lidský zásah, na jehož základě jde příroda do protiútoků...*“ (Lupton 1999: 65)

Dle Becka i Giddense jsou tak rizika vnímána jako něco, co může být potencionálně kontrolováno člověkem. Společnost se stává posedlá bezpečím a budoucností, přičemž sama vytváří dojem všudypřítomného rizika.

Beck (2009) se v rámci teorie „rizikové společnosti“ přiklání k sociálně konstruktivistickému přístupu, tak jako ho definoval Berger a Luhman (1999). Realita je podle nich konstruována sociálně, a tudíž i koncept rizika se vytváří v rámci sociálních interakcí. Z tohoto pohledu riziko jako takové není nikdy objektivní a poznatelné mimo sociální výkladové rámce a významy. Beck (2009) tudíž tvrdí, že ačkoli žijeme ve světě, který je „objektivně“ nejbezpečnější ze všech, očekávání katastrofy nás nutí dělat nejrůznější preventivní opatření, což platí zejména pro stát, jehož hlavním úkolem je zajistit bezpečí svým občanům.

Dle Becka jsou rizika politicky reflexivní, protože diskuse o rizicích zpochybňuje současná politická rozhodnutí. Společnost se tak stává díky globalizaci reflexivní ve třech ohledech: Za prvé se společnost stává problémem sama pro sebe na globální úrovni. Za druhé vědomí o globálních rizicích vede k vytváření mezinárodních institucí a za třetí mizí politické hranice a vytváří se celosvětové aliance. Tyto procesy vedou ke vzniku celosvětové „rizikové společnosti“.

Postmoderní rizika je těžké kvantifikovat a předcházet jim. Navíc jsou to často rizika s otevřeným koncem, která unikají lidskému vnímání, protože se jedná o mikroskopické částice, jako jsou mikroby nebo nukleární nebezpečí. (Beck 2004) *„Mohou se stát viditelnými pouze v případě, že jsou definovány prostřednictvím vědění... jako je věda, právní systém nebo masová média.“* (Cottle 1998: 8) Zatímco modernistická rizika bylo možné vyčíslit matematicky, rizika v postmoderní době se tomu brání, protože je není možné lokalizovat a protože mají potencionální dlouhodobé následky (Beck 2004). Dle Giddense (1998b) byl dřívější matematický výpočet rizika nahrazen vytvářením rizikových scénářů s různou přesností. Všechny tyto změny vedou k čím dál silnějšímu uvědomění si rizik v každodenním životě a k radikální proměně konceptu rizika.

2.1.2 Riziko v rámci teorie governmentality

Beck (2009) připisuje státu úkol zajišťovat bezpečí občanům a předcházet rizikům. Teorie governmentality ale tuto myšlenku posouvá ještě dál, protože chápe rizika jako nástroje vládnoucí moci, která jejich prostřednictvím kontroluje a řídí populaci. Teoretici governmentality vycházejí z Michela Foucaulta a zaujímají radikálně konstruktivistický postoj k rizikům. Rizika vznikají a jsou ovládána prostřednictvím nejrůznějších institucí, systémů vědění a praktik. Prostřednictvím těchto postupů je riziko zproblematizováno, spočítáno a učiněno ovladatelným (Lupton 1999).

Strategie governmentality zahrnují nejen přímou kontrolu jednotlivců státem, ale spoléhají také na dobrovolnou spolupráci jednotlivců ve státním zájmu. Tyto strategie jsou různorodé a není v nich zapojen pouze stát, ale také další instituce, včetně masových médií. Aktivní jedinec tak není kontrolován přímo státními nástroji, ale dobrovolně kontroluje sám sebe, aby dosáhl sebezdokonalení, zdraví a štěstí. Aby lidé dosáhli svých cílů, přijímají rady od státních institucí a vědců, kteří ustanovili každodenní život jako rizikový (Lupton 1999).

Jedním z přístupů k rizikům, které uvádí Dean (1997), je epidemiologický přístup zaměřený na výpočet zdravotního rizika hrozícího určité populaci. Využívá techniky zahrnující sledování nemocí v populaci, statistiky a spojování těchto dat s dalšími proměnnými (Dean 1997).

Lupton (2005) dodává, že dříve byly strategie k epidemiologickým rizikům zaměřeny na kontrolu vnějšího prostředí. Naproti tomu se v dnešní době hlavní důraz v souvislosti se zdravotním stavem klade na jednotlivce a jeho životní styl. Pokud je například určitá skupina obyvatel identifikována jako ohrožená prasečí chřipkou na základě charakteristik jako je věk nebo pohlaví, je vyzvána, aby riziku předcházela sama. Často se tak děje prostřednictvím mediálních kampaní, v rámci kterých se „rizikový“ jedinec musí sám identifikovat a dobrovolně podniknout kroky k ochraně svého zdraví.

2.2 Média a rizika

2.2.1 Mediální konstrukce rizik

Ačkoli se Beck v rámci teorie „rizikové společnosti“ podrobněji médiím nevěnuje, považuje jejich roli za klíčovou, protože skrze ně dochází k sociální konstrukci a definici rizik, k sociálnímu soupeření a také k sociální kritice rizik v samotné „rizikové společnosti“ (Cottle 1998). Short (1984) k tomuto poznamenává, že média sice nejsou jediným aktérem v rámci sociální konstrukce rizik, ale patří k těm nejdůležitějším. Média tak ovlivňují, co a jak je v rámci sociální reality definováno jako riziko. (Kitzinger 1999) Jejich role je navíc v dnešní době posílena absolutní mediální dostupností a informační okamžitostí. „*Kdykoli se objeví něco, co by mohlo být jen trochu nebezpečné, dozvíme se to na celém světě během několika dní.*“ (Ropeik a Slovic 2003: 2)

V tomto bodě je nutné si uvědomit, že mediální obsahy přispívají k sociální konstrukci reality, ale samy o sobě nejsou a ani nemohou být zrcadlovým obrazem „objektivní“ reality. Již v 70. letech minulého století „...bylo upuštěno od představy, že by žurnalisté byli schopni objektivně znázorňovat realitu.“ (Schulz, cit. dle Kunczik 1995: 124)

Mluvíme tedy o „konstrukci zpráv“. To ale zpravidla neznamená, že novináři záměrně realitu zkreslují. Zkreslení vyplývají z toho, že žurnalisté musejí jednotlivé události vyselektovat a následně zpracovat na text nebo audiovizuální příspěvek (Schudson 1996).

Zprávy v médiích jsou tak pouze umělé obrazy, které vytvořili novináři tím, jakou událost z mnoha vybrali, jaké informace o ní získali a jak sestavili svůj mediální příspěvek. Do tohoto procesu zasahují faktory na mnoha úrovních: individuální úroveň redaktora, úroveň redakčních postupů, úroveň ekonomických a politických zájmů organizace, ale i kulturní úroveň (Burton a Jiráček 2003).

O některých jevech se navíc nedozvídáme jinak než z médií, a to je i případ zdravotních rizik, která nás přímo nebo nepřímo ohrožují (Wilkinson 1999). V souvislosti s rizikem onemocnění prasečí chřipky Hilton a Smith (2010) uvádí, že lidé ve Velké Británii identifikovali média jako svůj primární zdroj informací. Díky intenzivní mediální agendě se cítili znepokojeni a na základě zpravodajství si vytvářeli své představy o onemocnění. Tento fakt odpovídá teorii nastolování mediální agendy (agenda setting).

2.2.2 Agenda setting a gatekeeping

Myšlenku agenda setting lze vysledovat už ve stěžejním díle Waltra Lippmana *Public Opinion*, ve kterém média přirovnává k oknům do světa mimo naši zkušenost. Veřejné mínění pak podle Lippmana nereaguje na skutečný svět, ale na svět vytvořený médii (McCombs 2009).

Autory dnešního pojmu agenda setting jsou McCombs a Shaw, kteří ho zkoumali v kontextu předvolební kampaně v USA v roce 1968. Zjistili, že pořadí témat seřazených dle důležitosti veřejností silně koreluje s četností, s jakou média o daných tématech informovala. Ke stejnému výsledku dospěly výzkumy v dalších letech, ale také v dalších zemích po celém světě (McCombs 2009).

Teorie nastolování mediální agendy tak vychází z předpokladu, že média mají moc určovat, co veřejnost považuje za důležité a co nikoli. Lze tedy nalézt spojitost mezi tím, jaká témata média prezentují a důležitostí, kterou těmto tématům připisuje veřejnost (McCombs a Shaw 1972). Média mají schopnost prosazovat (respektive vylučovat) určitá témata ve veřejném a politickém diskurzu. „... *média nemusejí být schopna určovat, co si lidé mají myslet, ale jsou úspěšná v určování, o čem mají přemýšlet.*“ (Cohen cit. dle Trampoty 2006: 113) Scheufele a Tewskbury (2007) vysvětlují, že tato schopnost médií nastolovat agendu, se zakládá na modelu dostupnosti informace. Díky mediální prezentaci si lidé rychleji vybaví z paměti určité téma.

Média pracují s celou řadou prostředků, jakými mohou téma zdůraznit a implicitně ho označit za důležité. Už jen samotná selekce určité události pomocí redakčních postupů vypovídá o její významnosti, protože zejména tištěná média mají omezený prostor pro prezentování zpráv. Prostor, který je tématu věnován ať již ve formě textu článku nebo obrazového materiálu, je tedy klíčovým prvkem agendy setting. Mezi další faktory patří umístění v rámci výtisku nebo velikost titulku a grafiky. Celkový mediální objem věnovaný tématu má také svůj význam (McCombs 2009).

S výběrem zpráv v médiích úzce souvisí koncept gatekeepingu. Jako gatekeeping označil White v minulém století selekci, při které dochází k rozhodování, zda bude zpráva nebo událost propuštěna do mediální redakce k dalšímu zpracování. Gatekeeper (dveřník, vrátný) je pak ten, který o tomto procesu rozhoduje. Na gatekeepera působí celá řada faktorů od jeho individuálních představ o tom, jak má zpráva vypadat, přes vliv rutiny až po vliv mediální organizace. Gatekeeping probíhá v redakcích médií na několika úrovních,

ale sám o sobě nevysvětluje to, proč jsou některé události nebo zprávy přijaty a jiné odmítnuty (Trampota 2006). Tomuto tématu se věnuje teorie zpravodajských hodnot.

2.2.3 Zpravodajské hodnoty

Koncept zpravodajských hodnot se snaží dopovědět na otázku, proč jsou některé zprávy vybrány pro mediální prezentaci a jiné nikoli. Zpravodajské hodnoty popisují vlastnosti události, které musí splňovat, aby se stala zprávou. Ačkoli diskuse na toto téma se vedla již dříve, první, kdo se touto problematikou empiricky zabýval, byli Johann Galtung a Mari Ruge v 60. letech 20. století. Tito badatelé stanovili na základě své studie 12 zpravodajských hodnot, které určují, zda má událost předpoklady stát se zprávou. Aby pak událost získala pozornost médií, musí splňovat buď co největší počet těchto kritérií, nebo musí být jedna z nich velice výrazná.

Z těchto 12 zpravodajských hodnot pak Galtung a Ruge identifikovali osm jako univerzálních a další čtyři jako kulturně specifické. Univerzální zpravodajské hodnoty jsou následující: četnost (frequency), práh pozornosti (threshold), jednoznačnost (unambiguity), srozumitelnost (meaningfulness), souznění (consonance), překvapení (unexpectedness), kontinuita (continuity), kompozice (composition). Kulturně specifické hodnoty jsou tyto čtyři hodnoty: vztah k elitním národům (reference to élite nations), vztah k elitním osobám (reference to élite persons), personalizace (personalization) a negativita (negativity) (Hartley 1990).

2.2.4 Framing

Zatímco agenda setting se zabývá tím, jaká témata se v médiích objevují, koncept framingu (rámování) vystihuje, jakým způsobem média dané téma prezentují. Rámovat znamená „*vybrat určité aspekty vnímané reality a zvýraznit je v komunikovaném textu tak, že podporují určitou definici problému, nabízí interpretaci příčiny, morální hodnocení a/nebo řešení, jak se zachovat k popisovanému tématu.*“ (Entman 1993: 52) Framing je definovaný nejen určitým aspektem popisované reality, který činí významným, ale také tím, jaké aspekty opomíjí.

Média podvědomě rámuji informace takovým způsobem, který rezonuje s již existujícími kulturními schémata publika. Díky rámování tak mohou média zjednodušit jinak složitá témata, aby jim každý rozuměl (Scheufele a Tewskbury 2007).

Použité mediální rámce ovlivňují, jakým způsobem lidé problém pochopí, jak si ho zapamatují a jak ho ohodnotí, popřípadě, jak se na jeho základě zachovají. Zviditelnění

určitého rámování tématu je produktem interakce mezi textem a jeho čtenářem, a proto není univerzální pro všechny. Zpravidla ale působí na většinu publika podobně (Entman 1993).

Framing přispívá ke konstrukci rizik a u zdravotních rizik může nabývat mnoha podob, ať už se jedná o rámování onemocnění jako zdravotního, ekonomického nebo politického problému až po onemocnění rámované válečnými nebo smrtícími metaforami.

2.2.4.1 „Tematický“ versus „epizodický“ framing

„Tematický“ a „epizodický“ framing se liší v tom, jakým způsobem rámuje určité téma nebo problém. „Tematický“ rámované mediální příspěvky popisují problém nebo událost v kontextu dalších informací a uvádějí ji do souvislostí, sledují dlouhodobější trendy v čase a vývoj. „Tematický“ rámovaný problém zahrnuje veřejnost a nastiňuje způsoby, jak problém vyřešit na celospolečenské úrovni díky změně koncepce. Na druhou stranu články rámované „epizodicky“ se soustředí na soukromí jednotlivce a na jednotlivou událost. Řešením pak je napravení jedince, který problém má. „Epizodický“ framing tak redukuje život na sérii epizod, za kterými je těžké vysledovat celospolečenské trendy (Benjamin 2007).

Články v médiích nejsou zpravidla rámovány výlučně „epizodicky“ nebo „tematicky“, ale jeden z těchto rámců dominuje celkovému vyznění. „Epizodický“ rámec je ve zpravodajství zpravidla dominantnější, a to u různých témat, včetně zdravotní problematiky (Iyengar 1991).

Dle Iyengara má toto rámování vliv na to, komu publikum připisuje odpovědnost za daný problém. Pokud je použit „epizodický“ framing, mají lidé tendenci připisovat odpovědnost jednotlivci spíše než institucím. Příčina onemocnění je tak připisována nedostatečné hygieně jednotlivce nebo faktu, že nepodstoupil očkování. „Tematický“ framing má za následek, že lidé přičítají odpovědnost politickým a sociálním aktérům (Feinberg 2009).

2.2.5 Média a zdroje informací

Mají-li média přinášet nové zprávy, potřebují stálý přísun informací, které získávají z nejrůznějších zdrojů. Média jsou nucena neustále naplňovat svůj obsah za pomoci zdrojů, vlastními silami, od svědků a aktérů událostí, ze zpravodajských agentur nebo z jiných médií (McQuail 2002).

Ne všechny zdroje mají do zpravodajství stejný přístup. Trampota (2006) uvádí některé aspekty, které rozhodují o tom, zda zdroj získá přístup k novináři. Toto závisí na podnětnosti zdroje, na jeho moci, schopnosti dodat vhodné informace nebo na geografické a sociální blízkosti k novinářům. Některé zdroje tak mají snazší přístup do médií než jiné. „*V rámci každé společnosti existují lidé, kteří mají snadný a privilegovaný přístup ke kanálům masové komunikace: politici, úředníci, průmyslníci, odborníci všeho druhu, vědci a celebrity.*“ (Hartley 1990: 42)

Obecně mají média tendenci v rizikových situacích spoléhat na autoritativní a oficiální zdroje, jakými jsou vlády, úřady a další instituce (Stallings 1990). Pokud informace přicházejí z oficiálního zdroje, média je nepodrobují tak pečlivé kontrole jako u informací ze zdrojů alternativních. Vliv oficiálních míst je tak velký, že pokud nejsou do problému zapojena a nevede se diskuze například o změnách zákonů, snižuje to zajímavost tématu pro média (Kitzinger 1999).

Oficiální zdroje mají ve zpravodajství natolik prominentní postavení, že v případě rizikové situace nebo krize může nastat situace, kdy se média obracejí pro informace výhradně na jeden oficiální zdroj, který považují za spolehlivý (Kitzinger 1999). Novináři tak žádají informace od institucí, které považují za relevantní, a v prvních fázích krize může docházet k jednoznačnému rámování krize bez prezentování dalších úhlů pohledu na problém (Stallings 1990). Na druhou stranu krizová situace může narušit běžné žurnalistické rutiny a novináři mohou začít zkoumat oficiální zdroje kritičtěji.

Novináři by ale neměli spoléhat pouze na oficiální zdroje v krizových situacích. Jak dokazuje Cozma (2006) příjemci považují zprávy s různorodými zdroji za zajímavější a také důvěryhodnější.

2.2.6 Mediální logika zpravodajství

Mediální logika se týká „souboru nepsaných pravidel a norem určujících, jak má být obsah zpracován a prezentován tak, aby co nejlépe využil charakteristiky daného média a vyhovoval potřebám mediální organizace.“ (McQuail 2002: 297).

Za nejdůležitější potřebu mediální organizace můžeme považovat zisk. Proto je primárním cílem novinářů vybojovat si pozornost publika, a tím si zachovat a zvyšovat náklad nebo sledovanost. S tím samozřejmě souvisí schopnost prodávat reklamní prostor a finančně profitovat (Kitzinger 2009).

Na dnešním trhu je ale přebytek informací a nedostatek pozornosti. Proto se boj o pozornost publika přiosťruje a má za následek snižování kvality žurnalistiky: „... *projevy mediální logiky jsou techniky jako zjednodušování, personifikace, zintenzivnění, polarizace, konkretizace, stereotypizace nebo přehánění.*“ (Nord a Stromback 2006: 94).

Dle Altheida a Michalowski (1999) se dnešní mediální logika skládá zejména ze zábavního formátu, který spoléhá na vizuální prezentaci, emoce a důraz na dramaticklost a rozruch. Média se stávají nástrojem diskurzu strachu, díky kterému je publikum udržováno v nejistotě a pocitu ohrožení. To nahrává mediálním organizacím, protože vystrašení lidé se snaží zjistit více informací o rizicích právě v médiích. Strach a rizika jsou tak nástroji mediální logiky, které mohou vézt až k vytvoření mediální paniky.

2.2.6.1 Mediální panika

Beck (2004) s nadsázkou říká, že „riziková společnost“ je charakteristická proudem potencionálních nebezpečí do té míry, že už nic se nám nezdá nebezpečné. Přesto se čas od času objeví riziko, které prorazí otupělost každodenních latentních nebezpečí a vyvolá mediální paniku. Protože tato práce je zaměřena na konstrukci rizika prasečí chřipky médií, nebudeme se věnovat podrobněji panice ve veřejném diskurzu. Toto téma by se týkalo spíše výzkumu účinků médií.

Fowler (1998) definuje mediální paniku jako takové chování médií, které produkuje velké množství mediálních obsahů na rizikové téma. Mediální panika se projevuje zejména silným emocionálním nábojem mediálních příspěvků, ale také častým opakováním exponovaného tématu víceméně bez ohledu na empirickou realitu. Mediální panika se tak stává samostatným aktérem, který se neustále vrací.

Hlavním nástrojem vytváření mediální paniky je rétorika kvantifikace, která používá nejrůznější čísla a statistiky k vystupňování napětí a prezentaci hrozícího rizika.

Zejména velká čísla mají působit dojmem dramatičnosti a přilákat pozornost publika. Nejčastěji používanými statistikami u zdravotních rizik jsou počty mrtvých nebo počty nakažených.

Další strategie mediální paniky zahrnují negativních emocionálních obraty, odborné lékařské a armádní výrazy. Negativní emocionální obraty jsou spojeny se strachem a nejistotou z nastalé rizikové situace. Proto se v mediálních příspěvcích objevují často výrazy jako strach, úzkost, nebezpečí, ohrožení nebo katastrofa. Odborné lékařské termíny jsou pro lidi zstrašující a neznámé, a proto mohou také vyvolávat úzkost (Fowler 1998).

Podobně působí také armádní metafory, které se často používají v rámci lékařského diskurzu. Metafory jako takové jsou důležité, protože napomáhají porozumění, ale také pomáhají překonat hranice mezi vědou a společností. Armádní metafory ale zdůrazňují nebezpečnost daného zdravotního problému. Státy pak vyhlásují „války“ proti onemocněním, stejně jako lékaři vyhrávají bitvy. Použití armádních metafor v médiích je závislé nejen na charakteru onemocnění, ale také na jeho geografické lokaci, politické, ekonomické a kulturní situaci. Proto se použití armádních metafor nevyskytuje u všech onemocnění ve stejné míře (Larson et al. 2005).

Mediální panika se může, ale také nemusí přenést do veřejného diskurzu. Fowler to ilustruje na příkladu listeriózy ve Velké Británii, kdy média informovala o rizicích hrozících z konzumace vajec. Na základě této mediální agendy se strhla veřejná panika, která měla dalekosáhlé důsledky pro potravinářský průmysl. Dle studií Goodwin et al. (2009) a Hilton a Smith (2010) je ale možné předpokládat, že panika z prasečí chřipky zůstala v Evropě převážně na mediální úrovni. Navzdory obrovskému mediálnímu zájmu o toto onemocnění, lidé neprojevovali známky paniky, pouze znepokojení a prasečí chřipku považovali spíše za silnější variantu chřipky sezónní. Dle Goodwin et al. (2009) se pouze velmi malá část Evropanů (5 %) obávala nakažení prasečí chřipkou.

2.2.6.2 Sebenaplňující proroctví

S mediální panikou souvisí koncept sebenaplňujícího proroctví. Zatímco mediální panika vyvolává strach z již existujícího jevu nebo události, sebenaplňující proroctví je v podstatě předpověď toho, co bude následovat. Merton (1948) ho definoval následovně: *„Sebenaplňující proroctví je na počátku chybná definice situace, která vyvolá nové chování, které následně způsobí, že se původně mylná koncepce stane skutečnou.“* (Merton 1948: 195).

Jinými slovy samotné proroctví vyvolává situaci, kterou prorokuje, což umožňuje „prorokovi“ následně přijít a tvrdit, že měl pravdu od začátku. Média tuto úlohu přebírají, protože pokud se předpověď vyplní, potvrzují svoji oprávněnost informovat veřejnost o potencionálních negativních událostech. I když sebenaplnující proroctví jako takové může být i pozitivní, v rámci médií se ve většině případů týká negativních událostí. Vyplývá to z mediální logiky a snahy přitáhnout pozornost publika.

Negativní předpovědi na sebe často berou podobu nejhorších scénářů, které se ale nemusí vždy naplnit. Katastrofické předpovědi vzbuzují strach nebo znepokojení u veřejnosti, která se poté obrací k médiím pro další informace o vývoji rizika. Nejhorší možné scénáře jsou poměrně časté u zpravodajství, které se týká nových infekčních onemocnění (Dudo et al. 2007).

U onemocnění prasečí chřipky se mohl uplatnit koncept sebenaplnujícího se proroctví zejména v prezentování onemocnění jako pandemie a smrtelně nebezpečného onemocnění, které se následně promítlo do jednání institucí, států a jednotlivců. Je proto možné, že právě díky mediálnímu tlaku Světová zdravotnická organizace v květnu 2009 změnila pravidla pro vyhlášení pandemie, z jejíž definice vypustila zmínku o obrovských počtech nemocných a mrtvých (Doshi 2009). Tím následně došlo k naplnění proroctví, když byla pandemie prasečí chřipky skutečně vyhlášena 11. června 2009¹.

2.2.6.3 Uklidňující zpravodajství

Mediální panika a alarmujícího zpravodajství, které potencionálně může vyvolat obavy a úzkost u veřejnosti, v případě rizikových situací zpravidla ve zpravodajství převládají. Výjimkou jsou ale krizové situace, u kterých se média sama snaží předcházet panice (Sandman 1994).

Ungar (1998) uvádí, že předpokladem pro použití uklidňujícího zpravodajství v médiích je výskyt tzv. „horké krize“. *„Horká krize“ se skládá z hrůzostrašných událostí, které se vyvíjejí nepředvídatelným směrem a mají potenciál bezprostředně ohrozit celou populaci.*“ (Ungar 1998: 37).

To zda se média přikloní k uklidňujícímu způsobu zpravodajství, závisí na mnoha faktorech, jako je například načasování nebo geografická lokace rizika nebo krize. Ungar (1998) uvádí, že média mají tendenci nasadit uklidňující zpravodajství ve chvíli, kdy krize

---

¹ World now at the start of 2009 influenza pandemic. (11. 6. 2009). Prohlášení ředitelky WHO Margaret Chan

vypukne a riziko i nejistota dosahují vrcholu. Tato fáze, kdy je třeba předcházet panice, má ale zpravidla krátké trvání a posléze nastupuje běžnější alarmující zpravodajství.

Rovněž zde hraje roli geografická lokace rizika. Pokud se riziko přímo dotýká domácí země, je větší pravděpodobnost, že média využijí uklidňujícího zpravodajství. V případě, že se riziko nachází v zahraničí, lze předpokládat, že média budou využívat alarmující zpravodajství více (Griffin et al. 1995).

Média uplatňují v rámci uklidňujícího zpravodajství řadu strategií, jako jsou protichůdná tvrzení nebo upozorňování na malou nebezpečnost onemocnění. Mezi tyto strategie v rámci zpravodajství o rizicích patří také tzv. metafora „othering“ (volně přeloženo jako metafora „jinakosti“). Metafora „othering“ představuje postup, kdy média zdravotní riziko popisují jako výsledek specifických podmínek v dané lokalitě. Nebezpečí tedy nehrozí zemím, kde se dané podmínky nevyskytují (Ungar 2008). Tento postup média uplatňují zpravidla pouze do té doby, než se riziko skutečně objeví v domácí zemi. Pokud by se tento postup uplatnil v případě prasečí chřipky, pak by média mohla například popisovat Mexiko jako zemi, kde lidé žijí s prasaty, a tudíž Evropě prasečí chřipka nehrozí.

2.2.7 Zdravotní rizika v médiích

Protože média mají schopnost nastolovat mediální agendu o zdravotních rizicích, stejně jako tato rizika rámovat, je důležité se podívat, jakým způsobem o nich informují. Vědci a odborníci se často domnívají, že média přehánějí a podávají zkreslené informace o rizicích (Allan 2002). Pravdou je, že ani v rámci mediálního výzkumu nelze jednoznačně tato tvrzení vyvrátit.

Na jednu stranu Freudenburg et al. (1996) dokazuje, že mediální pokrytí rizik víceméně kopíruje realitu. Velikost ztrát a škod je dle jeho závěrů jediným významným faktorem, na základě kterého je možné předpovídat mediální pokrytí rizika. Podobně Adelman a Verbrugge (2000) na základě dlouhodobé studie zjistili, že velice přesným faktorem pro určení objemu zpravodajství o onemocnění je jeho úmrtnost. Tedy jinými slovy, čím více mrtvých si dané onemocnění vyžádá, tím více získá mediální pozornosti. Jejich závěry se ale týkají dlouho známých a civilizačních onemocnění jako diabetes, artritida nebo rakovina.

Na druhou stranu proti těmto závěrům stojí řada studií. Frost et al. (1997) při porovnávání více zdravotních rizik došla k závěru, že mediální pokrytí jednotlivých rizik neodpovídá jejich statistické významnosti. O některých rizicích média informují méně a o jiných více, než by odpovídalo jejich úmrtnosti.

Média také přistupují rozdílně k nově objeveným nebo exotickým onemocněním bez ohledu na jejich dopad. Například u onemocnění SARS se média nechala unést novým dramatickým zdravotním rizikem. Navzdory faktu, že SARS si v roce 2003 vyžádalo minimum lidských obětí, jeho mediální agenda dosáhla enormních rozměrů (Berry et al. 2007, Bomlitz a Brezis 2008).

S tím také souvisí fakt, že novináři se zpravidla soustředí na rizika, která ohrožují nebo zabijí velké množství lidí za krátký časový úsek, spíše než na rizika, která mají obdobný kumulativní efekt v delším časovém horizontu (Kitzinger 1999).

Sandman (2008) k tomuto dodává, že je neúplné hodnotit mediální pokrytí zdravotních rizik pouze na základě statistických údajů. Pro média totiž není až tak důležitý stupeň nebezpečí doprovázející riziko, ale stupeň strachu a zděšení. Čím větší rozrušení riziko vyvolává, tím více o něm média informují. Statistické údaje tak hrají v rámci gatekeepingu pouze okrajovou roli, důležité jsou zejména zpravodajské hodnoty.

2.2.7.1 Mediální kontextualizace zdravotních rizik

Kromě množství mediálních výstupů na určité zdravotní téma je také důležité se podívat, jak média uvádějí zejména nová onemocnění do kontextu. Tento fakt je neopominutelnou součástí mediální konstrukce rizika. Na základě kontextu uvedeného v médiích dochází ke konstrukci nebezpečnosti daného zdravotního rizika a čtenáři si na jeho základě vytváří své představy. Dudo et al. (2007) považuje kontextualizaci za jeden ze znaků kvalitního informování o zdravotních rizicích. V této práci budeme pro kontextualizaci pracovat se srovnáním s dalšími zdravotními riziky a také s kvantitativním měřením rizika s kontextuálním jmenovatelem.

V případě nově objeveného rizika je důležité, aby média poskytla svému publiku srovnání s riziky známými. Na základě vhodného přirovnání s obecně známým rizikem si lidé mohou vytvořit představu o riziku novém a přizpůsobit mu své chování (Fischhoff 1995).

Takovéto přirovnání může být dle Doris Graber tzv. „cueingem“, narážkou obsaženou v mediálním zpravodajství, která umožňuje propojení zprávy s percepčními schémata příjemců. Teorie percepčních schémat popisuje, jak lidé interpretují mediální text. Jedinec podle ní vnímá každé sdělení podle vlastních schémat, na jejichž základě je kategorizuje a interpretuje. Tento proces probíhá prostřednictvím „matchingu“, kdy lidé přiřazují informace ke schématům na základě věcné podobnosti nebo integrují více schémat k výkladu jedné věci. Lidé si tak ulehčují zpracování komplexních informací a zjednodušují si je (Volek 2007). Například mediální poukazování na podobnost prasečí chřipky s pandemií španělské chřipky z roku 1918, může způsobit zařazení prasečí chřipky do již existujícího schématu smrtících pandemií.

O velikosti rizika média informují na škále od nízké přesnosti, která má malou informační hodnotu pro veřejnost, až po velice přesné kontextuální vyjádření, které poskytuje publiku dostatek informací k tomu, aby si vytvořili jasnou představu o hrozícím riziku (Resnik 2001).

Dle Roche a Muskavitch (2003) média o riziku informují třemi způsoby: kvalitativně, kvantitativně a kvantitativně s kontextovým jmenovatelem. Právě poslední jmenovaný způsob je považován za nejpresnější vyjádření rizika a také jediný, který umožňuje publiku vytvořit si jasnou představu o hrozbě, protože informuje o riziku v kontextu. Udává riziko v podobě zlomku nebo procent například: 25 lidí ze 100 nakažených zemřelo apod.

Mnohé studie (Roche a Muskavitch 2003, Hilton a Hunt 2010) ale ukazují, že média celkově selhávají v zasazení nových onemocnění do kontextu.

2.3 Zdravotní rizika současnosti

Život lidí v pozdní modernitě se zproblematizoval a zmedikalizoval do té míry, že i dosud normální zdravotní projevy jako například těhotenství, porod nebo smrt vyžadují speciální zacházení a lékařský dohled. To souvisí s celkově dominantním rizikovým diskursem a snaze zdravotním rizikům předcházet. Lidské tělo se tak stalo komodifikovaným a regulovaným objektem, které musí jeho majitel neustále monitorovat, aby mohl předcházet rizikovému chování, které je definováno v rizikovém diskurzu (Lupton 2005).

Ústřední roli v rámci zdravotních rizik pak hraje medicína a samotní lékaři. Ti mají v naší kultuře takřka neomezenou moc rozhodovat o tom, kdo je zdravý a nemocný, o tom, jak dané onemocnění léčit nebo jak mu předcházet. Lidé ztrácí svou autonomii a možnost rozhodovat o svém zdraví ale i smrti, protože tato odpovědnost přešla na lékaře, který má zpravidla nezpochybnitelnou autoritu. Neustále se rozšiřují oblasti lidského života, které vyžadují lékařskou intervenci, což vyžaduje čím dál větší investice do zdravotnictví. Z toho profituje zejména farmaceutický průmysl, protože jsou vyvíjeny neustále nové léky a vakcíny (Illich 1976). Současně i mediální zájem o problematiku onemocnění a zdravotních problémů neustále stoupá (Adelman a Verbrugge 2000).

V „rizikové společnosti“ navíc neustále přibývají nová a nová zdravotní rizika, jako jsou například jedy v potravinách, geneticky modifikované potraviny, biologické zbraně, nebezpečné léky a vakcíny nebo znečištění prostředí. Všechny tyto faktory vedou k tomu, že společnost se čím dál více soustředí na lidské zdraví a s tím na medicínu. Díky globalizaci jsou jednou z velkých obav dnešní společnosti pandemie infekčních onemocnění.

2.3.1 Pandemie moderního světa²

Pandemie je definována jako celosvětová epidemie onemocnění, které postihuje až 25 procent populace. Objevují se pravidelně každých deset až padesát let. Zpravidla mají tendenci probíhat v několika vlnách, přičemž druhá a další vlny mají těžší průběh než vlna první.

---

² Zpracováno dle Pandemického plánu České republiky (2006)

Abychom uvedli prasečí chřipku do kontextu, v krátkosti popíšeme tři pandemie, ke kterým došlo během 20. století. Tyto pandemie totiž často slouží jako srovnání pro onemocnění prasečí chřipky. Nejvážnější z nich se odehrála v roce 1918. Španělská chřipka způsobená virem A/H1N1 si vyžádala během dvou let desítky milionů obětí (hrubé odhady mluví o 40 – 50 milionech). Onemocnění většinou mělo velice rychlý průběh se selháním dýchání a úmrtnost byla velice vysoká. Z epidemiologického hlediska byla tato chřipka zajímavá tím, že postihovala zejména zdravé mladé jedince ve věku od 15 do 35 let. Dnes se má za to, že tragický dopad této pandemie spočíval nejen v charakteru onemocnění, ale také v nedostatečném vybavení tehdejšího zdravotnictví a v celkovém oslabení populace první světovou válkou.

Asijská chřipka z roku 1957 se objevila poprvé v Singapuru a postupně zaplavila celý svět. Oproti španělské chřipce ale měla mírnější průběh a umírali na ni zejména předškolní děti a staří lidé. Celkově si podle některých odhadů vyžádala až 20 milionů životů. Poslední známá pandemie se objevila v Hongkongu v roce 1968. Měla velice mírný průběh díky tomu, že velké procento populace mělo protilátky z předchozí pandemie. Proto na tento typ chřipky zemřel pouze jeden milion nemocných.

2.3.2 Prasečí chřipka – A/H1N1

Protože budeme analyzovat, jakým způsobem média konstruovala riziko onemocnění prasečí chřipky, je důležité se podívat krátce na historii viru a zejména na vývoj epidemie v roce 2009 a 2010, abychom získali kontext pro mediální agendu, která na ni reagovala.

Virus kmene H1N1 doprovází lidstvo již od pandemie španělské chřipky v roce 1918. Roku 1957 ale došlo k jeho vymizení z lidské populace pravděpodobně jako důsledek konkurence dalších chřipkových virů. Po dvaceti letech ale vir prasečí chřipky vrátil s největší pravděpodobností díky úniku tohoto viru z laboratorních zdrojů (Zimmer a Burke 2009). Riziko prasečí chřipky tak můžeme zařadit mezi rizika „rizikové společnosti“, jak ji popisuje Beck, protože lidská společnost nese za jeho vytvoření část odpovědnosti.

Na jaře roku 2009 se v Mexiku objevila nová verze viru A/H1N1, která se začala rychle šířit mezi lidmi a vykazovat poměrně vysokou úmrtnost. Onemocnění nezůstalo pouze v Mexiku, během několika týdnů přešlo do USA, které na nové onemocnění poprvé upozornily svět. Díky letecké dopravě se virus začal šířit do dalších zemí. Největší obavy

u epidemiologů vyvolal fakt, že se virus prasečí chřipky dokáže šířit z člověka na člověka, a tudíž pandemii nestálo nic v cestě³.

Na základě šíření nemoci Světová zdravotnická organizace (WHO) 25. dubna 2009 vyhlásila mezinárodní zdravotní pohotovost na stupni tři⁴, ale vzhledem k jeho vývoji ho zvýšila do konce dubna na stupeň pět, který je popisován jako přenos onemocnění z člověka na člověka alespoň ve dvou zemích jednoho regionu⁵. Světová zdravotnická organizace v této době zmírnila kritéria pro vyhlášení jednotlivých fází epidemie, včetně poslední šesté fáze pandemie. Vypustila z definice pandemie zmínku o obrovských počtech nemocných a mrtvých (Doshi 2009), za což byla posléze kritizována.

Světovou pandemii vyhlásila WHO v červnu 2009, první po více než čtyřiceti letech. V té době bylo potvrzeno 30 000 případů v 74 zemích světa. Dle prohlášení WHO mělo onemocnění ve většině případů mírný průběh a nejvíce ohroženou byla mladá dospělá populace pod 25 let⁶.

Od počátku se experti potýkali s vysokým stupněm nejistoty, jak se bude onemocnění prasečí chřipky vyvíjet, a proto se začalo velice rychle pracovat na vakcíně proti tomuto onemocnění a aktivovat pandemické plány. Většina států po vyhlášení pandemie podepsala smlouvy s farmaceutickými firmami na dodávky vakcín. Podobně se diskutovalo o nákupu a zásobách antivirotik jako jsou Tamiflu a Relenza, které se ukázaly velice účinné při léčbě.

Po nějaké době se ale potvrdilo, že prasečí chřipka má u většiny nakažených mírný průběh a mnoho vakcín po celém světě zůstalo nevyužito. Lidé ve většině zemí se odmítli nechat naočkovat. Postupně se začalo diskutovat o oprávněnosti vyhlášení pandemie Světovou zdravotnickou organizací a o možných vlivech farmaceutického průmyslu na její rozhodování.

WHO odvolala celosvětovou pandemii 10. srpna 2010. Odhady jsou, že na celém světě do tohoto data (tedy za více než rok) prasečí chřipce podlehl více než 18 400 lidí⁷. Pro srovnání na sezónní chřipku zemře ročně 250 000 až 500 000 lidí na světě⁸.

---

³ The 2009 A(H1N1) pandemic in Europe: A review of the experience (2009) Dokument Evropského centra pro prevenci a kontrolu nemocí

⁴ Swine flu illness in the United States and Mexico (26. 4. 2009). Prohlášení WHO

⁵ Influenza A(H1N1) (29. 4. 2009). Prohlášení ředitelky WHO Margaret Chan.

⁶ World now at the start of 2009 influenza pandemic. (11. 6. 2009). Prohlášení ředitelky WHO Margaret Chan

⁷ H1N1 in post-pandemic period. (10. 8. 2011). Prohlášení WHO

⁸ Influenza (Seasonal) (2009). Dokument WHO

2.3.2.1 Prasečí chřipka ve Velké Británii

První případ prasečí chřipky byl ve Velké Británii potvrzen 27. dubna, což vedlo k okamžité implementaci národního plánu pro chřipkovou pandemii. První oběť si chřipka vyžádala 14. června 2009, jednalo se tak o první úmrtí na prasečí chřipku v Evropě⁹. Odhadovalo se, že ve Velké Británii bude v případě nejhoršího scénáře na 65 000 mrtvých, v nejlepším případě pouze 3 100 obětí (Bowcott a Batty 2009). Tyto předpovědi se nenaplnily, protože během prvního roku pandemie (do května 2010) bylo potvrzeno více než 6 300 nemocných a méně než 500 obětí tohoto viru¹⁰.

2.3.2.2 Prasečí chřipka v České Republice

Česká republika se dočkala svého prvního potvrzeného případu prasečí chřipky až o měsíc později než Velká Británie, a to 25. května 2009. První úmrtí se objevilo až v říjnu stejného roku. Velká diskuze se vedla zejména o nákupu očkovací látky, ale také o její bezpečnosti. K březnu roku 2010 bylo v České republice evidováno přes 2 400 laboratorně potvrzených případů onemocnění prasečí chřipkou a 101 úmrtí¹¹.

---

⁹ Epidemiological report of pandemic (H1N1) 2009 in the UK. (2010). Zpráva Health Protection Agency UK

¹⁰ Weekly National Influenza Report. (27. 5. 2010). Zpráva Health Protection Agency UK

¹¹ Aktualizované informace - potvrzené případy onemocnění virem "Pandemic (H1N1) 2009" ke dni 3. 3. 2010. (2010). Tisková zpráva Ministerstva zdravotnictví ČR

3 METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA

3.1 Identifikace výzkumného problému

Ačkoli se tématu mediální konstrukce rizik v posledních letech věnovala řada zahraničních studií (se zdravotní tematikou například: Driedger et al. 2009, Dudo et al. 2007, Roche a Muskavitch 2003 nebo Ungar 2008), v českém prostředí se jedná o neprobádanou problematiku. Média přitom hrají v konstrukci rizik jednu z nejdůležitějších rolí (Short 1984). Riziko prasečí chřipky navíc jako poměrně nový fenomén teprve čeká na podrobnější zpracování jak ve světovém, tak v českém měřítku.

Tato práce by tak měla přispět k rozšíření poznatků o konstrukci mediálního rizika v českém prostředí, ale zejména by měla odpovědět na otázku, jak se česká a britská média liší z hlediska konstrukce rizika prasečí chřipky a jejího mediálního obrazu. Srovnání dvou států v rámci jedné mediální agendy rizika by mělo přinést nové poznatky o tom, do jaké míry jsou zpravodajské postupy v dnešní době globalizované, popřípadě jak se v jednotlivých zemích odlišují.

I když si práce klade v první řadě teoretické cíle, otevírá se zde prostor pro následnou aplikaci závěrů do žurnalistické praxe například v podobě doporučení pro zpravodajské pokrývání rizik. Závěry této práce také mohou sloužit jako podklady hodnocení efektivity komunikace rizik zodpovědnými subjekty.

Mediální konstrukci rizika prasečí chřipky analyzujeme na zástupcích českého a britského tisku: Mladá fronta Dnes (MF Dnes) a The Times během prvního roku epidemie prasečí chřipky (24. 4. 2009 – 14. 4. 2010). Využíváme primárně metodu kvantitativní obsahové analýzy doplněnou o kvalitativní interpretativní čtení textu.

3.2 Výzkumný cíl

Cílem této práce je popsat a porovnat mediální konstrukci rizika a mediální obraz rizika prasečí chřipky u dvou tištěných médií: české MF Dnes a britských The Times.

3.3 Výzkumné metody

3.3.1 Obsahová analýza

Jako hlavní výzkumnou metodu jsme zvolili obsahovou analýzu. „*Obsahová analýza je kvantitativní výzkumnou metodou pro systematický a intersubjektivně ověřitelný popis komunikačních obsahů, vycházející z vědecky podloženého kladení otázek.*“ (Scherer 2004: 30) První zmínka o ní je uváděna již před čtyřmi tisíci lety v souvislosti řečnictvím. Postupně se rozšířila do dalších humanitních a sociálních věd a v současnosti patří k jedné z nejpoužívanějších v komunikačních a mediálních oborech. (Neuendorf 2002)

Prvním krokem v rámci metody obsahové analýzy, po stanovení výzkumných otázek a hypotéz, je zvolit si výběrový soubor, který je východiskem pro výběr reprezentativního vzorku. Výsledky získané na reprezentativním vzorku je následně možné generalizovat na celý výběrový soubor. Dalším krokem je výběr nejmenší jednotky měření, která musí být jasně ohraničená a rozpoznatelná. U deníků bývá často jednotkou měření článek. Následuje zpracování jednotek a jejich zařazení ke kategoriím v rámci jednotlivých proměnných, které se následně statisticky vyhodnocují (Trampota a Vojtěchovská 2010).

Velkou výhodou metody obsahové analýzy je fakt, že přináší objektivní výsledky nezávislé na osobě výzkumníka, které mají podobu statistických údajů a je možné je přenést do tabulek a grafů. Pravidla a postup této analýzy jsou dány předem a během analýzy jsou neměnné, což zajišťuje vysoký stupeň ověřitelnosti. Obsahová analýza je pak především vhodná pro zpracování velkých množství dat (Scherer 2004). Správně provedená obsahová analýza na základě stanovených pravidel by měla splňovat požadavky validity, spolehlivosti, zevšeobecnění a testovatelnosti hypotéz (Neuendorf 2002).

Nevýhodou kvantitativní obsahové analýzy je, že přináší tvrdá data, ale nepodává k nim vysvětlení. I když získaná data vyvolávají dojem objektivnosti, jsou založená na systému kategorií vytvořených výzkumníkem. Kategorizace sama o sobě je přizpůsobením reality, kdy se smazávají rozdíly mezi jednotlivými případy a na druhou stranu se kategorie vymezují proti sobě. Navíc se obsahová analýza soustředí pouze na jevy, které jsou počítatelné (Trampota a Vojtěchovská 2010). Proto může nabývat deskriptivní až reduktivní povahy a je vhodné ji v některých případech doplnit analýzou kvalitativní.

3.3.2 Interpretativní čtení textu

Jako doplňkovou metodu ke kvantitativní obsahové analýze jsme zvolili kvalitativní metodu interpretativního čtení tak, jak ji definovala Kronick (1997). Jedná se o metodu, která zdůrazňuje porozumění materiálu a dává do kontextu fakta uvedená ve zkoumaných dokumentech a kontext jejich vzniku (Kronick 1997).

V naší práci tuto metodu využijeme pro analýzu úryvků článků, na kterých budeme ilustrovat rozdíly a podobnosti mezi The Times a MF Dnes. Tyto články získáme výběrem typických příkladů během obsahové analýzy, na základě toho, které texty se vyčlení jako významné. Stejně tak témata pro interpretativní čtení stanovíme až v průběhu analýzy na základě jejich významnosti.

3.4 Definice vzorku

Pro analýzu mediálního konstrukce rizika prasečí chřipky jsme vybrali dva deníky: českou MF Dnes a britské The Times. Jak uvádí Driedger (2007) tištěná média jsou vhodnějším materiálem pro studium rizik, která jsou dlouhodobějšího charakteru a určitým způsobem se vyvíjí. Noviny tak podávají obsáhlejší a úplnější obraz těchto rizik než televize. MF Dnes a The Times jsme zvolili proto, že se jedná o jedny z nejčtenějších titulů nebulvárního charakteru v České republice a ve Velké Británii.¹²

Jako kódovací jednotku našeho výzkumu jsme určili jeden článek. Do základního výzkumného souboru byly zařazeny všechny články, které vyšly v celostátních rubrikách MF Dnes a The Times v období od 25. 4. 2009 do 24. 4. 2010 včetně, tedy v období jednoho roku od vydání prvního článku s tematikou prasečí chřipky ve sledovaných médiích. Do výzkumného souboru nebyly zařazeny příspěvky kratší 50 slov, popisky k fotografiím, články ze sportovních rubrik, dopisy čtenářům a články novinových příloh a suplementů. Článek, který byl rozdělen na dvě strany, považujeme za jednu kódovací jednotku.

Články základního souboru musely dále pro zařazení obsahovat alespoň jedno z následujících klíčových slov pro MF Dnes: „prasečí chřipka“, „mexická chřipka“ a „H1N1“ (včetně všech gramatických variant) a alespoň jedno z následujících klíčových

---

¹² Dle informací Unie vydavatelů dostupných online: <http://www.uvdt.cz> a National Readership Survey dostupných online: <http://www.nrs.co.uk/toplinereadership.html>

slov pro The Times: „swine flu/influenza“, „mexican flu/influenza“ a „H1N1“¹³. Současné tyto články musely splňovat podmínku, že se primárně zabývají rizikem prasečí chřipky nebo problematikou s ní úzce spojenou. Pokud prasečí chřipka byla například zmíněna pouze jako přirovnání, takový článek nebyl do souboru zařazen. Každý článek byl do výběrového souboru zařazen pouze jednou, a to ve svém prvním vydání.

Vzhledem k počtu článků v základním výběrovém souboru, které splňovaly daná kritéria, jsme nemuseli soubor dále redukovat a mohli jsme provést úplný výběr. Výhodou v případě úplného výběru je, že základní soubor jednotek se rovná vzorku, a tudíž nenastává problém s jeho reprezentativitou.

3.5 Výzkumné otázky a hypotézy

V naší analýze si klademe následující hlavní výzkumné otázky:

HVO1) Jak se liší mediální konstrukce rizika onemocnění prasečí chřipky v MF Dnes a The Times?

HVO2) Jak se liší výsledný mediální obraz onemocnění prasečí chřipky v MF Dnes a The Times?

3.5.1 Mediální prostor věnovaný riziku prasečí chřipky

VO1) Kolik prostoru média věnují agendě rizika prasečí chřipky?

H1: The Times poskytují agendě rizika prasečí chřipky více mediálního prostoru než MF Dnes.

Tištěná média mají omezený prostor pro prezentaci obsahu, a proto události a následně zprávy procházejí selekcí na základě nejružnějších kritérií, jakými jsou mimo jiné zpravodajské hodnoty (McQuail 2002).

Poskytnutý mediální prostor dle teorie nastolování mediální agendy ukazuje na to, za jak významné novináři téma považují. Ve Velké Británii média věnují velkou pozornost zdravotním rizikům. Dokazuje to Duncan (2009) na mediálním pokrytí prasečí chřipky v evropských zemích v prvním týdnu epidemie. Britská média otiskla několikanásobně více článků na toto téma než média v ostatních zemích (Velká Británie 1 070 článků, druhé

---

¹³ K získání článků pro analýzu jsme využili elektronické mediální databáze dostupné na internetu: Newton Media(MF Dnes) a LexisNexis Academic (The Times).

Norsko pouze 234, Česká Republika 70 článků). Proto předpokládáme, že The Times bude věnovat agendě prasečí chřipky více prostoru než MF Dnes.

Mediální prostor definujeme jako celkový počet článků vydaných MF Dnes a The Times, počet slov v jednotlivých článcích a jako obrazovou prezentaci informací v podobě fotografií nebo infografiky.

Abychom mohli vyhodnotit náš předpoklad, že The Times poskytují agendě prasečí chřipky více mediálního prostoru než MF Dnes, vytvořili jsme index „velikost mediálního prostoru“. Ten jsme získali tak, že jsme k počtu slov každého článku přičetli 70 bodů, v případě, že článek obsahoval fotografii nebo grafiku. Následně jsme na základě rozložení počtu slov v jednotlivých kvartilech a kvalifikovaného odhadu určili intervaly pro malý mediální prostor (50 – 200 slov), střední mediální prostor (201 – 500 slov) a velký mediální prostor (501 a více slov).

3.5.2 Zpravodajské zdroje v rámci mediální agendy rizika prasečí chřipky

VO2) Jak média pracují s informačními zdroji v rámci agendy rizika prasečí chřipky?

H2: Dominantním informačním zdrojem v článcích The Times a MF Dnes s rizikem prasečí chřipky je Světová zdravotnická organizace.

V souvislosti s celosvětovou epidemií předpokládáme, že média budou používat jako hlavního informátora Světovou zdravotnickou organizaci. Ta se nejčastěji objevovala jako zdroj například při epidemii SARS z roku 2003 (Lewison 2008, Buus a Olsson 2006). Dle Lewisona (2008) byly dalšími nejčastěji citovanými zdroji lékaři a vládní představitelé.

Analýza prvního týdne, kdy se prasečí chřipka objevila v evropských médiích, rovněž prokázala, že nejcitovanějším zdrojem byla Světová zdravotnická organizace a dále představitelé národních úřadů a vlád (Duncan 2009).

Za zdroje budeme považovat odborníky, organizace (nebo jejich zástupce), občany a politické představitele, kteří budou přímo nebo nepřímo citováni v textu článku. Tato hypotéza bude kódována jako multiple response. V rámci hypotézy budeme také zaznamenávat počet zdrojů použitých v jednotlivých článcích. Budeme sledovat výskyt nejčastějších zdrojů jako je například: Světová zdravotnická organizace, Health Protection Agency (UK), Health Secretary (UK), Center for Disease Control (USA), Státní zdravotnický ústav ČR, Hlavní hygienik ČR apod. Pro méně časté a ojedinělé zdroje vytvoříme obecnější proměnné:

- Vláda a státní úřady
- Zpravodajské agentury
- Vědci – zejména z akademické sféry
- Zdravotníci – lékaři, sestry, nemocnice apod.
- Business – firmy, komerční subjekty, letecké společnosti
- Veřejnost – průzkumy veřejného mínění, soukromé osoby
- Ostatní¹⁴

3.5.3 Zpravodajské hodnoty v rámci mediální agendy rizika prasečí chřipky

VO3) Jak média pracují se zpravodajskými hodnotami v rámci agendy rizika prasečí chřipky?

H3: The Times využívají častěji než MF Dnes v rámci mediální agendy rizika prasečí chřipky zpravodajskou hodnotu negativity.

Koncept zpravodajských hodnot se odvíjí od ustálených představ, co bude publikum s největší pravděpodobností zajímat. Jeho hlavní myšlenkou je, že určitá událost se stane zprávou, pokud splní definovaná kritéria výběru pro to, aby novinářům stálo za to o ní informovat (McQuail 2002).

U této hypotézy budeme sledovat frekvenci výskytu vybraných zpravodajských hodnot v článcích věnovaných prasečí chřipce. Tuto proměnnou budeme kódovat jako multiple response set. Následující zpravodajské hodnoty jsme vybrali na základě seznamu, který uvádí Hartley (1990) tak, aby byly relevantní pro riziko prasečí chřipky:

Operacionalizace:

- **Negativita** – jako zpravodajskou hodnotu negativita budeme kódovat informování o negativním vývoji v rámci agendy prasečí chřipky, např.: navyšování počtu nemocných/mrtvých, dramatické úmrtí, nová ochranná opatření apod.
- **Konflikt** – zpravodajskou hodnotou konfliktu označíme články, ve kterých dojde ke sporu nebo konfliktu dvou stran, názorů apod.
- **Jednoznačnost** – jako jednoznačné označíme články, které nebudou nabízet více možných interpretací.

---

¹⁴ Pro konečný seznam proměnných k této kategorii viz Přílohy – Kódovací klíč

- **Odkazování k elitním osobám** – jako odkazování k elitním osobám označíme zmínky o zdravotním stavu a chování reagující na prasečí chřipku u veřejně známých osob, jako je například Barack Obama, Michal Viewegh apod.

3.5.4 Framing rizika prasečí chřipky

VO4) Jak média rámuji riziko prasečí chřipky?

H4: The Times častěji než MF Dnes používají zdravotní rámec v článcích s tematikou prasečí chřipky.

Onemocnění a epidemie ze své podstaty média nejčastěji rámuji jako zdravotní riziko. To dokazuje i Lewison (2008) a Buus a Olsson (2006) na onemocnění SARS, u kterého více než polovina článků ze vzorku vykazovala zdravotní rámec. Není to ale pravidlem a záleží to zejména na vlastnostech, výskytu a rozšíření onemocnění, jak zjistil Driedger (2009) u onemocnění BSE (boviní spongiformní encefalopatie), které média nejčastěji rámovala jako riziko ekonomické.

Vzhledem k citlivosti britských médií na zdravotnická témata (Duncan 2009, Lewison 2008, Wang et al. 2010), předpokládáme, že The Times častěji než MF Dnes budou využívat v případě prasečí chřipky zdravotní rámec.

V rámci této hypotézy budeme sledovat dominantní tematický rámec, jímž média informují o problematice prasečí chřipky. U každého odstavce článku určíme převažující rámec. Celkový dominantní rámec článku pak identifikujeme na základě toho, který rámec dosáhne největšího zastoupení (alespoň o dva odstavce více, než ostatní rámce). V rámci této hypotézy budeme sledovat také konkrétní témata.

Operacionalizace:

- **Zdravotní rámec** – odstavec reprezentující zdravotní rámec bude obsahovat například následující informace: počty mrtvých, nemocných, informace o šíření nemoci, symptomy onemocnění, prevence onemocnění, očkování z hlediska vedlejších účinků a zdravotní vhodnosti apod.
- **Politický rámec** – odstavec reprezentující politický rámec bude obsahovat například informace o aktivitách mezinárodních a národních politických subjektů: připravovaná opatření, karantény, zavírání škol, pandemické a krizové plány, diskuse o nákupu vakcín v rámci politických kruhů apod.

- **Ekonomický/finanční rámec** – za ekonomický rámec budeme považovat zmínky o dopadu prasečí chřipky například na mezinárodní i národní ekonomiku, na cestování, zemědělství apod.

H5: The Times častěji než MF Dnes využívají „tematický“ rámec v mediální agendě rizika prasečí chřipky.

Dle Iyengara (1991) je „epizodický“ rámec ve zpravodajství zpravidla dominantnější, a to u různých témat. Dudo et al. (2007) tuto hypotézu potvrdil i u zdravotní problematiky na případu ptačí chřipky, u které identifikoval dominantní „epizodický“ rámec v 50 % článků, zatímco tematický pouze v 19 %. Tyto předpoklady ale pro britská média do určité míry vyvrací Hilton a Hunt (2010), které zjistily, že v případě prasečí chřipky se v médiích vyskytovalo minimum článků s osobními příběhy typickými pro „epizodické“ rámování. Předpokládáme tedy, že The Times využívají spíše „tematický“ rámec, zatímco u MF Dnes očekáváme převahu rámce „epizodického“.

Při analýze každý odstavec článku vyhodnotíme jako „tematický“, „epizodický“ nebo smíšený. Určíme převládající rámec sečtením zastoupení jednotlivých rámců, přičemž smíšené odstavce a odstavce bez určení opomineme. Celkový dominantní rámec článku pak určíme na základě toho, který rámec dosáhne největšího zastoupení (více než polovina článku). Pokud oba rámce budou zastoupeny ve stejné míře, bude článek kódován jako smíšený. V rámci této hypotézy budeme také sledovat dominantní rámec leadu (prvního odstavce článku).

Operacionalizace:

- **„Tematický“ rámec** – za „tematický“ rámec budeme považovat například následující: onemocnění v širším kontextu, trendy v čase, onemocnění jako veřejný problém, řešení problému pomocí veřejných opatření, snaha předejít opětovnému návratu.
- **„Epizodický“ rámec** – za „epizodický“ rámec budeme považovat: zaměření na konkrétní událost, příběh/problém/psychologie jedince, dramatické úmrtí, řešení problému lepší informovaností.

3.5.5 Kontextualizace rizika prasečí chřipky

VO5) Jak média pracují s kontextualizací rizika prasečí chřipky?

Předpokládáme, že The Times častěji než MF Dnes dávají riziko prasečí chřipky do kontextu. Na základě této presumpce stanovujeme následující hypotézy:

H6: The Times častěji než MF Dnes využívají v rámci mediální agendy rizika prasečí chřipky kvantitativní měření rizika s kontextuálním jmenovatelem.

Jedním z nejpřesnějších vyjádření velikosti rizika a jeho uvedení do kontextu je použití kvantitativního způsobu informování s kontextuálním jmenovatelem. Ten udává velikost rizika ve zlomku nebo v procentech, například: 25 lidí ze 100 nakažených zemřelo apod.

Roche a Muskavitch (2003) zjistili, že u západního nilského viru chybělo kvantitativní měření s kontextuálním jmenovatelem u většiny zkoumaných článků. V případě ptačí chřipky média využívala tento typ měření rizika poměrně často, a to v 37 % (Dudo et al. 2007). V rámci této hypotézy budeme sledovat výskyt kvantitativního měření rizika s kontextuálním jmenovatelem.

Operacionalizace:

- **Kvantitativní měření rizika s kontextuálním jmenovatelem** – za numerické měření rizika se jmenovatelem považujeme číselná vyjádření, která je možná převést na zlomek nebo procento – například: „25 z 500 nakažených zemřelo“ nebo „50 % populace onemocní“.

H7: The Times častěji než MF Dnes srovnávají prasečí chřipku s dalšími známými riziky.

Zdravotní rizika se týkají široké veřejnosti, ale média většinou selhávají v jejich zasazení do kontextu. V případě západního nilského viru média poskytla jeho s dalšími známými riziky pouze v 8 % případů (Roche a Muskavitch 2003). Téměř shodný výsledek získaly i Hilton a Hunt (2010), v jejichž studii britská média využila srovnání prasečí chřipky s dalšími chřipkovými onemocněními v necelých 9 %. Britští novináři nejčastěji uváděli jako kontext chřipku španělskou (1918), asijskou (1957) nebo hongkongskou (1968). Na tomto místě je ale nutné podotknout, že na rozdíl od prasečí chřipky si asijská a hongkongská chřipka vyžádala milion mrtvých a španělská chřipka dokonce několik desítek milionů. Toto poslední přirovnání současně pokládáme za nejhorší možný scénář, viz hypotéza č. 11.

U této hypotézy budeme sledovat srovnání prasečí chřipky s dalšími riziky zdravotního charakteru. Pro zakódování stačí, aby bylo určité riziko zmíněno v článku s tematikou prasečí chřipky. Tuto proměnnou budeme kódovat jako multiple response set.

Operacionalizace:

- Sezónní chřipka
- Ptačí chřipka
- SARS
- Mor
- Španělská chřipka (1918)
- Asijská chřipka (1957)
- Hongkongská chřipka (1968)

3.5.6 Mediální expozice rizika prasečí chřipky

VO6) Jak média exponují riziko prasečí chřipky?

Předpokládáme, že The Times exponují riziko prasečí chřipky jako nebezpečnější než MF Dnes a na tomto základě stanovujeme následující hypotézy:

H8: The Times častěji než MF Dnes informují o tom, že onemocnění prasečí chřipky může způsobit smrt.

Smrt je nejvážnější riziko, které ohrožuje ontologické bezpečí jedince. Důraz na potencionální riziko smrti v rámci mediální agendy prasečí chřipky zvyšuje pocit ohrožení a naopak informování o mírném průběhu onemocnění přispívá ke zmenšení vnímaného rizika. Tuto proměnou budeme kódovat jako multiple response set.

Operacionalizace:

- **Možnost úmrtí** – za možnost úmrtí považujeme slovní vyjádření o této možnosti v textu článku, přičemž nestačí, aby byl uvedený pouze počet mrtvých.
- **Slabý průběh onemocnění** – za slabý průběh nemoci budeme považovat zmínky o tom, že nemoc je možné vyléčit v domácí péči, explicitní vyjádření o jejím mírném průběhu apod.
- **Těžký průběh onemocnění** – za těžký průběh onemocnění budeme považovat zmínky o hospitalizaci nemocných, zdravotních komplikacích, trvalých následcích apod.
- **Snadná léčitelnost** – za snadnou léčitelnost považujeme zmínky o tom, že prasečí chřipku je možné jednoduše léčit moderními prostředky (antivirotika, antibiotika apod.)
- **Vysoká nakažlivost** – za vysokou nakažlivost považujeme zmínky o snadném přenosu nemoci mezi lidmi a její šíření.

H9: The Times častěji než MF Dnes zmiňují jako ohroženou skupinu zdravou dospělou populaci.

Informace o obětech prasečí chřipky ze zdravé dospělé populace v rámci mediální agentury přispívají k rizikovějšímu obrazu tohoto onemocnění. Zpravidla jsou totiž chřipková onemocnění nebezpečnější pro zdravotně oslabené jedince, jakými jsou malé děti, senioři nebo lidé se zdravotními komplikacemi.

V rámci této hypotézy budeme sledovat, jak často média zmiňují následující skupiny obyvatel v souvislosti s rizikem prasečí chřipky. Tuto proměnnou budeme kódovat jako multiple response set.

Operacionalizace:

- **Děti** – za děti považujeme takto explicitně nazvané jedince nebo osoby ve věku do 18 let.
- **Těhotné ženy** – za těhotné ženy považujeme ženy, které jsou takto explicitně označeny.
- **Senioři** – za seniory považujeme lidi takto explicitně nazvaní a také osoby starší 65 let.
- **Lidé se zdravotními komplikacemi** – za lidi se zdravotními komplikacemi považujeme jedince takto explicitně nazvané nebo osoby, u kterých je zmíněno chronické onemocnění nebo jiná zdravotní indispozice.
- **Zdraví a dospělí jedinci** – za zdravé dospělé jedince považujeme takto explicitně nazvané jedince nebo osoby ve věku 18 až 65 let bez zdravotních komplikací.

H10: The Times uvádějí méně informací než MF Dnes, které pomáhají čtenářům nabýt většího dojmu individuální kontroly nad rizikem (informace o symptomech onemocnění a způsobech její prevence).

Riziko je v modernitě dle Giddense (1998a) nevyhnutelné, mimo individuální kontrolu a ohrožuje mnoho životů. Ačkoli lidé nemohou mít plnou kontrolu nad rizikem prasečí chřipky, média mohou prezentovat způsoby, jak riziko zmenšit a tím posílit jejich pocit ontologického bezpečí. K takovým informacím patří informace o symptomech onemocnění a prevenci před nakažením. Tyto informace dávají možnost lidem vyhodnotit svou situaci a podniknout kroky ke zmenšení rizika, kterému se vystavují.

Dle studie Roche a Muskavitch (2003) se pouze v 13 % článků objevila informace současně o symptomech a možnostech prevence onemocnění západního nilského viru. V případě ptačí chřipky byla situace obdobná: 12 % článků obsahovalo informaci o symptomech onemocnění a 9 % informace o individuálních preventivních opatřeních (Dudo et al. 2007). Média tedy podle uvedených studií poskytují minimum informací o symptomech a způsobech prevence, čímž nepřímo napomáhají k zvyšování vnímaného rizika.

Vzhledem k tomu, že předpokládáme, že The Times se snaží riziko prasečí chřipky více exponovat, můžeme také očekávat, že bude méně často než MF Dnes uvádět informace o symptomech a možnostech prevence onemocnění.

V rámci této hypotézy budeme sledovat výskyt symptomů a individuálních preventivních opatření vybraných na základě informací zveřejněných zdravotními organizacemi. Tyto proměnné budeme kódovat jako multiple response set.

Operacionalizace:

Symptomy:

- Horečka/vysoká teplota
- Kašel/dýchací potíže
- Rýma
- Bolest v krku
- Bolest hlavy
- Bolest svalů a kloubů
- Zažívací potíže
- Ztráta chuti k jídlu

Preventivní opatření:

- Časté mytí rukou
- Přikrytí úst při kašli, kýchání
- Vyhýbat se místům s větší koncentrací lidí
- Vyhýbat se blízkému kontaktu s nemocnými
- Nezdravit se podáváním ruky/líbáním
- Nepůjčovat si předměty
- Správná životospráva
- Hygiena
- Při onemocnění/komplikacích vyhledat lékaře
- Při onemocnění zůstat doma
- Omezit zahraniční cesty
- Používat hygienickou roušku

H11: The Times častěji než MF Dnes spekulují o nejhorším scénáři v rámci mediální agendy prasečí chřipky.

Aby udržela napětí a pozornost publika, mohou média využít sebe naplňujícího se proroctví, jak ho definoval Merton (1948). Podle této teorie původně chybný předpoklad o vývoji situace, vyvolá nové chování, které nakonec způsobí, že se prvotní mylný předpoklad stane realitou.

V případě prasečí chřipky média informovala o pandemii a možných děsivých dopadech již od samotného začátku epidemie. Vznikla tak celosvětová obava z prasečí chřipky, která vyvrcholila ve změnu pravidel pro vyhlášení pandemie (byl snížen počet nakažených) a následné skutečné vyhlášení pandemie Světovou zdravotnickou organizací v červnu 2009 (Chan 2009). Objektivně si ale prasečí chřipka vyžádala méně obětí než každoroční chřipka sezónní. Na tomto příkladu je dobře patrná mediální konstrukce reality a mediální konstrukce rizika v postmoderní společnosti. Předpokládáme proto, že média se stala prorokem, kterému se vyplnilo jeho proroctví na sociální úrovni. Jako nejhorší scénář tak budeme kódovat zmínky o pandemii před tím, než ji Světová zdravotnická organizace skutečně vyhlásila (11. 6. 2009).

Za spekulace o nejhorším scénáři budeme dále považovat negativní předpovědi týkající se onemocnění prasečí chřipky vyjádřené v číslech, jako jsou odhady velkého

počtu nemocných a mrtvých. Ve Velké Británii bylo například odhadováno, že se nakazí 30 % populace a zemře 65 000, v nejlepším případě pak 3 100 lidí (Bowcott a Batty 2009). V České republice byla dle Pandemického plánu ČR za nejhorší scénář považována situace, kdy by se nakazilo více než 3 miliony obyvatel. V tomto případě je nejhorší scénář součástí rétoriky kvantifikace, kdy čísla predikují počty mrtvých a nemocných do budoucnosti.

Za nejhorší scénář budeme také považovat odkazy na pandemii španělské chřipky, asijské a hongkongské chřipky. Tyto chřipkové epidemie si vyžádaly miliony životů, španělská chřipka z roku 1918 dosáhla dokonce 40 až 50 milionů obětí po celém světě.

V naší analýze tak nabývá nejhorší scénář rizika prasečí chřipky tří podob: sebenaplnující proroctví, číselně vyjádřený nejhorší scénář a srovnání s předcházejícími chřipkovými epidemiemi.

H12: The Times častěji než MF Dnes využívají nástroje mediální paniky v rámci agendy prasečí chřipky.

U takového rizika, jakým byla prasečí chřipka, může dojít až k vyvolání mediální paniky. Fowler (1998) definuje mediální paniku jako takové chování médií, které produkuje velké množství mediálních obsahů, které mají silný emocionální náboj. Navíc se mediální panika projevuje častým opakováním exponovaného tématu víceméně bez ohledu na empirickou realitu.

Hlavním nástrojem vytváření mediální paniky je rétorika kvantifikace, která používá nejrůznější čísla a statistiky k vystupňování napětí a prezentaci hrozícího rizika. Dalšími je používání negativních emotivních výrazů, medicínských nebo armádních výrazů. Pro potřeby této práce jsme si vytvořili index mediální paniky, který vznikne sečtením hodnot proměnných rétorika kvantifikace, negativní emotivní výrazy, medicínské výrazy, armádní výrazy a nejhorší scénář. Protože nejhorší scénář se ve všech jeho podobách kóduje jako přítomný nebo nepřítomný, přidělíme každému výskytu nejhoršího scénáře hodnotu pěti bodů. Ostatní proměnné kódujeme jako kardinální proměnné.

Operacionalizace:

- **Rétorika kvantifikace** – za rétoriku kvantifikace považujeme využívání číselných a statistických údajů souvisejících s prasečí chřipkou bez skupiny kvantitativních výrazů s kontextuálním jmenovatelem.

- **Negativní emotivní výrazy** – za negativní emotivní výrazy budeme považovat slova, která zvyšují pocit ohrožení jako například nebezpečí/nebezpečný, smrtící, vysoce nakažlivý, strach, panika, krize a jejich ekvivalenty v angličtině.
- **Medicínské výrazy** – za medicínské výrazy budeme považovat například vyjádření H1N1, antivirotika a jejich ekvivalenty v angličtině.
- **Armádní výrazy** – za armádní výrazy budeme považovat výrazy, které odkazují na vojenskou problematiku jako například bitva/válka s onemocněním, boj s onemocněním, onemocnění jako nepřítel a jejich ekvivalenty v angličtině.¹⁵
- **Nejhorší scénář** – za nejhorší scénář budeme považovat sebenaplnující proroctví (pandemie před 11. 6. 2009), srovnání s předcházejícími chřipkovými pandemiemi a číselné vyjádření nejhoršího scénáře¹⁶

H12b: The Times a MF Dnes využívají častěji nástroje mediální paniky v rámci zahraniční agendy prasečí chřipky než v agendě domácí.

Média sice mají sklon k používání nástrojů mediální paniky, ale Griffin et al. (1995) dokázal, že způsob, jakým média informují o riziku, závisí na jeho geografické lokalizaci. Pokud se riziko týká přímo země, ve které média působí, mají média tendenci informovat o hrozbě méně nebezpečně, aby panice předcházela.

Například americká média o ptačí chřipce informovala způsobem, který zvyšoval nebezpečnost onemocnění (Dudo et al. 2007). Ptačí chřipka se ale v USA téměř nevyskytovala, a proto místní média považovala toto téma za zahraniční agendu. Na rozdíl od ptačí chřipky se prasečí chřipka bezprostředně týkala obou sledovaných zemí (České republiky i Velké Británie).

V rámci této hypotézy budeme sledovat použití nástrojů mediální paniky ve zprávách z domova a ze zahraničí. Jako základní dělení zpráv použijeme příslušné rubriky u MF Dnes (Z domova, Ze světa). U zbývajících rubrik MF Dnes a u The Times určíme, zda se jedná o domácí neb zahraniční zprávu na základě primárního zaměření celého článku a titulku.

¹⁵ Pro podrobný seznam sledovaných výrazů pro všechny proměnné viz Přílohy – kódovací klíč

¹⁶ Podrobněji viz hypotéza č. 11

4 ANALÝZA

4.1 Základní charakteristiky vzorku

Na úvod analýzy shrneme základní charakteristiky zkoumaného vzorku. Vzorek sestavený na základě výběrových kritérií popsaných výše tvořilo celkem 427 článků, z čehož MF Dnes byla zastoupena 220 a The Times 207 příspěvky. Protože nemáme shodné zastoupení článků ve vzorku pro obě média, budeme pro jejich srovnání využívat zpravidla relativní četnosti sledovaných charakteristik v procentech.

V průměru se riziku prasečí chřipky věnovaly shodně 4 články týdně u MF Dnes i u The Times. Jako první týden jsme označili týden, kdy vyšel první článek věnující se riziku prasečí chřipky. V tomto týdnu byl uveřejněn pouze jeden článek, a to článek MF Dnes z 25. 4. 2009 s titulkem „*USA a Mexiko děsí prasečí chřipka*“. The Times se začaly riziku prasečí chřipky věnovat o dva dny později.

Nejvíce článků s tématem prasečí chřipky vyšlo v květnu a červenci 2009, což jsou také měsíce, ve kterých vydalo nejvíce článků The Times. MF Dnes byla nejvíce zastoupena v dubnu a listopadu 2009. Překvapivě červen 2009 jako měsíc, kdy byla vyhlášena pandemie Světovou zdravotnickou organizací, se projevil propadem počtu článků vzhledem květnu i červenci 2009 u obou médií. Ve chvíli, kdy byla prasečí chřipka oficiálně potvrzena jako pandemie a média již neměla možnost spekulovat a strašit jejím příchodem, přestalo být pravděpodobně toto riziko pro média zajímavé. Vracejí se k němu ve větší míře až, když se v jejich zemích začne vyskytovat rozsáhlejší epidemie této nákazy a vrací se do hry zpravodajská hodnota negativy.

Obě média dosahují prvního mediálního vrcholu v druhém týdnu, kdy riziko prasečí chřipky proniklo do médií jako téma. V tomto týdnu vydaly The Times i MF Dnes shodně 40 článků, což tvoří 18,7 % celého vzorku. V dalších týdnech se ale u obou médií mediální pokrytí rizika prasečí chřipky liší.

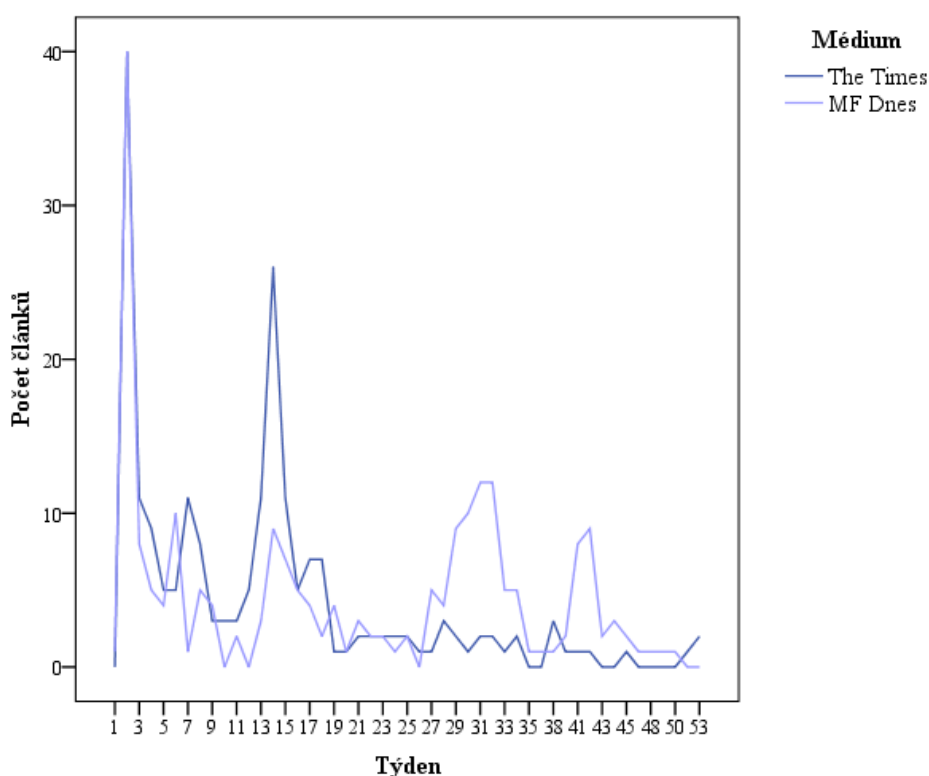
Mediální rozložení britských The Times odpovídá rozložení, které zjistily Hilton a Hunt (2010) u ostatních britských tištěných médií. Je zde možné pozorovat dva jasně odlišitelné vrcholy mediální agendy.¹⁷ Prvního vrcholu The Times dosahují ve zmiňovaném druhém týdnu, druhého pak ve 14. týdnu s 26 články. V této době dle Hilton a Hunt (2010) ve Velké Británii kulminuje počet odhadovaných případů

---

¹⁷ Viz graf č. 1

nakažení prasečí chřipkou (kolem 25 000 nemocných), ale také dochází k zavádění National Pandemic Flu Servis¹⁸. Celkově se The Times soustředily na riziko prasečí chřipky hlavně v první polovině sledovaného roku. MF Dnes měla na druhou stranu větší zastoupení článků v jeho druhé části.

Graf č. 1 Rozložení mediálního pokrytí u MF Dnes a The Times

N=427

U MF Dnes dochází k druhému mediálnímu vrcholu až v 31. a 32. týdnu (každý týden 12 článků), kdy v České republice nastoupila běžná chřipková sezóna zhoršená přítomností viru prasečí chřipky, kulminoval počet nemocných, docházelo k uzavírání vybraných škol a bylo zahájeno očkování proti novému viru. V těchto týdnech se také MF Dnes zabývala epidemií na Ukrajině. Ukrajinskou epizodu prasečí chřipky The Times nezaznamenaly pravděpodobně proto, že tato země je geograficky i kulturně Velké Británii vzdálená a ani z hlediska zpravodajských hodnot ji není možné zařadit k elitním národům.

U obou médií převládalo ve vzorku zpravodajství nad publicistikou. U The Times se vyskytovaly čtyři rubriky v čele s „News“ (167 článků) a „Business“ (22 článků).

¹⁸ National Pandemic Flu Servis byla zdravotnická služba ve Velké Británii v rámci, které se mohli lidé sami diagnostikovat prasečí chřipku prostřednictvím internetu nebo telefonní linky, a získat tak předpis na lék Tamiflu zdarma a bez návštěvy lékaře.

U MF Dnes se vyskytovalo rubrik devět, což souvisí s rozdílným členěním obou médií, kdy MF Dnes má celkově více rubrik než The Times. Nejvíce zastoupenými rubrikami u MF Dnes byla rubrika „Ze světa“ (48 článků) a „Z domova“ (46 článků). Riziko prasečí chřipky se také častěji objevovalo na titulní straně MF Dnes (15 %) než The Times (7,7 %).¹⁹

Z hlediska pojmenování onemocnění viru A/H1N1 MF Dnes mnohem častěji používala označení mexická chřipka. Toto pojmenování se u MF Dnes objevovalo zejména na začátku epidemie, kdy dokonce na dva dny MF Dnes zavedla rubriku pod názvem „Mexická chřipka“. The Times na druhou stranu téměř výhradně pojmenovávaly onemocnění jako chřipku prasečí. Předpokládáme, že se zde projevila snaha o politickou korektnost The Times, protože ve Velké Británii žije mnohem více cizinců než v České republice. Označení chřipky jako mexické se objevuje u britského média pouze ve dvou případech souvisejících s protesty Izraele proti názvu prasečí chřipka.²⁰

4.2 Mediální konstrukce rizika prasečí chřipky

4.2.1 Mediální prostor věnovaný riziku prasečí chřipky

Mediální prostor věnovaný určitému tématu dle teorie nastolování mediální agendy odpovídá významnosti, kterou média danému tématu připisují. Proto jsme se zaměřili na to, kolik prostoru The Times a MF Dnes věnují riziku prasečí chřipky. V rámci nastolování mediální agendy rizika prasečí chřipky jsme sledovali celkový počet článků, počet slov v jednotlivých článcích a také přítomnost fotografií nebo grafiky.

Jak již vyplynulo ze základních charakteristik vzorku, MF Dnes věnovala riziku prasečí chřipky celkově o 17 článků více než The Times. Tento rozdíl sice není nijak výrazný, ale jedná se o výsledek, který je v rozporu se zjištěním Duncana (2009) z prvního týdne epidemie prasečí chřipky. V jeho výzkumu počet článků v britských médiích několikanásobně převýšil počty článků v ostatních evropských zemích. Zatímco největší tři britské deníky uveřejnily za první týden epidemie 1 070 článků, tři největší česká tištěná média tomuto tématu věnovala pouze 70 příspěvků. V našem vzorku v tomto týdnu obě média informovala o riziku prasečí chřipky shodně v 40 článcích, a to navzdory faktu,

---

¹⁹ Podrobnější rozložení rubrik viz Přílohy.

²⁰ Pro tabulku s výskytem pojmenování onemocnění viz Přílohy.

že Velká Británie již v této době měla první nakažené prasečí chřipkou. Můžeme tak usuzovat na zvýšený zájem MF Dnes o sledované riziko.

Významný rozdíl mezi oběma sledovanými médii jsme také zjistili v délce jednotlivých článků. Články The Times dosahovaly v průměru 475,6 slov a články MF Dnes průměrně 357,5 slov. Tento rozdíl tvoří více slov než nejkratší článek zařazený do analýzy. MF Dnes zaostává za The Times i v nejdelším článku vzorku (The Times 2 050 slov, MF Dnes 1 885). Abychom zjistili, zda je tento rozdíl výsledkem tradice psaní delších článků v britském kontextu nebo větším zájmem o riziko prasečí chřipky u The Times, vybrali jsme náhodně jeden výtisk The Times a MF Dnes stejného data vydání (14. 7. 2009) a spočetli průměrnou délku všech článků, které odpovídaly stejným kritériím jako při výběru vzorku (kromě zaměření na téma prasečí chřipky). Zjistili jsme, že průměrná délka článku v The Times (458 slov) je skutečně delší než v MF Dnes (306 slov). U českého média se tedy projevuje celkově větší tendence ke zkracování obsahů.

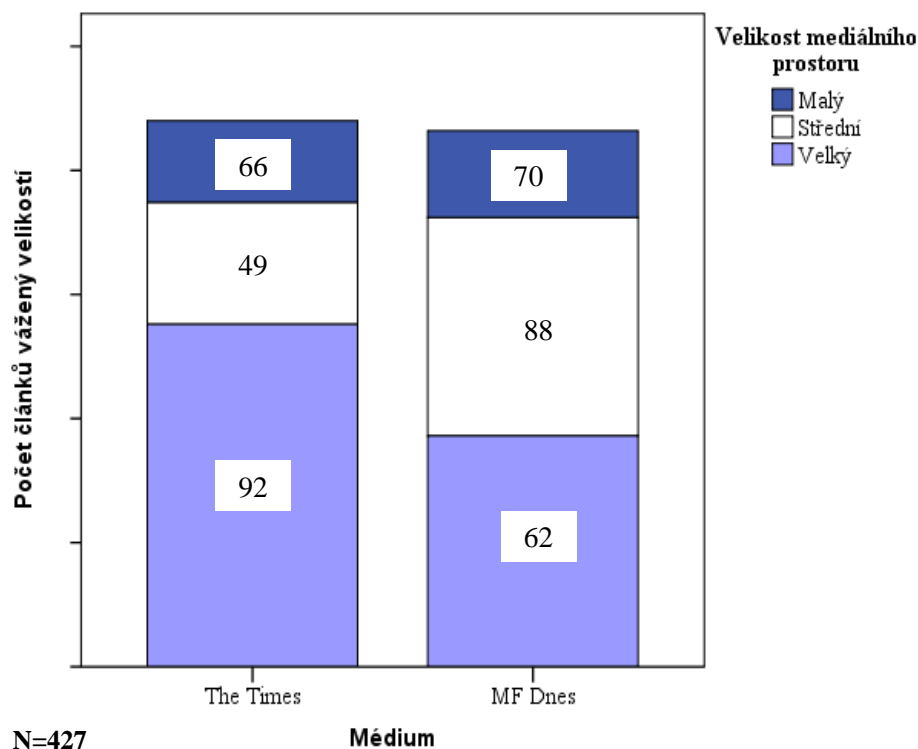
Pokud srovnáme průměrné počty slov pro každé médium jednotlivě, zjistíme, že články s tematikou prasečí chřipky u obou médií přesahovaly námi zjištěný průměr pro jeden výtisk. Riziko prasečí chřipky tak pro obě média bylo významnější než ostatní témata, uveřejněná v námi analyzovaném referenčním výtisku.

Dále jsme sledovali přítomnost fotografií nebo infografiky. Protože jsme neměli k dispozici původní články ale pouze jejich přepis z databází Newton Media a LexisNexis bez vysázení a obrazového doprovodu, analyzovali jsme u fotografií pouze jejich přítomnost nebo nepřítomnost. Zjistili jsme, že MF Dnes ke svým článkům připojovala obrazový materiál častěji. Zatímco The Times doprovodily fotografiemi a grafikou 27,1 % svých článků, u MF Dnes se toto číslo dostalo na 34,1 % článků.

Zjištěné zastoupení obrazového materiálu u tématu rizika prasečí chřipky je ale nižší než v námi sledovaných referenčních výtiscích (The Times 31,7 %, MF Dnes 53,1 %). Předpokládáme tak, že se u obou médií projevila charakter rizika prasečí chřipky, který odpovídá Beckově definici rizika v „rizikové společnosti“. Jedná se o riziko všudypřítomné, ale neviditelné a nehmatatelné, protože je způsobené mikroskopickým virem. Pro redakce je pak složitější takovéto riziko doprovodit obrazovým materiálem. Dle popisků se v zahraničních rubrikách poměrně často vyskytovaly fotografie lidí v hygienických rouškách. Rouška tak byla jednou z nejsilnějších obrazových metafor jinak neviditelného rizika prasečí chřipky.

Abychom mohli vyhodnotit celkový mediální prostor věnovaný riziku prasečí chřipky u obou médií, vytvořili jsme proměnnou „velikost mediálního prostoru“. Tu jsme získali tak, že jsme k počtu slov každého článku přičetli 70 bodů, v případě, že článek obsahoval fotografii nebo grafiku. Tuto hodnotu jsme stanovili na základě kvalifikovaného odhadu a odpovídá počtu slov malého článku. Následně jsme na základě rozložení počtu slov v jednotlivých kvartilech určili intervaly pro „malý mediální prostor“ (50 – 200 slov), „střední mediální prostor“ (201 – 500 slov) a „velký mediální prostor“ (501 a více slov). Abychom mohli tyto tři kategorie graficky porovnat, přiřadili jsme velkému mediálnímu prostoru váhu 3 body, střednímu 2 a malému 1 bod. Následně jsme tuto proměnnou zanesli do grafu, který zohledňuje toto vyvážení.

Graf č. 2 Mediální prostor věnovaný riziku prasečí chřipky u The Times a MF Dnes²¹

Jak je patrné z grafu č. 2, můžeme celkově potvrdit náš předpoklad, že *The Times* poskytují agendě prasečí chřipky více mediálního prostoru než *MF Dnes*, i když je tento rozdíl velice malý. Protože *The Times* měly absolutně největší podíl v kategorii „velký mediální prostor“, dorovnaly deficit v počtu článků vůči *MF Dnes*. Na druhou stranu pravděpodobně díky menšímu počtu fotografií měly *The Times* také velké zastoupení v kategorii „malý

²¹ Popisky v grafu vyjadřují absolutní četnost článků v dané velikosti mediálního prostoru. Sloupce jsou váženy s ohledem na velikost mediálního prostoru.

mediální prostor“. MF Dnes nejčastěji zveřejňovala informace o riziku prasečí chřipky v rámci „středního mediálního“ prostoru.

Abychom zjistili, zda The Times skutečně připisují riziku prasečí chřipky větší význam než MF Dnes nebo se zde pouze projevila tradice psaní delších článků a větší rozsah britského média, zjišťovali jsme, jaká část těchto novin se riziku prasečí chřipky věnovala. Vycházeli jsme z celkového počtu slov všech článků odpovídajících kritériím pro výběr vzorku (kromě tématu prasečí chřipky) z náhodně vybraného výtisku The Times a MF Dnes stejného data vydání (14. 7. 2009). Z výsledků vyplývá, že z hlediska relativní četnosti věnovala MF Dnes více svého prostoru (2,7 %) riziku prasečí chřipky než The Times (1,95 %). Pro posouzení, do jaké míry jsou tato procenta pro jednotlivá média významná, by bylo nutné riziko prasečí chřipky porovnat s dalšími riziky a tématy, což je ale mimo rozsah této práce.

Zjistili jsme tak, že v absolutním měřítku sice The Times věnovaly riziku prasečí chřipky více mediálního prostoru než MF Dnes, ale tento rozdíl v mediálním pokrytí rizika pravděpodobně nebyl dán tím, že by The Times přikládaly tématu větší význam, ale spíše charakteristikami samotných médií a stylem jejich žurnalistické práce. Projevil se zde zejména rozdílný rozsah médií, protože The Times mají více stran, ale také tendence ke zkracování článků u MF Dnes.

4.2.2 Zpravodajské zdroje v rámci rizika prasečí chřipky

Aby mohla média přinášet aktuální informace o rizicích, čerpají z různých zpravodajských zdrojů. V rámci analýzy jsme se tedy zaměřili na to, jaké zpravodajské zdroje The Times a MF Dnes využívaly v mediální agendě rizika prasečí chřipky.

Pro obě média jsou nejčastějšími společnými zdroji „zdravotníci“ (22 % článků vzorku) a Světová zdravotnická organizace (20 %). Můžeme tak vyvrátit náš původní předpoklad, že *Světová zdravotnická organizace je dominantním informačním zdrojem pro zkoumaná tištěná média*. Toto zjištění je v rozporu se závěry Duncana (2009) pro prasečí chřipku v prvním týdnu epidemie, ale také se studiemi Lewisona (2008) a Buuse a Olssona (2006) pro onemocnění SARS z roku 2003, ve kterých byla Světová zdravotnická organizace nejfrekventovanějším zdrojem informací pro média.

Příčinou je pravděpodobně rozdílný průběh pandemie prasečí chřipky. Zpočátku se sice obě média soustředila na světové dění a sledovala aktuální prohlášení Světové zdravotnické organizace k vývoji prasečí chřipky, ale v momentě, kdy se riziko prasečí

chřipky přeneslo s prvními nakaženými do domácího kontextu, se média obracela spíše na národní zdravotnické autority a odborníky. Projevila se tak geografická blízkost zdroje.

Oba deníky jsou z hlediska počtu využívaných zdrojů srovnatelné, protože v průměru The Times uváděly 2,31 a MF Dnes 2,36 zdroje na článek. Výrazně se ale liší v práci s různými typy zdrojů. Pro MF Dnes jsou nejčastěji použitým jednotlivým zdrojem „zdravotníci“ (30,5 % ze všech článků MF Dnes), následuje Hlavní hygienik ČR (24,5 %) a Světová zdravotnická organizace (21,8 %). Nejčastěji citovanými zdroji britského média je Health Secretary (25,6 % ze všech článků The Times), následuje kategorie „ostatní“ (24,6 %) a Chief Medical Officer (24,2 %) ²². V kategorii ostatní se objevovaly zdroje jako vědecké časopisy, Společnost národů nebo různá další média. Zpravidla se ale tyto zdroje nevyskytly v celém vzorku více než dvakrát, a proto jim nebyla vytvořena samostatná kategorie.

The Times více než MF Dnes spoléhaly na oficiální a vládní zdroje. Alespoň jeden oficiální národní zdroj uvedly The Times v 60,4 % článků a MF Dnes v 43,6 % článků. Dle Stallingse (1990) je pro média v rizikové situaci typické spoléhat téměř výhradně na oficiální zdroje. U The Times se tak větší naléhavost rizika v zemi projevila častějším vyhledáváním autoritativních zdrojů. Britský deník častěji informoval o opatřeních vlády vzhledem k nebezpečí prasečí chřipky, ale také o problematice vakcín a dodávek antivirotických léků populaci.

MF Dnes své zdroje na druhou stranu častěji doplňuje o lékaře, zdravotnický personál nebo výzkumná pracoviště, jako je Národní referenční laboratoř pro chřipku. Souvisí to s celkově častějším zdravotním rámováním rizika prasečí chřipky u českého média (viz dále). The Times častěji než MF Dnes uvádějí zdroje z komerčního sektoru, což dokazuje sklon britského média více se soustředit na ekonomickou stránku rizika prasečí chřipky. Nejčastěji se pro The Times vyjadřovali zástupci farmaceutických firem, jejichž hlavním tématem byly příjmy těchto společností: „... *Pan Witty připouští, že GSK [GlaxoSmithKline] na pandemii prasečí chřipky vydělá, ale nebude se za to omlouvat*“ ²³.

Další výrazný rozdíl mezi dvěma médii spočívá ve využívání zpravodajských agentur. Zatímco The Times tyto informační zdroje v rámci vzorku explicitně nevyužily v žádném z článků, u MF Dnes se informace z agenturních zdrojů vyskytly u pětiny článků

---

²² Podrobné zastoupení jednotlivých zpravodajských zdrojů viz Přílohy.

²³ Volně přeloženo: „*Mr Witty... acknowledge that GSK would make a profit from the flu pandemic but that he would "make no apology" for that.*“ In: Bawden, Tom (23. 7. 2009). GSK hopes 'unprecedented' order for flu treatment will generate £600m. *The Times*, p 36. Databáze LexisNexis Academic (citováno 23. 4. 2011).

(20,9 %). Jedním z možných vysvětlení je poměr zahraničních a domácích zpráv, který se u obou médií také liší. Protože MF Dnes vydala více zpráv ze zahraničí než The Times, mohlo se to projevit na zvýšeném využívání agenturních zdrojů, ze kterých redakce přebírala zahraniční zprávy. Zajímavé ale je, že The Times neuvádí agentury ani u zpráv ze zahraničí, což ukazuje na rozdílný způsob žurnalistické práce mezi britskými a českými redakcemi, kdy si britské médium zakládá na původních článcích.

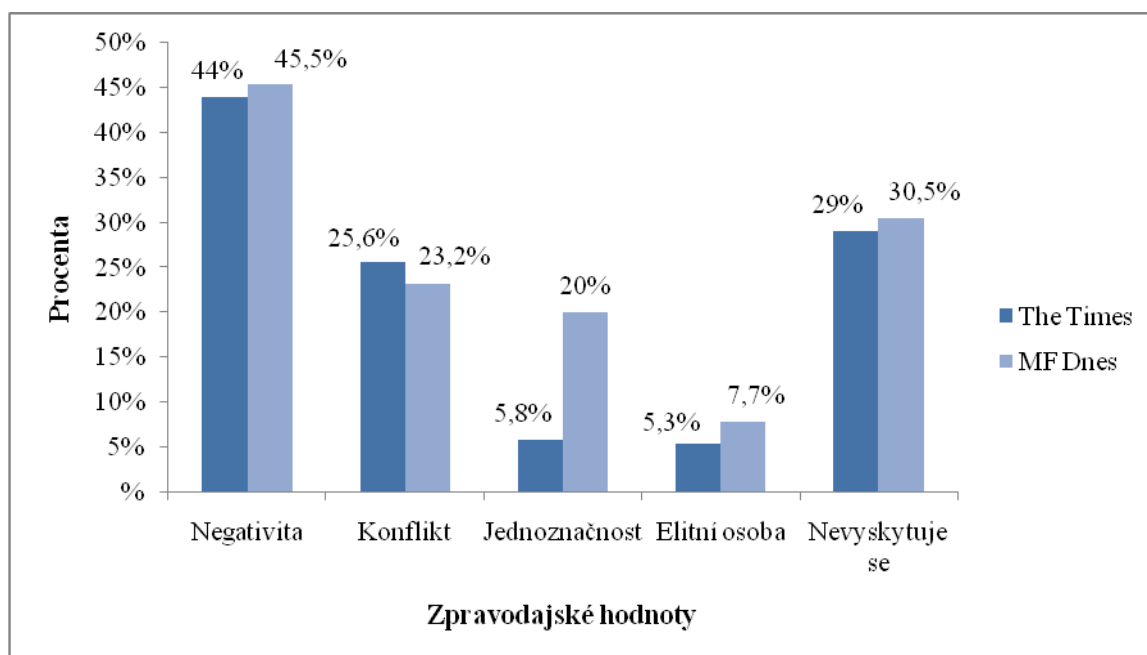
V této části práce jsme Světovou zdravotnickou organizaci jako dominantní zpravodajský zdroj ve vzorku nepotvrdili, zjistili jsme ale výrazné rozdíly v práci se zdroji u obou médií. The Times častěji v případě rizika prasečí chřipky spoléhaly na oficiální zdroje a také častěji uváděly zdroje z komerčního prostředí. Na druhou stranu MF Dnes mnohem více využívala agenturní zpravodajství a zdroje ze zdravotnické sféry. Tyto dílčí závěry ukazují na rozdílnou práci obou médií s rizikem prasečí chřipky a také na rozdílné rámování, kterému se budeme věnovat v další části práce.

4.2.3 Zpravodajské hodnoty v rámci konstrukce rizika prasečí chřipky

Zpravodajské hodnoty představují kritéria pro to, aby se událost mohla stát zprávou a projít tak skrze gatekeepera do obsahu médií (McQuail 2002). Na základě seznamu, který uvádí Hartley (1990) jsme analyzovali čtyři zpravodajské hodnoty relevantní pro téma rizika prasečí chřipky: negativitu, konflikt, jednoznačnost a odkazování k elitním osobám.

Nejčastěji zastoupenou zpravodajskou hodnotou jak u The Times, tak u MF Dnes byla negativita. Obě média velice často informovala o negativním vývoji v rámci tématu: o narůstajícím počtu nakažených, o úmrtích i o katastrofálních prognózách. Negativita se tak projevila jako velice silný zpravodajský prvek bez ohledu na kulturní kontext nebo průběh samotné epidemie v jednotlivých zemích. Mírně častěji ale negativitu využívala MF Dnes, a proto se nepotvrdil náš původní předpoklad, že u *The Times* je tato hodnota dominantnější.

Graf č. 3 Zastoupení zpravodajských hodnot u The Times a MF Dnes

N=427

Významný rozdíl mezi oběma médii jsme ale zjistili u zpravodajské hodnoty jednoznačnost, která se velmi výrazně promítla do zpravodajství MF Dnes, ale u The Times hrála pouze okrajovou roli. Na tuto zpravodajskou hodnotu mohl mít vliv rozdílný průběh epidemie prasečí chřipky v obou zemích. V České republice nemělo onemocnění tak dramatický scénář, a proto MF Dnes zveřejnila mnohem více článků, které k epidemii zaujímaly jednoznačné stanovisko. To se sice v průběhu sledovaného roku měnilo, ale v rámci jednoho článku zpravidla zůstávalo jasně identifikovatelné. Typickým příkladem tohoto přístupu jednoznačného výkladu rizika prasečí chřipky byly rozhovory s Hlavním hygienikem ČR anebo články založené na jeho prohlášeních, ve kterých zpravidla tvrdil, že pandemie ještě přijde a také, že by se všichni, kdo mají možnost, měli proti prasečí chřipce nechat očkovat.

Ve Velké Británii na druhou stranu média často informovala o epidemii značně nejednoznačně. Média si nebyla jistá vývojem kauzy, a tak se v rámci jednoho článku objevoval například popis vážného průběhu onemocnění, včetně hospitalizace v nemocnici, ale současně také ujištění, že prasečí chřipka má mírný průběh, přičemž toto ujištění nejčastěji pocházelo z oficiálních zdrojů v přímé citaci. Čtenář si pak mohl vybrat, jak dané sdělení interpretuje. Nepřímo se tak projevila rozdílná míra nejistoty v obou zemích. Přitom právě nejistota je v rámci „rizikové společnosti“ považována

za synonymum rizika (Lupton 1999). Nejistota z toho, co se může stát a ve své podstatě riziko samotné, které se vymyká nejen osobní kontrole, ale i kontrole institucí, pak může dle Giddense (1998a) narušit ontologické bezpečí jedinců.

Přibližně u třetiny článků se vyskytla zpravodajská hodnota konfliktu, přičemž za konflikt jsme považovali explicitně vyjádřený spor dvou stran. Tato zpravodajská hodnota se nejčastěji objevovala v souvislosti s vakcínami, kdy proti sobě stáli odpůrci a příznivci očkování, nebo s následnou kritikou Světové zdravotnické organizace, která podle některých názorů vyhlásila pandemii zbytečně.

To, že prasečí chřipka neměla pouze zdravotní konsekvence, dokazuje konflikt egyptských koptů s tamní vládou. Původně zdravotní problém se tu přesunul do ekonomické a sociálně-náboženské sféry, protože muslimská egyptská vláda, která považuje prasata za nečistá zvířata, je všechny nechala pod hrozbou prasečí chřipky vybít. Křesťanská menšina ale prasata využívala k likvidaci organických odpadků a s jejich ztrátou přišla o zdroj obživy.

Z hlediska teorie „rizikové společnosti“ pak byl zajímavý konflikt mezi mexickými vesničany a velkochovateli prasat, který zaznamenala obě sledovaná média:

The Times

„Obyvatelé La Glorie si od března stěžují, že zápach, který se line z „jezírek močůvky“ z Granjas Carroll [producent vepřového masa] způsobuje vážné dýchací infekce ...uspořádali demonstraci s transparenty, na kterých byla prasata přeškrtnuta X a popsána slovem Peligro (nebezpečí).“²⁴

MF Dnes

„Za viníka nemoci, která obci přinesla nechtěnou slávu, místní mají vlastníky okolních vepřínů, kteří o hygienické normy nedbají ani v nejmenším... Místní jsou s nimi dlouhodobě na kordy. Obviňují je z kontaminace spodní vody a vzduchu a nyní i z toho, že způsobili mutaci viru prasečí chřipky...“²⁵

---

²⁴ Volně přeloženo: „... residents of La Gloria have been complaining since March that the odour from "manure lagoons" created by Granjas Carroll [pork producer] were causing severe respiratory infections... they held a demonstration at which they carried signs of pigs crossed with an X and marked with the word Peligro (danger).“ In: Ayres Chris et al. (29. 4. 2009). Attention turns to pig farm at centre of protests. The Times, p. 5. Databáze LexisNexis Academic (citováno 23. 4. 2011).

²⁵ In: Hes, Tomáš (12. 5. 2009). Vesnice, odkud přišla chřipka. Mladá fronta DNES, p. 6. Databáze Newton Media (citováno 23. 4. 2011).

V článcích, ze kterých citujeme, je konflikt líčen podobným způsobem. MF Dnes ale klade větší důraz na lidský příběh, zatímco The Times uvádí informace více do kontextu. Obě média se také liší ve způsobu, jakým konflikt prezentují. Zatímco MF Dnes přímo píše, že Mexičané jsou s firmou „*na kordy*“ a tím navozuje u čtenářů představu šermířského souboje a násilného boje, The Times popisují konflikt spíše jako protest ztělesněný poklidnou demonstrací, která upozorňuje na nebezpečí vytvořená nadnárodním koncernem.

V konfliktu jsou mexičtí vesničané z vesnice La Glorie, kde se prasečí chřipka poprvé objevila, líčeni jako bezmocní chudáci, kteří bez úspěchu bojují proti americkému gigantu za zdravé životní prostředí. Ve svém dlouhodobém boji proti korporaci jsou neúspěšní a navíc dle jejich názoru velkochov prasat a nesprávné zacházení s fekáliemi způsobil vznik prasečí chřipky. V článcích je společnost Granjas Carroll jasně identifikovaná jako viník a potenciální strůjce prasečí chřipky. Je vyobrazena jako korporace, která se v honbě za ziskem nezastaví ani před biologickým hazardem, kterého se dle The Times již několikrát dopustila na jiných místech světa, a dokonce za to dostala pokutu.

Prasečí chřipka tak ztratila svůj charakter nebezpečí pocházejícího z nevyzpytatelné přírody, kterému není možné předejít, a stává se produktem nadměrného využívání přírodních zdrojů lidmi. Tento fakt odpovídá předpokladu, že i na takové riziko, jako je prasečí chřipka, může být v Beckově „rizikové společnosti“ nahlíženo jako na vyrobené nebezpečí pocházející z lidské činnosti. Protože prasečí chřipka je v tomto kontextu chápána jako uměle vyrobené riziko, a tedy riziko, kterému se dá potencionálně předejít, požadovali mexičtí vesničané, aby výrobce vepřového masa za toto riziko převzal odpovědnost. Americká společnost ale svou roli viníka striktně odmítla a ani v pozdějším vývoji se na okolnosti vzniku onemocnění již dále neupozorňovalo.

Výrazným konfliktem v českém kontextu pak byl spor o povinné očkování, zejména u vojáků. Stát tak v rámci teorie governmentality přestal spoléhat na dobrovolnou spolupráci jednotlivců ve státním zájmu a přistoupil k přímé kontrole. Z počátku totiž bylo očkování proti prasečí chřipce povinné pro všechny vojáky a za neuposlechnutí rozkazu jim hrozily postihy. Poté co o problému informovala MF Dnes, se do sporu vložil prezident Václav Klaus, který celou očkovací akci zpochybnil. Ve výsledku pak proti sobě stál prezident Václav Klaus a Hlavní hygienik ČR, který neustále upozorňoval na riziko další vlny prasečí chřipky, která by mohla mít katastrofické následky. Nakonec se český stát opět vrátil k nepřímé kontrole epidemiologického rizika a očkování se stalo dobrovolné pro všechny.

Z hlediska problematiky zpravodajských hodnot stojí za povšimnutí, že se ve vzorku projevilo poměrně velké (29,7 %) zastoupení článků bez námi sledovaných zpravodajských hodnot. Jedním z důvodů může být to, že se u nich velice silně projevila zpravodajská hodnota kontinuity, kterou jsme nesledovali, protože se jedná o dlouhodobou agendu, v rámci které je tato hodnota automatická. V podstatě od prvního otištěného článku média neustále navazovala na riziko prasečí chřipky jako na něco známého a zpravodajsky hodnotného. Oba deníky začínaly počty nakažených a nemocných, postupem nemoci světem, pokračovaly popisem veřejných opatření a končily u ekonomických dopadů tohoto onemocnění.

Riziko prasečí chřipky se stalo natolik prominentním tématem, že stačilo jakékoli spojení s ním, aby daná událost byla vpuštěna gatekeeperem do médií. Platilo to shodně pro The Times i MF Dnes. Například The Times uveřejnily 23. 7. 2009 článek s titulkem „Vítěz nad prasečí chřipkou“²⁶, ve kterém mladý tesař vyhrál na internetu nemalý obnos peněz, zatímco se doma léčil s prasečí chřipkou. MF Dnes zase upozornila 24. 11. 2009 čtenáře na to, že i „Santa Clausové v USA se bojí prasečí chřipky“²⁷. V tomto článku MF Dnes informovala o žádosti amerických Santa Clausů o přednostní očkování proti prasečí chřipce.

V této části práce se náš původní předpoklad, že *The Times* častěji než *MF Dnes* využívají zpravodajskou hodnotu negativity, nepotvrdil. Rozdíl mezi *The Times* a *MF Dnes* z hlediska negativity ale není velký a obě média tuto zpravodajskou hodnotu využívala v rámci mediální agendy prasečí chřipky nejčastěji. Další nejfrekventovanější zpravodajskou hodnotou ve vzorku byl konflikt.

Největší rozdíl jsme zaznamenali mezi oběma médii u jednoznačnosti, která se mnohem výrazněji promítla do obsahu *MF Dnes*. Zjistili jsme také, že riziko prasečí chřipky se pro sledovaná média stalo natolik důležitým tématem, že jednou z nejfrekventovanějších zpravodajských hodnot byla kontinuita. Celkově tak bylo riziko prasečí chřipky konstruováno oběma médii jako negativní, konfliktní, kontinuální a u *The Times* navíc nejednoznačné téma.

---

²⁶ Volně přeloženo „Swine flu winner“. In: Bez autora (23. 7. 2009). Swine flu winner. *The Times*, p. 16. Databáze LexisNexis Academic (citováno 23. 4. 2011).

²⁷ In: ČTK. (24. 11. 2009). Santa Clausové v USA se bojí prasečí chřipky. *Mladá fronta DNES*, p. 7. Databáze Newton Media (citováno 23. 4. 2011).

4.2.4 Framing rizika prasečí chřipky

Z pohledu teorie framingu média vybírají a zdůrazňují určitý aspekt reality a přispívají tak k vybrané definici daného problému (Entman 1993). V rámci analýzy jsme sledovali, jakým způsobem *The Times* a *MF Dnes* rámovaly problematiku rizika prasečí chřipky, a tedy co v rámci této agendy zdůrazňovaly.

Tabulka č. 1 Framing u *The Times* a *MF Dnes*

Framing		The Times	MF Dnes	Celkem
Zdravotní	Absolutní četnost	117	148	265
	Podíl v rámci média %	56,5%	67,3%	62,1%
Politický	Absolutní četnost	11	26	37
	Podíl v rámci média %	5,3%	11,8%	8,7%
Ekonomický	Absolutní četnost	29	7	36
	Podíl v rámci média %	14,0%	3,2%	8,4%
Zdravotní a politický	Absolutní četnost	34	34	68
	Podíl v rámci média %	16,4%	15,5%	15,9%
Zdravotní a ekonomický	Absolutní četnost	11	3	14
	Podíl v rámci média %	5,3%	1,4%	3,3%
Politický a ekonomický	Absolutní četnost	4	0	4
	Podíl v rámci média %	1,9%	0,0%	0,9%
Všechny	Absolutní četnost	1	2	3
	Podíl v rámci média %	0,5%	0,9%	0,7%
Celkem		207	220	427

N=427

Předpoklad, že *The Times* častěji než *MF Dnes* používají zdravotní rámec v článcích s tematikou prasečí chřipky, jsme v naší analýze vyvrátili. *MF Dnes* informovala o prasečí chřipce se zdravotním rámcem častěji, a to u více než u 67 % článků, což je o 10 % více než v případě *The Times*.

Celkově je ale zdravotní rámec nejčastěji použitým rámcem v celém vzorku, což je v souladu se zjištěními Lewisona (2008) i Buuse a Olssona (2006). Obě média nejčastěji informovala o počtech nakažených a mrtvých (tato informace se objevila v 57,8 % všech

článků)²⁸. Můžeme tak říci, že prasečí chřipka byla chápána v první řadě jako zdravotní riziko a v tomto kontextu o ní sledovaná média informovala nejčastěji. Vypovídá to o vysoké míře medikalizace současné společnosti, která se soustředí na lidské tělo jako objekt, jež je potřeba neustále monitorovat a předcházet zdravotním rizikovým faktorům.

The Times i MF Dnes také poměrně často používaly zdravotně politický rámec, který se odvíjel od vývoje epidemie prasečí chřipky. Riziko prasečí chřipky začalo být kromě zdravotního rámce rámováno také jako politické téma ve chvíli, kdy se rozeběhly debaty o tom, jaké opatření má stát podniknout, aby ochránil populaci před hroící nákazou. Zpravidla se v článcích uplatňovaly oba rámce rovnocenně, protože článků s čistě politickým framingem byla méně než desetina.

Ve Velké Británii se stalo jedním z velkých politických témat zavírání škol během epidemie a dokonce se uvažovalo o tom, že BBC bude nucena zařadit do svého programu výukové materiály. V České republice mezi nejvýraznější politická témata patřil nákup vakcín a následné povinné očkování osob potřebných pro chod státu. V souladu s Beckovým pojetím politicky reflexivních rizik tak docházelo ke zpochybňování politických rozhodnutí v souvislosti s rizikem prasečí chřipky.

The Times na rozdíl od MF Dnes mnohem častěji využívaly rámec ekonomický. The Times tak prezentovaly prasečí chřipku v rámci více kontextů než MF Dnes. Ekonomické rámování se odvíjelo od zastoupení ekonomické rubriky ve vzorku. Zatímco MF Dnes informovala o riziku prasečí chřipky v rámci ekonomické rubriky pouze dvakrát, u The Times byla rubrika „Business“ zastoupena 22 články, což tvoří většinu článků s ekonomickým rámcem u britského deníku.

Nejčastějším tématem článků s ekonomickým kontextem byly příjmy farmaceutických firem. Dle Illicha (1976) jsou to právě farmaceutické firmy, které nejvíce profitují z medikalizace společnosti, protože neustále vyvíjejí nové léky a vakcíny. Vývoj nových léčiv je pak důsledkem poptávky zmedikalizované společnosti. V případě rizika prasečí chřipky farmaceutické firmy vytěžily zejména z posedlosti „rizikové společnosti“ po bezpečí a předcházení potencionálních rizik. V momentě, kdy se prasečí chřipka objevila, začaly jednotlivé státy uzavírat objednávky na budoucí vakcínu proti tomuto viru. Protože odborníci zpočátku tvrdili, že pro získání imunity bude potřeba podávat pacientům dvě dávky imunizační látky, některé státy dokonce objednaly více dávek, než mají obyvatel. Ve chvíli, kdy se zjistilo, že prasečí chřipka má u většiny lidí mírný průběh

---

²⁸ Podrobná tabulka zastoupení jednotlivých témat ve vzorku viz Přílohy.

a očkování není nutné, měly již farmaceutické firmy peníze a státy musely většinu vakcín odebrat. Státy tak za svou snahu kontrolovat riziko musely zaplatit nemalé peníze.

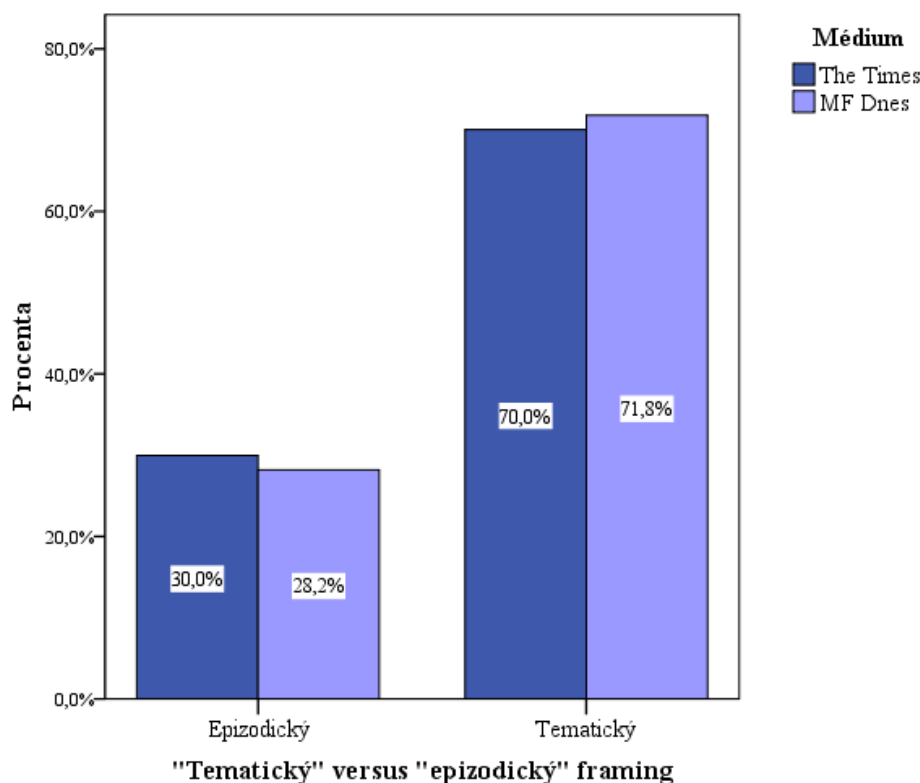
V této části práce jsme zjistili, že obě média u rizika prasečí chřipky nejčastěji využívala zdravotní framing, přičemž MF Dnes ho využívala výrazně častěji než The Times. Dalším kontextem, do kterého obě média chřipku zasazovala, byl politicko-zdravotnický rámec, který se odvíjel od zapojení států do celé kauzy. The Times na druhou stranu výrazně častěji využívaly ekonomického rámování rizika prasečí chřipky, a tím nabízely čtenářům různorodější obraz rizika prasečí chřipky.

4.2.4.1 „Tematický“ versus „epizodický“ framing

V rámci analýzy jsme také sledovali, jakým způsobem obě média používají „epizodický“ a „tematický“ framing. Zatímco „epizodický“ framing se dle Iyengara (1991) soustředí na oddělené epizody a jednotlivce, „tematický“ framing zasazuje události do kontextu a prezentuje širší souvislosti. To, jaký framing média zvolí, má také vliv na připsování odpovědnosti za daný problém. V případě „tematického“ rámování je odpovědnost připsována institucím, u „epizodického“ rámování jednotlivcům.

Analýza nepotvrdila náš předpoklad, že *The Times* častěji než *MF Dnes* využívají „tematický“ rámec v mediální agendě prasečí chřipky. Obě média využívala tematický framing téměř shodně s rozdílem necelých 2 % ve prospěch MF Dnes. Vzhledem ke způsobu analýzy je zřejmé, že *The Times* na druhou stranu využívají častěji „epizodický“ framing. Celkově ale u obou médií převládá framing „tematický“.

Graf č. 4 „Epizodický“ versus „tematický“ framing u The Times a MF Dnes

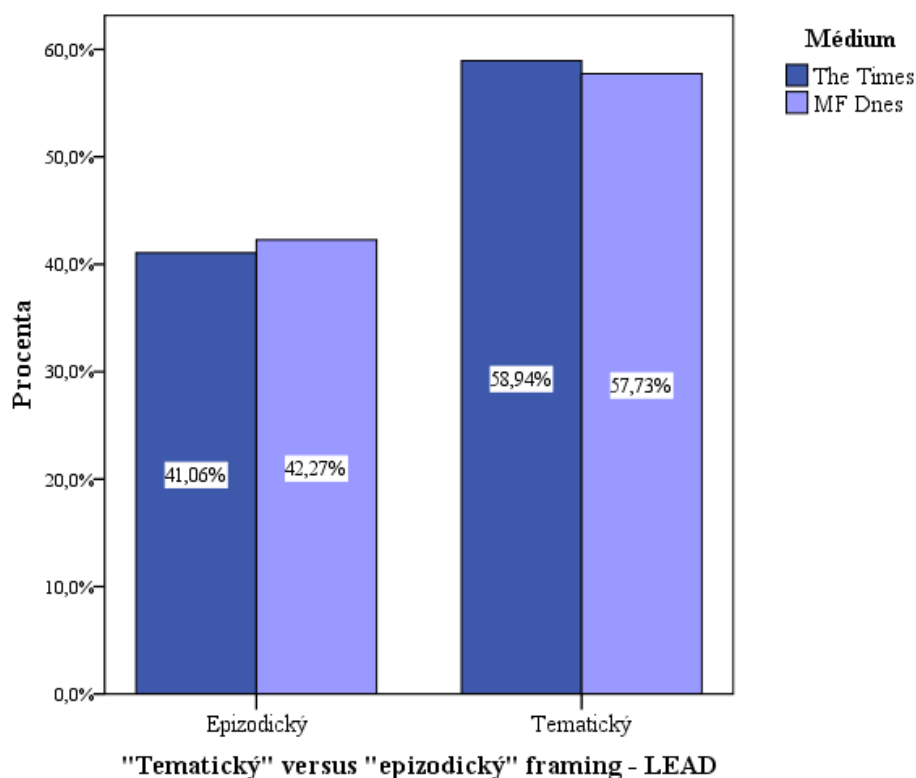

N=427

Naše zjištění tak nepotvrdilo závěry ze studie Dudo et al. (2007), který identifikoval u onemocnění ptačí chřipky dominantní „epizodický“ rámec v 50 % článků, zatímco „tematický“ pouze u 19 %. Na druhou stranu je náš závěr v souladu se studií Hilton a Hunt (2010), které zjistily, že britská noviny téměř nepoužívaly v rámci mediální agendy prasečí chřipky lidské příběhy.

Pokud se zaměříme pouze na lead (první odstavec článku), rozdíl v četnosti využití „tematického“ a „epizodického“ rámování se u obou médií je opět zanedbatelný. Tentokrát mají The Times mírnou převahu „tematický“ laděných leadů a u MF Dnes o jedno procento převažuje „epizodické“ rámování. Poměr „epizodických“ leadů je mnohem vyšší než v případě celých článků (viz graf č. 4). Je to dáno zejména žurnalistickým stylem psaní, kdy novináři často prezentují určité téma na příběhu jednotlivce, kterým článek uvádějí. Takový úvod přitáhne zájem čtenářů, protože jim dá možnost představit si dopad často abstraktního problému na život jedince. Tento styl se ukázal jako univerzální v obou kulturních kontextech a naznačuje globalizační tendence v žurnalistice.

Graf č. 5 „Epizodický“ versus „tematický“ framing u The Times a MF Dnes - LEAD

N=427

Celkové dominantní „tematické“ vyznění článků se odvíjí od redakčního obsahu zaměřeného na ucelený pohled na problematiku prasečí chřipky, včetně informací o průběhu a historii epidemie. V člancích se ale také velice často objevovala preventivní a ochranná opatření vedená shora, jako je zavírání škol, kontroly na letištích, nákup vakcín a celkový monitoring a vyhodnocování průběhu epidemie. Převaha „tematického“ rámování tak ukazuje na odpovědnost připisovanou institucím za zvládnutí rizika. V případě rizika prasečí chřipky média největší odpovědnost připisovala národním vládám:

MF Dnes

*„Jak se stát chystá ochránit obyvatele při pandemii? ...stát [má] zajištěny léky (Tamiflu a Relenza) pro 20 procent nejohroženějších obyvatel a pro dalších pět procent se je chystá dokoupit. To přijde téměř na 380 milionů. Stát také objednal vakcínu pro 2,5 milionu lidí.“*²⁹

²⁹ In: Petrášová, Lenka. (22. 7. 2009). Pro děti vakcína není, jen léky. *Mladá fronta DNES*, p. 2. Databáze Newton Media (citováno 27. 4. 2011).

The Times

„Jak dobře je Velká Británie připravená [na epidemii prasečí chřipky]? Tak dobře jak jen může být. Vláda nakoupila 33 milionů dávek antivirotik Tamiflu – dost na to, aby stačily pro polovinu populace.“³⁰

Obě média se automaticky na vlády obracela, aby jim sdělily, jak se s rizikem prasečí chřipky vypořádají. Vlády tuto odpovědnost přijaly a ujišťovaly své obyvatele o tom, že jsou na zvládnutí epidemie prasečí chřipky velice dobře připraveny a žádné závažné dopady ani jedné zemi nehrozí. Stát hrál v rámci mediální agendy až rodičovskou a ochranitelskou úlohu. V obou zemích největší metaforou ochrany státních institucí byly počty nakoupených nebo případně objednaných léků a vakcín, jak je patrné z ukázek. Čím více léků nebo vakcín měly státy k dispozici, tím jistější byly odpovědi ze strany představitelů státu. To, že by například antivirotika nebo vakcíny proti viru nemusely být účinné, nikdo nepřipouštěl a i odborníci neustále opakovali, že dostupná antivirotika zatím dokáží vyléčit všechny typy chřipkových onemocnění. Farmaceutická připravenost se tak stala dominantní strategií státu, jak se vypořádat s hrozící epidemií a panikou veřejnosti v rámci politicko-zdravotního framingu rizika prasečí chřipky.

Pasivní farmaceutická připravenost, ale nebyla strategií jedinou. Z pohledu teorie governmentality stát s rizikem prasečí chřipky dostává do rukou pádný argument, díky kterému může využívat v rámci ochrany populace mocenské nástroje jinak nepřístupné, jako je například omezování osobní svobody karanténou, zamezení vzdělávání nebo povinné očkování občanů potřebných pro zajištění chodu státu. Podporou pro tyto kroky je pak v případě prasečí chřipky epidemiologický přístup založený na statistice a neustálém sledování výskytu onemocnění u různých demografických skupin. Další součástí governmentality je také sebeidentifikace ohrožených skupin a jejich nabádání k přijetí ochranného chování. Tomuto aspektu se budeme podrobněji věnovat v části 4.3.2.

Ačkoli obě média velice výrazně připisovala odpovědnost za řešení rizika prasečí chřipky státům, odpovědnosti za vznik onemocnění se věnovala pouze okrajově. V několika článcích u MF Dnes i The Times se ale objevily názory o tom, že prasečí chřipka vznikla jako důsledek masové produkce vepřového masa v mexických vepřinech.

---

³⁰ Volně přeloženo: „How well prepared is the UK? As well as it can be. The Government has bought 33 million courses of Tamiflu the antiviral drug - enough to cover half the population.“ In: Ayres, Chris. (28. 4. 2009). "I'm not going to stay at home, freaking out about; Swine flu has brought Mexico's capital to a near standstill. *The Times*, p. 1. Databáze LexisNexis Academic (citováno 28. 4. 2011).

Tento předpoklad odpovídá riziku v „rizikové společnosti“ způsobeného lidskou činností. Podrobněji viz část 4.2.3, kdy jsme se tomuto tématu věnovali v rámci zpravodajské hodnoty konfliktu.

V této části jsme zjistili, že u obou sledovaných médií převládá v rámci agendy rizika prasečí chřipky „tematický“ framing jak článků, tak leadů, což dle Iyengara (1991) znamená, že média připisují odpovědnost za problém institucím a ne jednotlivcům. „Epizodický“ framing jsme ale zaznamenali více u leadů, než u celých článků. Tento fakt koresponduje s žurnalistickým stylem výstavby článků.

4.2.5 Mediální kontextualizace rizika prasečí chřipky

To, jakým způsobem média uvádějí nová rizika do kontextu, je velice důležité, protože v rámci tohoto procesu dochází ke konstrukci nebezpečnosti rizika a vytváření představ o něm u recipientů. Dudo et al. (2007) uvádí, že kontextualizace je jednou z podmínek poskytování kvalitních informací o zdravotních rizicích. V rámci naší analýzy jsme se zaměřili na dva způsoby kontextualizace rizika prasečí chřipky: kvantitativní způsob vyjádření rizika s kontextuálním jmenovatelem a srovnání prasečí chřipky s dalšími onemocněními.

4.2.5.1 Kvantitativní vyjádření rizika s kontextuálním jmenovatelem

Kvantitativní způsob vyjádření rizika s kontextuálním jmenovatelem vyjadřuje velikost rizika ve zlomku nebo v procentech. Například MF Dnes v článku z 14. 11. 2009 uvádí: „*V uplynulém týdnu u nás přibýlo nachlazení a chřipek – na 100 tisíc obyvatel je nyní 1 520 nemocných.*“³¹ Vyjádření takového typu napomáhají čtenáři uvedené číslo zhodnotit.

V celém vzorku se tento způsob vyčíslení rizika onemocnění prasečí chřipkou vyskytoval v přibližně polovině článků, což je výrazně více, než uvádí Roche a Muskavitch (2003) u západního nilského viru. V jejich studii se tento způsob kontextualizace rizika vyskytl pouze u 11 % článků. Naše zjištění přesahují i zastoupení tohoto prvku ve studii zaměřené na ptačí chřipku, ve které Dudo et al. (2007) zjistil přítomnost kontextuálního jmenovatele u 37 % článků.

Toto srovnání je zajímavé z pohledu časového vývoje novinářského využívání tohoto typu kontextualizace, protože všechny tři studie byly provedeny s odstupem

---

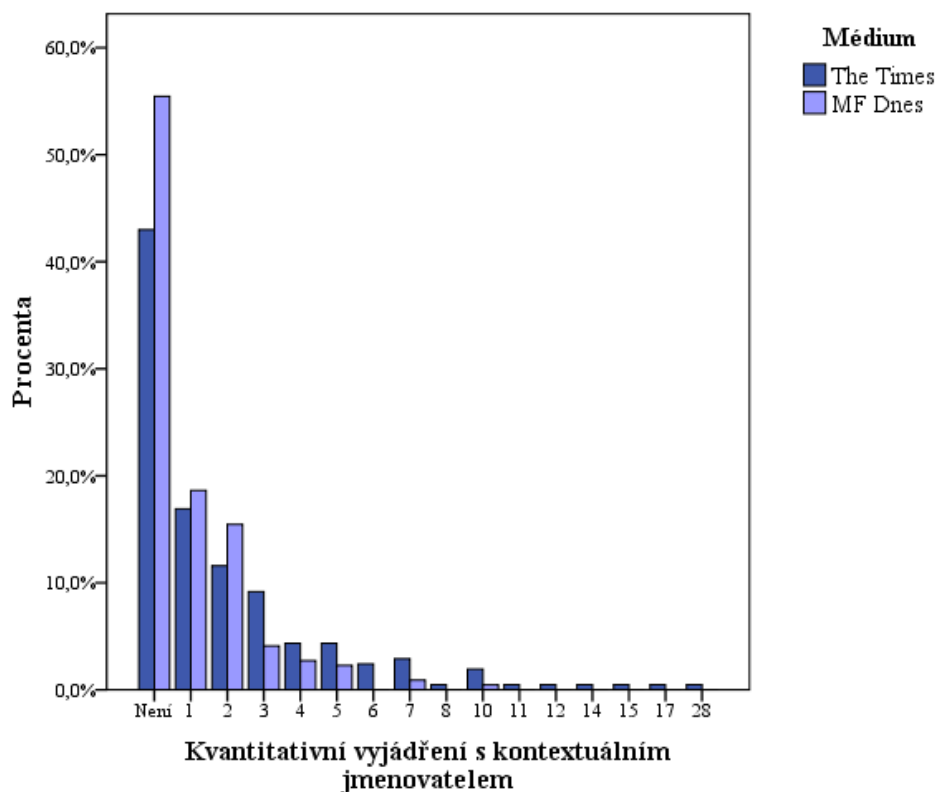
³¹ In: Paráčková, Markéta. (14. 11. 2009). Běžná chřipka: desítky obětí. *Mladá fronta DNES*, p. 5. Databáze Newton Media (citováno 28. 4. 2011).

několika let. Projevuje se zde patrný trend v častějším používání číselných vyjádření s kontextuálním jmenovatelem v rámci agendy zdravotních rizik. Novináři nejspíše postupem času získávají zkušenosti s podobnými kauzami a čím dál častěji uvádějí čísla do kontextu, což směřuje k lepšímu pochopení rizika u čtenářů. Publikum tak nedostává pouze odstrašující čísla, která mohou vzbuzovat strach, ale může si je díky získaným informacím uvést do souvislostí. Dudo et al. (2007) považuje používání kontextuálního jmenovatele za rys kvalitního informování o zdravotních rizicích. Z tohoto pohledu tedy můžeme říci, že média poskytují stále kvalitnější informace o zdravotních rizicích.

Pokud porovnáme The Times a MF Dnes z hlediska využívání kvantitativního způsobu vyjadřování rizika s kontextuálním jmenovatelem, můžeme potvrdit náš původní předpoklad, že *The Times tento kontextuální prvek využívají v rámci agendy prasečí chřipky častěji*. Zatímco The Times ho využily v 57 % svých článků, u MF Dnes se objevil pouze u 45,5 % článků. Tento výsledek ukazuje na rozdílnou práci s kvantitativními vyjádřeními s kontextuálním jmenovatelem.

U všech článků, s výjimkou článků se dvěma a třemi kontextuálními jmenovateli, mají The Times převahu nad MF Dnes. U jedenácti a více kontextuálních jmenovatelů v článku pak již MF Dnes není zastoupena vůbec. The Times tak nejen používá kvantitativní vyjádření rizika s kontextuálním jmenovatelem častěji, ale také s větší frekvencí v jednotlivých článcích. V průměru The Times použily 2,12 kvantitativních vyjádření na článek a MF Dnes 0,95. Z hlediska této charakteristiky tak The Times informovaly o riziku prasečí chřipky kvalitněji.

Graf č. 6 Počet výskytů kvantitativního vyjádření s kontextuálním jmenovatelem v rámci jednoho článku The Times a MF Dnes

N=427

Pokud se podíváme na kvantitativní vyjádření bez kontextuálního jmenovatele, do kterého jsme v analýze zahrnuli všechna ostatní číselná vyjádření, můžeme si dotvořit obraz toho, jak obě média nakládají s číselnými údaji. Tato číselná vyjádření současně považujeme za rétoriku kvantifikace dle Fowlera, kterou jsme také zařadili do indexu mediální paniky (viz část 4.3.5).

Obě média tato čísla využívala mnohem častěji, a to u 88,8 % všech článků. Také výskyt nejrozličnějších číselných údajů se v článcích pohyboval ve větším intervalu (od 1 až do 41, kontinuálně ale pouze do 23). Rozdíl se také nacházejí mezi oběma médii. Tentokrát má ale větší zastoupení MF Dnes, jejíž články obsahovaly alespoň jedno číselné vyjádření v 89,5 % případů. U The Times jsme zjistili zastoupení těchto článků v 87,9 %. V průměru obsahoval jeden článek The Times 6,25 kvantitativních vyjádření bez kontextuálního jmenovatele a MF Dnes 4,58. Zajímavé je, že se stoupajícím počtem číselných údajů na článek klesá zastoupení MF Dnes a u 18 a více číselných výrazů

na článek opět zůstávají zastoupeny pouze The Times³². To pravděpodobně souvisí s větším rozsahem článků u The Times.

Celkově je patrný trend využívat hlavně číselné údaje bez kontextuálního jmenovatele, ale ve srovnání s předcházejícími studiemi zastoupení čísel s kontextuálním jmenovatelem stoupá.

4.2.5.2 Srovnání s dalšími riziky

Dalším prvkem kontextualizace, který jsme analyzovali, bylo srovnání onemocnění prasečí chřipky s dalšími riziky. V průběhu analýzy jsme zjistili, že obě média srovnávala prasečí chřipku téměř výhradně s dalšími onemocněními, a to nejčastěji s ostatními typy chřipek. Celkově se srovnání s alespoň jedním onemocněním objevilo v 37,9 % ze všech článků vzorku. Což je několikanásobně více než 8% zastoupení tohoto kontextuálního prvku, které uvádí ve své studii Roche a Muskavitch (2003). Na druhou stranu je naše zjištění totožné se závěry Duda et al. (2007), který zjistil, že v případě ptačí chřipky média uváděla srovnání v 38 % článků.

Zpravidla se v člancích v rámci agendy prasečí chřipky vykytovalo právě jedno srovnání s dalším zdravotním rizikem (25,3 % článků vzorku). The Times i MF Dnes nejčastěji přirovnávaly prasečí chřipku k běžné, sezónní chřipce. Takové srovnání představuje poměrně logický referenční rámec, protože s tímto typem chřipky se čtenáři s velkou pravděpodobností setkali osobně, a proto u nich může dojít k tzv. „matchingu“, kdy si dle teorie Doris Graber lidé na základě „nápovědy“ obsažené v mediálním obsahu vyvolají již vytvořené dostupné percepční schéma. Články srovnávající prasečí chřipku se sezónní se ale často lišily v tom, zda je nově objevený kmen chřipky nebezpečnější nebo na druhou stranu mírnější. Tato protichůdnost sdělení byla zaviněna zejména nejistotou odborníků a zdravotníků, ale také snahou úřadů předcházet panice.

Náš předpoklad, že *The Times* častěji než *MF Dnes* srovnávají prasečí chřipku s dalšími známými riziky, se potvrdil. Rozdíl mezi oběma médii je ale zanedbatelný. MF Dnes srovnávala prasečí chřipku s dalšími onemocněními u 37,7 % svých článků, zatímco The Times uvádělo toto onemocnění do kontextu u 38,2 % článků. Jak již bylo zmíněno, obě média nejčastěji srovnávala prasečí chřipku s chřipkou sezónní (28 % pro The Times a 25,9 % pro MF Dnes), ale u dalších srovnání nalezneme mezi oběma médii větší rozdíly.

---

³² Pro graf s kvantitativním vyjádřením bez kontextuálního jmenovatele viz Přílohy

Druhým nejčastěji srovnávaným onemocněním u MF Dnes byla ptačí chřipka, dále španělská chřipka z roku 1918 a onemocnění SARS. Kromě španělské chřipky jsou to onemocnění, která se v globálním měřítku vyskytla během předcházejících několika let, a tak pro novináře představovala pohotové srovnání. Ani ptačí chřipka v roce 2005 ani hrozba SARS z roku 2003 Českou republiku výrazněji nezasáhly a z tohoto důvodu můžeme usuzovat na to, že čeští novináři nepovažovali prasečí chřipku za příliš velké riziko stejně jako předcházející dvě onemocnění.

Tabulka č. 2 Srovnání prasečí chřipky s dalšími zdravotními riziky u The Times a MF Dnes

Srovnání		The Times	MF Dnes	Celkem
Sezónní chřipka	Absolutní četnost	58	57	115
	Poměr v rámci média %	28,0%	25,9%	
Ptačí chřipka	Absolutní četnost	14	30	44
	Poměr v rámci média %	6,8%	13,6%	
SARS	Absolutní četnost	6	8	14
	Poměr v rámci média %	2,9%	3,6%	
Mor	Absolutní četnost	4	3	7
	Poměr v rámci média %	1,9%	1,4%	
Asijská chřipka (1957)	Absolutní četnost	9	5	14
	Poměr v rámci média %	4,3%	2,3%	
Hongkongská chřipka (1967)	Absolutní četnost	13	6	19
	Poměr v rámci média %	6,3%	2,7%	
Španělská chřipka (1918)	Absolutní četnost	19	21	40
	Poměr v rámci média %	9,2%	9,5%	
Nevyskytuje se	Absolutní četnost	128	137	265
	Poměr v rámci média %	61,8%	62,3%	
Celkem		207	220	427

N=427

Na druhou stranu The Times srovnávaly nový virus, kromě sezónní chřipky, nejčastěji se španělskou, hongkongskou a ptačí chřipkou.³³ Tyto rozdíly v kontextualizaci s největší pravděpodobností souvisí opět s rozdílným průběhem onemocnění v obou zemích. Protože ve Velké Británii měla epidemie prasečí chřipky mnohem vážnější průběh, The Times častěji odkazovaly na tři předcházející velké pandemie. Zajímavé ale je, že španělská chřipka, která současně představuje naprosto nejhorší možný scénář, se častěji vykytovala v mediální agendě MF Dnes. Jedním z vysvětlení může být, že The Times používaly toto přirovnání méně ve snaze vyhnout se panice a zapracoval zde princip uklidňujícího zpravodajství. MF Dnes si pak mohla dovolit toto přirovnání častěji vzhledem k mírnějšímu průběhu epidemie v České republice.

Celkově obě sledovaná média uváděla riziko prasečí chřipky do kontextu. U více než poloviny článků využívala kvantitativní vyjádření rizika s kontextuálním jmenovatelem a u více než třetiny článků prezentovala srovnání s dalšími zdravotními riziky. Jedná se tak o výrazný posun od toho, co zjistil Dudo et al. (2007) u ptačí chřipky, ale zejména Roche a Muskavitch (2003) u západního nilského viru směrem ke kvalitnějšímu informování o zdravotních rizicích.

---

³³ Podrobnější informace v tabulce č. 3.

4.3 Mediální expozice rizika prasečí chřipky

Exponování rizika prasečí chřipky jsme analyzovali na několika vybraných aspektech mediální agendy tohoto onemocnění. Zaměřili jsme se na prvky, které mají potenciál vyvolat strach, což je dle Sandmana (2008) jeden z důvodů, proč média o rizicích informují.

4.3.1 Charakteristiky rizika prasečí chřipky

Z hlediska nebezpečnosti jsme nejdříve analyzovali charakteristiky, které novináři riziku prasečí chřipky připisovali. Sledované vlastnosti prasečí chřipky se vyskytly celkem v 206 článcích (51,8 %). MF Dnes uváděla tyto charakteristiky častěji než The Times s výjimkou „snadné léčitelnosti“. Nejvýraznější převahu MF Dnes jsme zaznamenali u dvou kategorií „možnost úmrtí“ a také „vysoká nakažlivost“³⁴. Vyvrátili jsme tak náš původní předpoklad, že *The Times častěji než MF Dnes informují o tom, že onemocnění prasečí chřipky může způsobit smrt.*

Právě zmíněné dvě kategorie (možnost úmrtí a vysoká nakažlivost) patřily v naší analýze ke kategoriím, které měly největší potenciál vyvolat u čtenářů strach, hlavně v případě, kdy jsou použity společně. Vzhledem k epidemiologické situaci ve Velké Británii se tak The Times ve srovnání s MF Dnes opět snažily spíše strachu předcházet než ho navozovat. S tím také souvisí větší důraz The Times na snadnou léčitelnost onemocnění.

Z našich výsledků vyplývá, že obě média využívala strategii uklidňujícího zpravodajství. Dle Ungara (1998) mají média tendenci nasadit uklidňující zpravodajství ve chvíli, kdy tzv. „horká krize“³⁵ vypukne a riziko dosahuje vrcholu. Tato strategie se projevuje zejména zapojením protichůdných tvrzení nebo upozorňování na malou nebezpečnost rizika. U The Times i MF Dnes se projevila zejména dominantním zastoupením kategorie „mírný průběh“ onemocnění, ale také patrnou protichůdností této kategorie s „těžký průběh“, které se objevovala zejména v první polovině roku epidemie.

Všechny sledované charakteristiky se vyskytovaly s největší četností v druhém týdnu epidemie, poté dochází k jejich velkému poklesu a hodnot z tohoto týdne již po celý

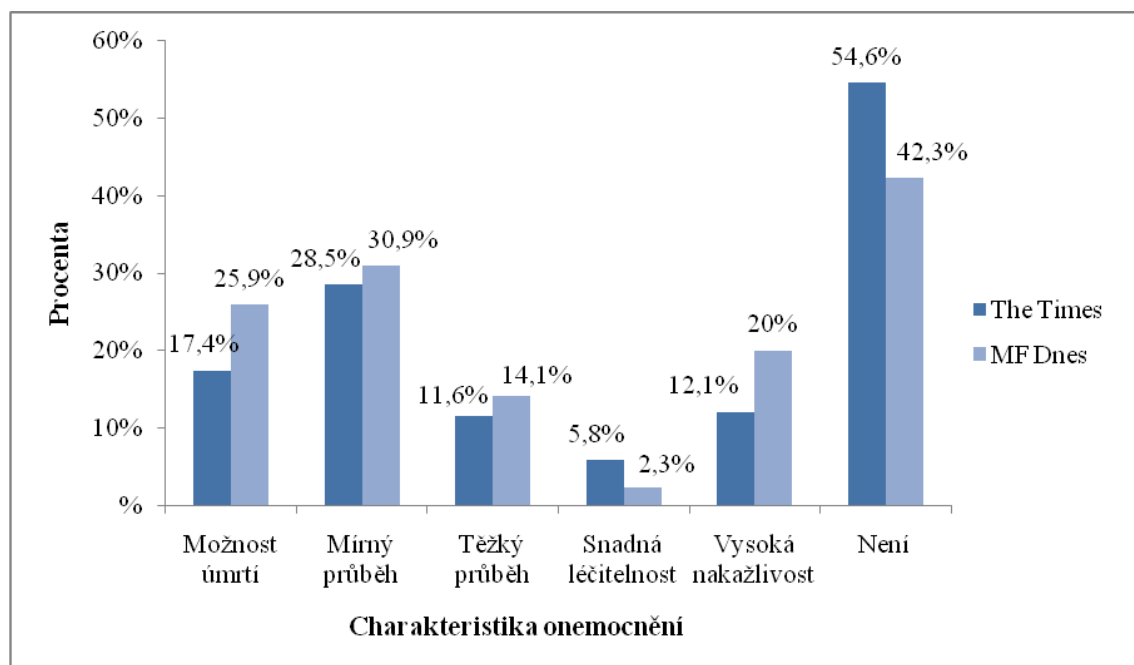
---

³⁴ Viz graf č. 6

³⁵ „Horká krize“ se skládá z hrůzostrašných událostí, které se vyvíjejí nepředvídatelným směrem a mají potenciál bezprostředně ohrozit celou populaci.“ (Ungar 1998: 37)

rok nedosáhnou. Je to zejména projev velké nejistoty nad nově objeveným onemocněním a divokých spekulací na počátku mediální kauzy.

Graf č. 7 Podíl charakteristik rizika prasečí chřipky v rámci článků

N=427

V necelé třetině článků MF Dnes jsou zastoupeny současně kategorie „slabý průběh“ a „vysoká nakažlivost“. V této části vzorku tak MF Dnes prezentuje prasečí chřipku, jako nemoc, kterou je sice jednoduché se nakazit, ale není třeba se jí obávat, protože její průběh je mírný.

Pokud se podíváme na celkový mediální obraz rizika prasečí chřipky z hlediska jejích charakteristik, můžeme říci, že obě média shodně vykreslují prasečí chřipku jako vysoce nakažlivou nemoc s mírným průběhem, která ale může způsobit smrt. Ve své podstatě ukazují chřipku jako něco neškodného, ale se stálým informováním o možnosti smrti udržují zdání rizika, protože smrt patří k jednomu z největších ohrožení ontologického bezpečí. Tato strategie odpovídá mediální logice zpravodajství, kdy se média snaží udržet riziko aktivní, aby se vystrašení čtenáři vraceli k médiu pro více informací.

4.3.2 Rizikové skupiny v rámci rizika prasečí chřipky

Dále jsme se zaměřili na rizikové skupiny, které v rámci agendy prasečí chřipky média identifikovala. Z pohledu teorie governmentality stát neuplatňuje svoji moc pouze přímo, ale využívá také dobrovolné spolupráce jedinců ve státním zájmu. V rámci epidemiologického přístupu se mají lidé sami identifikovat jako ohrožení a podniknout vyžadovaná opatření (Lupton 1999).

Tabulka č. 3 Rizikové skupiny u The Times a MF Dnes

Rizikové skupiny		The Times	MF Dnes	Celkem
Děti	Absolutní četnost	54	38	92
	Podíl v rámci média %	26,1%	17,3%	
Těhotné ženy	Absolutní četnost	32	28	60
	Podíl v rámci média %	15,5%	12,7%	
Senioři	Absolutní četnost	9	13	22
	Podíl v rámci média %	4,3%	5,9%	
Lidé se zdrav. komplikacemi	Absolutní četnost	46	49	95
	Podíl v rámci média %	22,2%	22,3%	
Zdraví a dospělí lidé	Absolutní četnost	25	21	46
	Podíl v rámci média %	12,1%	9,5%	
Nevyskytuje se	Absolutní četnost	110	135	245
	Podíl v rámci média %	53,1%	61,4%	
Celkem	Absolutní četnost	207	220	427

N=427

Z hlediska identifikovaných rizikových skupin se prasečí chřipka nelišila od jiných běžných zdravotních rizik. Oba deníky ale uváděly rizikové skupiny častěji než britská tištěná média ve studii Hilton a Hunt (2010).

The Times častěji než MF Dnes zmiňovaly ve svých článcích alespoň jednu rizikovou skupinu, což můžeme opět připočíst rozdílné epidemiologické situaci ve Velké Británii. The Times pak nejčastěji upozorňovaly v rámci agendy prasečí chřipky na děti, lidi se zdravotními komplikacemi a těhotné ženy. U MF Dnes byly nejfrekventovanější stejné rizikové skupiny, ale v rozdílném pořadí (viz tabulka č. 3).

V rámci analýzy jsme potvrdili náš předpoklad, že *The Times* častěji než *MF Dnes* zmiňují jako ohroženou skupinu zdravou dospělou populaci. Obě média zmiňovala zdravé a dospělé lidi hlavně v prvních několika týdnech od propuknutí onemocnění:

The Times

„Nejvíce znepokojující je fakt, že nový kmen [prasečí chřipka] napadá mladé a zdravé dospělé lidi, stejnou skupinu zasaženou španělskou chřipkou, která v roce 1918 zabila 20 až 50 milionů lidí.“³⁶

MF Dnes

„Oběma podléhali lidé ve věku mezi dvaceti a čtyřiceti. Obě se poznaly i podle zápalu plic. Na španělskou chřipku zemřelo v letech 1918-19 na 50 milionů lidí po celé planetě. Může i prasečí chřipka přerůst v pandemii?“³⁷

Obě média tak upozorňují nejen na to, že nejohroženější skupinou jsou zdraví dospělí mladí lidé, ale také na úzkou podobnost této rizikové skupiny se smrtící epidemií španělské chřipky z roku 1918, která si vyžádala obrovský počet obětí. Tato část populace prezentována jako ohrožená má velký potenciál pro vyvolání strachu a paniky, protože mladí a zdraví lidé patří všeobecně ke skupině, která by se obecně měla s nemocemi vyrovnávat nejlépe. To, že onemocnění napadá nejsilnější skupinu populace, může ohrozit fungování celé společnosti a kromě zdravotních by mohlo mít i vážné ekonomické dopady. Zastoupení této části populace v mediální agendě rizika prasečí chřipky tak ukazuje na větší exponování nebezpečnosti tohoto onemocnění. Nebezpečnost je také u *The Times* explicitně vyjádřena hned v úvodu úryvku, kdy přímo zmiňují, že tento fakt je „*nejvíce znepokojující*“. Tím čtenáři říkají, že by se měl začít cítit novým rizikem ohrožen.

Každé médium s těmito informacemi ale pracuje jinak. Zatímco u *The Times* je vybraný úryvek umístěn na úplném konci článku, úryvek z *MF Dnes* článek uvozuje. *The Times* tak končí článek hrozivým konstatováním o nebezpečí pro mladé lidi a dále ho již nevysvětluje ani nepřidává další podrobnosti. *MF Dnes* na druhou stranu hrozivým

---

³⁶ Volný překlad úryvku článku: „*One of the greatest concerns is that the new strain seems to target young, healthy adults, the same group affected by Spanish flu, which killed 20 to 50 million people in 1918.*“ In: Ayres, Chris; Baldwin, Tom. (27. 4. 2009). Swine flu deaths spark worldwide health alert; Outbreaks feared in five countries as virus spreads. *The Times*, p. 1. Databáze LexisNexis Academic (citováno 28. 4. 2011).

³⁷ Sodomková, Magdalena. (29. 4. 2009). Nová španělská chřipka? Snad ne. *Mladá fronta DNES*, p. 2. Databáze Newton Media (citováno 28. 4. 2011).

odstavcem uvozuje článek, ve kterém objasňuje důvody, proč se nemusí tato riziková skupina obávat o svůj život. Na základě mediální logiky se MF Dnes snaží nejdříve přitáhnout čtenáře na hrozivý lead, aby pak vše v textu vysvětlila.

Z dalších sledovaných skupin naprosto stejnou pozornost věnovala obě média lidem se zdravotními komplikacemi. Oba deníky tuto skupinu zmínily celkově ve více než pětina článků, a jednalo se tak z jejich pohledu o nejohroženější skupinu. Mezi lidmi se zdravotními komplikacemi se vyskytovali lidé s poruchami imunity, lidé po transplantacích, s nemocemi srdce apod. V MF Dnes byli do této kategorie zařazeni i lidé obézní, což ukazuje na to, že v tomto kontextu byla obezita považována za onemocnění.

Na druhou stranou nejméně ohroženou skupinou ve vzorku byli senioři, což kontrastuje s faktem, že v souvislosti s běžnou chřipkou jsou považováni za nejohroženější část populace, která zpravidla přednostně dostává očkovací látky. To, že tato riziková skupina byla na okraji mediálního zájmu, do jisté míry ukazuje na rozdílnost prasečí chřipky a chřipky sezónní. Posléze se totiž ukázalo, že starší ročníky populace mají proti tomuto onemocnění protilátky, protože se již s podobným virem v minulosti setkaly.

Výrazné rozdíly mezi oběma médii ale nalezneme u dětí a těhotných žen. Tyto rizikové skupiny se v The Times vyskytovaly častěji než v MF Dnes. Souviselo to se zavíráním škol a také s několika dramatickými úmrtími těhotných žen ve Velké Británii. Články The Times zaměřené na děti informovaly například o zavírání škol, ale také o vhodnosti či nevhodnosti léků a vakcín pro různé věkové kategorie a dalších opatřeních:

„Školkám bylo doporučeno vzít dětem medvídky a další plyšové hračky za účelem omezení šíření prasečí chřipky.“³⁸

Celý článek z The Times, z něhož jsme citovali, se věnoval problematice přenosu viru u dětí a popisoval, jak zabránit jeho šíření, včetně některých kontroverznějších opatření, jakým je zabavování hraček. MF Dnes sice také zmiňovala děti jako ohroženou a často nemocnou skupinu, jednotlivé články zaměřené na rizika pro děti se ale v její mediální agendě téměř nevyskytovaly. Celkově se v The Times objevovaly radikálnější opatření

---

³⁸ Volný překlad úryvku článku: „Nurseries have been told to remove teddy bears and other soft toys from the children in their care to help to contain the spread of swine flu.“ In Bennett, Rosemary; Rose, David. (29. 7. 2009). Teddy bear picnics are out as swine flu rules hit nurseries. *The Times*, p. 5. Databáze LexisNexis Academic (citováno 30. 4. 2011).

směrem k dětské populaci, včetně preventivního užívání antivirotických léků, ke kterému v České republice vůbec nedošlo.

Děti a těhotné ženy jsou obecně chápány jako zranitelní jedinci, které je nutné chránit. Těhotenství navíc v západní kultuře přerostlo v nemoc, což souvisí s celkovou medikalizací západní kultury. V rámci governmentality je na těhotné ženy vyvíjen tlak, aby poslouchaly rady lékařů, podřídily se nejrůznějším procedurám a změnily své chování v zájmu nenarozeného a zranitelného plodu (Lupton 1999). Stejně to také bylo v případě prasečí chřipky, kdy The Times mířily na těhotné ženy nejrůznější apely:

„Royal College of Midwives prohlásila, že těhotné ženy by se měly vyhybat cestování městskou hromadnou dopravou v dopravní špičce a National Childbirth Trust doporučil, aby ženy počkaly s početím dítěte, až pandemie odezní.“³⁹

Například rada vyhybat se místům s vysokou koncentrací lidí byla v The Times směřována na těhotné ženy nejvíce ze všech rizikových skupin. Dalším častým tématem spojeným s touto částí populace byla imunizace, kterou doprovázely diskuze o bezpečnosti, protože pro těhotné ženy nebyla testována. V MF Dnes se sice těhotné ženy v mediální agendě prasečí chřipky vyskytovaly také, ale bez explicitního tlaku k určitému protirizikovému chování, který na ně byl vyvíjen v britském médiu. MF Dnes se problematice rizika prasečí chřipky u těhotných žen nevěnovala tak podrobně jako The Times a omezovala se na zmínky typu:

„U těhotných žen je očkování dobrovolné. Když budou mít samy zájem, dostanou dávku vakcíny ve vakcinačním centru svého kraje.“⁴⁰

Takováto doporučení českého média silně kontrastují s prohlášeními v The Times, že by se měly nechat očkovat všechny těhotné ženy od prvního trimestru. U skupiny těhotných žen i dětí se tak v mediální agendě obou médií projevil rozdílný průběh epidemie

---

³⁹ Volný překlad úryvku článku: „*The Royal College of Midwives said that pregnant women should avoid using public transport at peak hours, and the National Childbirth Trust suggested that women should delay trying for a baby until the pandemic was over.*“ In: Elliot, Francis; Lister, Sam (20. 7. 2009). Confusion and contradictions as health chiefs go off message. *The Times*, p. 6. Databáze LexisNexis Academic (citováno 10. 4. 2011).

⁴⁰ In: Petrášová, Lenka (19. 11. 2009). Lék je. Ale ne pro každého. *Mladá fronta DNES*, p. 2. Databáze Newton Media (citováno 28. 4. 2011).

v jednotlivých zemích. Ve více postižené Velké Británii The Times poskytovaly mnohem důraznější doporučení pro ohrožené skupiny, zejména pro děti a těhotné ženy.

V této části jsme potvrdili předpoklad, že The Times častěji zmiňují jako ohroženou skupinu mladé a zdravé lidi. To vypovídá o větším strachovém potenciálu mediální agendy prasečí chřipky v The Times. The Times také častěji uvádějí jako rizikové skupiny těhotné ženy a děti, ke kterým směřují nejdůrazněji doporučení, jak se před chřipkou chránit. MF Dnes sice tyto skupiny zmiňuje také poměrně často, ale s daleko menším důrazem je vyzývá k preventivnímu chování. Nejčastěji zmiňovanou skupinou obyvatel byli pro oba deníky lidé se zdravotními komplikacemi.

4.3.3 Symptomy a prevence rizika prasečí chřipky

Kromě zvyšování nebezpečnosti rizika, mohou média také prezentovat způsoby, jak nebezpečí rizika zmenšit a tím posílit pocit ontologického bezpečí u svého publika i přesto, že dle Giddense (1998a) je riziko v pozdní modernitě nevyhnutelné a mimo individuální kontrolu. K takovým informacím patří informace o symptomech onemocnění a prevenci před nakažením.

Symptomy a preventivní opatření proti prasečí chřipce se současně vyskytovaly pouze u 8,4 % všech článků, což je ještě méně, než uvádí Roche a Muskavitch (2003) v případě západního nilského viru, kde média tuto informaci uváděla ve 13 % článků. Výraznou převahu v tomto případě měla MF Dnes, která informace současně o symptomech i prevenci uvedla v 12,4 % svých článků, zatímco The Times pouze v 4,3 %. Potvrdil se nám tak náš předpoklad, že *The Times uvádějí méně informací než MF Dnes, které pomáhají čtenářům nabýt většího dojmu individuální kontroly nad rizikem.*

Symptomy v rámci mediální agendy rizika prasečí chřipky MF Dnes uváděla v 27,8 % případů, zatímco The Times pouze v 11,1 %. Při srovnání se studií Dudo et al. (2007), ve které symptomy uvádělo 12 % článků, vidíme, že v tomto aspektu MF Dnes o mnoho přesáhla, zatímco s The Times je tento údaj srovnatelný. Nejčastěji obě média informovala o horečce a dýchacích obtížích, které chřipku doprovázely.⁴¹ O zažívacích potížích, které prasečí chřipku odlišovaly od chřipky sezónní, obě média informovala minimálně, což naznačuje, že obě chřipky považovala média za více méně podobné.

Jedním z možných vysvětlení malého počtu výskytu symptomů v mediální agendě The Times je, že místo aby The Times popisovaly jednotlivé symptomy prasečí chřipky,

---

⁴¹ Pro podrobnou tabulku se sledovanými symptomy viz Přílohy

jednoduše ji přirovnaly k běžné sezónní chřipce a více se již tomuto tématu nevěnovaly. Spoléhaly tak na zkušenost publika s běžnou chřipkou, a tedy na tzv. „cueing“ dle Doris Graber, který představuje narážku obsaženou v mediálním zpravodajství. Ta umožňuje propojení zprávy s percepčními schémata příjemců.

O preventivních krocích informovala MF Dnes u 27,3 % článků a The Times u 19,8 % článků. U obou médií je to ale více než 9 %, které ve své studii zjistil Dudo et al. (2007). Nejčastěji MF Dnes zmiňovala mezi individuálními preventivními opatřeními hygienickou roušku, v případě nemoci zůstat doma, vyhýbat se místům s vysokou koncentrací lidí a pravidelné mytí rukou. The Times nejčastěji uváděly mytí rukou, hygienu, omezit cestování do rizikových oblastí.⁴²

Jedním z možných vysvětlení, proč The Times uváděly informace o individuálních preventivních opatřeních výrazně méně než MF Dnes je, že The Times se mnohem více soustředily na preventivní opatření vedené státními autoritami. Zaměření na státní opatření u britského média také koresponduje s mnohem častějším využíváním zdrojů ze státní sféry. The Times tak informovaly více o přímých nástrojích governmentality než o individuálních opatřeních vedoucích ke změně chování a prevenci rizikových faktorů na individuální úrovni.

Tabulka č. 4 Prevence a opatření u The Times a MF Dnes

Prevence a opatření		The Times	MF Dnes	Celkem
Státní	Absolutní četnost	68	52	120
	Podíl v rámci média %	32,9%	23,6%	
Individuální	Absolutní četnost	41	60	101
	Podíl v rámci média %	19,8%	27,3%	
Nevyskytuje se	Absolutní četnost	120	129	249
	Podíl v rámci média %	58,0%	58,6%	
Celkem		207	220	427

N=427

Zjistili jsme, že MF Dnes mnohem častěji informovala o symptomech nebo preventivním chování než The Times. V případě symptomů se zde mohlo projevit spoléhání The Times na srovnání se sezónní chřipkou, na jehož základě si čtenáři mohli vytvořit představu

⁴² Pro podrobnou tabulku s preventivními individuálními opatřeními viz Přílohy

o symptomech nového onemocnění. V případě individuálních preventivních opatření je možné, že se *The Times* soustředily více na opatření prováděná státem spíše než na osobní prevenci. Symptomy a preventivní opatření současně obě média uváděla pouze v minimální míře. Lidé proto nemuseli mít z médií dostatek informací o tom, jak se chránit. Otvírá se tak větší prostor pro nástroje mediální paniky.

4.3.4 Nejhorší scénář rizika prasečí chřipky

Dle Giddense (1998b) je dnešní modelování rizika postaveno na vytváření rizikových scénářů s různou přesností. Jednou z možností takového scénáře je pak nejhorší scénář rizika.

Koncept nejhoršího scénáře jsme analyzovali v naší práci z několika pohledů: srovnání s předchozími třemi pandemiemi 20. století, které si vyžádaly miliony lidských životů, využívání pojmenování pandemie před jejím skutečným vyhlášením a také číselné vyjádření nejhoršího scénáře. Číselné vyjádření nejhoršího scénáře chápeme jako čísla, která predikují velký počet obětí nebo nemocných do budoucnosti. Definovali jsme ho na základě pandemických plánů České republiky a Velké Británie, které poskytují detailní popisy nejhorších scénářů pro pandemie chřipky.

Celkově se u všech tří přístupů potvrdil předpoklad, že *The Times* častěji než *MF Dnes* spekuluje o nejhorším scénáři v rámci mediální agendy rizika prasečí chřipky. V první řadě *The Times* častěji než *MF Dnes* srovnávaly prasečí chřipku s předchozími třemi velkými pandemiemi.⁴³ Srovnání s tak závažnými pandemiemi jako byla španělská, asijská a hongkongská chřipka přispívá k vytváření strachu, protože čtenáři si mohou prasečí chřipku s těmito onemocněními spojit pomocí „matchingu“, který popsala Doris Graber. V případě prasečí chřipky si publikum mohlo díky mediálním „nápovědám“ aktivovat percepční schéma smrtící pandemie. Zejména komparace se španělskou chřipkou je v tomto případě nabitá negativním emocionálním potenciálem.

Nejhorší scénář může nabývat i podoby sebenaplnujícího se proroctví, kdy dle Mertona (1948) původně mylná informace vyvolá nové chování a způsobí to, že se prvotní špatná definice situace stane skutečností. V rámci této definice jsme se zaměřili na to, jak často jednotlivá média nazývala prasečí chřipku pandemií před tím, než ji skutečně Světová zdravotnická organizace 11. 6. 2009 vyhlásila. Před tímto datem bylo nazývání prasečí chřipkou pandemií pouhou spekulací a tedy sebenaplnujícím proroctvím. Celkem

---

⁴³ Viz tabulka č. 2

v tomto období vydala sledovaná média 155 článků (84 The Times a 71 článků MF Dnes). The Times využívaly sebenaplnující proroctví v 45,2 % článků, zatímco u MF Dnes se tento prvek objevil pouze u 31 % článků za dané období, což opět potvrzuje náš předpoklad. V souvislosti s vyhlášením pandemie prasečí chřipky Světovou zdravotnickou organizací se také diskutovalo o tom, že Světová zdravotnická organizace krátce před vyhlášením změnila její popis. Jedním z možných faktorů, které v tomto rozhodnutí a v následném vyhlášení celosvětové pandemie mohly hrát roli, byl právě mediální tlak. To ale z pouhé analýzy mediálního obsahu nemůžeme dokázat.

**Tabulka č. 5 Sebenaplnující proroctví u The Times a MF Dnes
(články před 11. 6. 2009)**

		The Times	MF Dnes	Celkem
ANO	Absolutní četnost	38	22	60
	Poměr v rámci média %	45,2%	31,0%	38,7%
NE	Absolutní četnost	46	49	95
	Poměr v rámci média %	54,8%	69%	61,3%
Celkem		84	71	155

N=155

Poslední z analyzovaných složek bylo numerické vyjádření nejhoršího scénáře. Oba deníky předkládaly čtenářům velká čísla předpokládaných počtů mrtvých a nakažených, přičemž tyto informace pocházely z vědeckých modelů rizika typických pro „rizikovou společnost“. Tato čísla měla díky své velikosti a možným následkům velký strachový potenciál. The Times tento způsob nejhoršího scénáře využívaly téměř třikrát častěji než MF Dnes. Do mediální agendy britského deníku se tak více promítla snaha o sebenaplnující proroctví v počtu obětí a nemocných. Na tomto místě je ale nutné podotknout, že ani ve Velké Británii ani v České republice se nejhorší scénáře nenaplnily. Ve Velké Británii se dokonce nenaplnil ani nejlepší scénář, ve kterém odborníci předpovídali, že zemře 3 100 lidí.

Tabulka č. 6 Numericky vyjádřený nejhorší scénář u The Times a MF Dnes

		The Times	MF Dnes	Celkem
ANO	Absolutní četnost	22	8	30
	Podíl v rámci média %	10,6%	3,6%	7,0%
NE	Absolutní četnost	185	212	397
	Podíl v rámci média %	89,4%	96,4%	93,0%
Celkem	Absolutní četnost	207	220	427

N=427

Obě sledovaná média konstruovala riziko prasečí chřipky jako nebezpečné a podpořila ho prezentací nejhoršího scénářů v různých podobách. The Times dle předpokladu častěji než MF Dnes spekulují o nejhorším scénáři v rámci mediální agendy rizika prasečí chřipky. The Times tak častěji využívaly srovnání s předchozími třemi chřipkovými epidemiemi, číselné vyjádření nejhoršího scénáře i sebenaplnující proroctví pandemie.

4.3.5 Mediální panika v rámci mediální agendy prasečí chřipky

Dle Fowlera (1998) se mediální panika projevuje zejména negativním emotivním nábojem mediálních příspěvků. V rámci analýzy jsme sledovali několik Fowlerových charakteristik mediální paniky: rétoriku kvantifikace, negativní emotivní výrazy, medicínské výrazy a armádní výrazy. Navíc jsme k těmto charakteristikám připojili výše definovaný nejhorší scénář. Abychom mohli celkově porovnat míru mediální paniky v jednotlivých článcích, vytvořili jsme pro potřeby této práce index mediální paniky. Fowlerovy charakteristiky jsme kódovali jako kardinální proměnné a abychom je mohli sečíst s nejhoršími scénáři, přiřadili jsme každému typu nejhoršího scénáře na základě kvalifikovaného odhadu 5 bodů.

Na základě analýzy indexu mediální paniky, můžeme potvrdit náš předpoklad, že *The Times* častěji než *MF Dnes* využívají nástroje mediální paniky v rámci agendy prasečí chřipky. *The Times* dosáhly průměrné hodnoty indexu mediální paniky 14,12, zatímco *MF Dnes* průměrné hodnoty 9,18. Tento rozdíl vyplývá zejména z většího rozpětí hodnot tohoto indexu a také ve větším počtu článků s vysokými hodnotami u *The Times*. Protože části indexu týkající se rétoriky kvantifikace⁴⁴ a nejhoršího scénáře⁴⁵ jsme již

⁴⁴ Viz část 4.2.5.1 kvantitativní vyjádření bez kontextuálního jmenovatele

rozebírali výše, zaměříme se nyní na srovnání zbývajících složek indexu: negativní emotivní výrazy, medicínské a armádní výrazy.

The Times používaly negativní emotivní výrazy více, než MF Dnes. Průměr pro tuto charakteristiku byl u The Times 2,89 výrazů na článek a 1,9 výrazů u MF Dnes. Se stoupajícím počtem negativních emotivních výrazů se opět zvyšuje převaha The Times nad MF Dnes. Z toho vyplývá, že britské médium častěji používalo výrazy, které mají potenciál vyvolat negativní pocity ve čtenářích, a vykreslovalo tak prasečí chřipku jako nebezpečnější riziko.

The Times rovněž používaly častěji než MF Dnes medicínské výrazy. Dle Fowlera (1998) tyto často cizí termíny zvyšují úzkost publika z hrozícího nebezpečí, protože mu nejsou dobře známé a nebezpečí se tak stává odcizenou entitou. The Times v průměru využívaly 2,6 takovýchto výrazů na článek, zatímco MF Dnes pouze 1,2. Z těchto údajů vyplývá, že ačkoli MF Dnes rámovala prasečí chřipku častěji jako zdravotní riziko, včetně využívání řady zdravotnických zdrojů, lékařské odborné výrazy se do její mediální agendy promítly mnohem méně. Může to mimo jiné souviset s představou žurnalistů o úrovni znalostí čtenářů, kdy si The Times může dovolit používat odbornější výrazy bez strachu, zda jim čtenář bude rozumět.

I armádní výrazy se vyskytovaly mírně více u The Times než u MF Dnes. Celkově se ale tyto výrazy objevily jen v 9,8 % všech článků, z čehož vyplývá, že armádní rétorika se v rámci rizika prasečí chřipky uplatnila pouze okrajově. Potvrdili jsme tak podobně jako Wallis a Nerlich (2005) pro onemocnění SARS, že mediální agendy v dnešní době využívají vojenskou rétoriku u zdravotních rizik pouze výjimečně.

Způsob, jakým vysvětlují absenci těchto metafor Wallis a Nerlich (2005) pro SARS platí i pro prasečí chřipku: V první řadě díky mezinárodnímu charakteru onemocnění chyběl „generál“ v boji proti onemocnění. Nejblíže mu byla Světová zdravotnická organizace, ale ta se soustředila spíše na spolupráci, partnerství a společný monitoring výskytu onemocnění. Protože oba sledované státy byly nemocí zasaženy, potřebovaly se jejich vlády vyhnout panice, a tak nepoužívaly armádní rétoriku, která by ji mohla vyvolat. A v neposlední řadě se státy poučily z vývoje předchozích infekčních onemocnění, že nad nimi není jednoduché vyhlásit jednoznačné vítězství. V mediální agendě prasečí chřipky se tak vyskytovaly zejména snahy o získání kontroly nad šířením nemoci spíše než snahy o její zastavení a vymýcení.

---

⁴⁵ Viz část 4.3.4

Při srovnání indexu mediální paniky v rámci článků z domova a ze zahraničí jsme zjistili, že zahraniční články mají tento index mírně vyšší. Potvrdil se nám tak náš původní předpoklad, že *The Times* i *MF Dnes* využívají častěji nástroje mediální paniky v rámci zahraniční agendy prasečí chřipky než v agendě domácí. Média tak informovala o riziku prasečí chřipky méně nebezpečně v rámci domácího zpravodajství, aby panice předcházela.

V rámci obou médií se tak projevil efekt uklidňujícího zpravodajství, který má ale dle Ungara (2008) zpravidla krátkodobý charakter. Jedním z nástrojů uklidňujícího zpravodajství je metafora „othering“ (neboli metafora jinakosti). Média tuto metaforu používají, aby snížila nebezpečnost rizika tím, že poukáží na rozdíly v zemi, kde se dané riziko vyskytuje, a zemi kde médium působí. Média tak sice vylíčí riziko jako nebezpečné, ale současně zdůrazní, že domácímu obyvatelstvu nic nehrozí díky specifickým okolnostem v zemi výskytu, které se jinde nenacházejí. Obě média používala metaforu „othering“ hlavně při porovnávání situace prasečí chřipky v Mexiku a v domácích zemích:

MF Dnes

„Proč umírají na chřipku zatím lidé jen v Mexiku?

*Nevím, neznám spektrum těch lidí, kteří zatím zemřeli. S největší pravděpodobností to byli lidé nízké sociální úrovně, z chudinských slumů. Situace u **nich** je jiná. Virus se rozšířil do Spojených států, ale tam zatím žádná úmrtí hlášena nebyla.*“⁴⁶

*„... co se týče prasečí chřipky, **budeme** mít větší štěstí než lidé v Mexiku díky **naší genetické výbavě**. „Není náhoda, že ač je řada lidí nakažených i v Evropě, ještě nikdo na prasečí chřipku mimo Mexiko nezemřel. **Máme** jinou geneticky danou imunitu než Hispanci.”*⁴⁷

---

⁴⁶ In: Dolejší, Václav. (29. 4. 2009). Chřipka není rýma. *Mladá fronta DNES*, p 10. Databáze Newton Media (citováno 28. 4. 2011).

⁴⁷ In: Petrášová Lenka (29. 4. 2009). Chřipka chrání nás geny. *Mladá fronta DNES*, p. 1. Databáze Newton Media (citováno 28. 4. 2011).

The Times

„Znamená to, že můžeme očekávat úmrtí v USA a jinde?

Možná. Pravděpodobně se objeví více vážných případů, ale mnozí z těch, co zemřeli v Mexiku, nebyli okamžitě léčeni. Reakce zdravotnictví bude v zemích, jako je USA a Británie, rychlejší a efektivnější, a to zachrání životy.“⁴⁸

Sledovaná média se v rámci metafor „othering“ vymezovala zejména vůči Mexiku a tamější vysoké úmrtnosti na prasečí chřipku. Zdůrazňované rozdílnosti měly za cíl čtenáře uklidnit a ubezpečit ho v tom, že lidé umírají v Mexiku díky specifickým podmínkám, které nejsou aplikovatelné na jiné země. Tudíž se obyvatelé České republiky ani Velké Británie nemusejí obávat, že by se vysoká úmrtnost opakovala v jejich zemích. Vzhledem k vývoji onemocnění, kdy v České republice za prvních několik měsíců na prasečí chřipku nezemřel nikdo, se metafora „othering“ vyskytovala v mediální agendě MF Dnes častěji a nabírala různých podob.

Jak je patrné z první ukázky, metafora „othering“ se zde odvíjí od rozdílných sociálních poměrů v Mexiku. Velice ostře tu vystupuje dichotomie „my“ versus „oni“. Kde „oni“ představuje mexické obyvatele chudinských čtvrtí, z čehož na konotativní úrovni vyplývá, že není překvapující, že takoví lidé na prasečí chřipku umírají. „My“ v České republice ale špatné sociální podmínky nemáme, a tudíž se úmrtí na prasečí chřipku nemusíme obávat. Druhá ukázka MF Dnes odkazuje na genetickou odlišnost Hispánců, což je ještě silnější argument než odlišnost sociální. Sociální postavení má možnost člověk ovlivnit, se svou biologickou výbavou ale nic neudělá. Z ukázky tak vyplývá, že riziko smrti hrozí pouze této skupině lidí a ostatní se nemusejí bát. Obě ukázky z MF Dnes jsou odpovědí expertů, kteří uklidňují veřejnost prostřednictvím stereotypních prohlášení vůči Mexičanům. Ti jsou vyobrazeni jako špinavci ze slumů a dokonce vzhledem k prasečí chřipce geneticky méněcenní.

V The Times se metafora „othering“ vyskytovala mnohem méně, protože Velká Británie zaznamenala oběti prasečí chřipky velice rychle. The Times tak neměly mnoho času tuto strategii zapojit. Přesto se i The Times snažily o uklidňující tón a v ukázce britské

---

⁴⁸ Volný překlad úryvku: „Does that mean we can expect to see deaths in the US and elsewhere too?

Possibly. There will probably be more severe cases but many of those who have died in Mexico were not treated promptly. The medical response will be swifter and more effective in countries like the US and Britain and that will certainly save lives.“ In: Ayres, Chris. (28. 4. 2009). "I'm not going to stay at home, freaking out about; Swine flu has brought Mexico's capital to a near standstill. *The Times*, p. 1. Databáze LexisNexis Academic (citováno 28. 4. 2011).

médium poukazuje na zdravotnickou připravenost a rychlou lékařskou reakci vůči nemoci. Zejména je zde podtrhnuta zdravotnická vyspělost zemí „*jako je USA a Británie*“. Na konotativní úrovni to vypadá, že riziko úmrtí na prasečí chřipku se měří vyspělostí zdravotnictví a ne nebezpečností onemocnění. Do jisté míry metafora „othering“ také podtrhuje schopnosti státu takového zdravotnictví, díky kterému nebudou umírat lidé, zajistit. Dichotomie „my“ versus „oni“ se tu ale na rozdíl od MF Dnes nevyskytuje a o Velké Británii je psáno v třetí osobě.

V této části práce jsme potvrdili, že The Times častěji než MF Dnes využívaly nástroje mediální paniky a exponovaly tak více riziko prasečí chřipky. Mediální obraz nového viru tak dostal v The Times nebezpečnější podobu než v MF Dnes. Protože pro obě média index mediální paniky nabýval větších hodnot v rámci zahraničního zpravodajství, předpokládáme, že se u domácího agendy projevil vliv uklidňujícího zpravodajství. Vzhledem k vývoji epidemie v obou zemích se pak v MF Dnes více uplatnila metafora „othering“, která v českém deníku také nabírala více podob.

5 ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo popsat a porovnat mediální konstrukci a mediální obraz rizika prasečí chřipky u dvou tištěných médií: české MF Dnes a britských The Times. Snažili jsme se tak najít odpovědi na dvě hlavní výzkumné otázky:

Jak se liší mediální konstrukce rizika onemocnění prasečí chřipky v MF Dnes a The Times?

Jak se liší výsledný mediální obraz onemocnění prasečí chřipky v MF Dnes a The Times?

K tomuto účelu jsme využili kvantitativní obsahovou analýzu, která je vhodná pro zpracování velkého množství textů a doplnili jsme ji o metodu interpretativního čtení. V rámci analýzy jsme zkoumali 427 článků (220 z MF Dnes a 207 z The Times), které sledované deníky vydaly během jednoho roku (duben 2009 – duben 2010).

V rámci konstrukce mediálního rizika prasečí chřipky jsme zjistili, že v absolutním měřítku sice The Times věnovaly tomuto riziku více mediálního prostoru než MF Dnes, ale tento rozdíl v mediálním pokrytí rizika pravděpodobně nebyl dán tím, že by The Times přikládaly tématu větší význam v rámci agendy setting, ale spíše charakteristikami samotných médií a stylem jejich žurnalistické práce. Projevil se zde zejména rozdílný rozsah médií, protože The Times mají více stran, ale také tendence ke zkracování článků u MF Dnes.

Náš původní předpoklad, že dominantním zdrojem v rámci rizika prasečí chřipky je Světová zdravotnická organizace, se nepotvrdil. Našli jsme ale výrazné rozdíly mezi oběma deníky v práci s dalšími zpravodajskými zdroji. The Times častěji spoléhaly na oficiální zdroje a také častěji uváděly zdroje z komerčního prostředí. Na druhou stranu MF Dnes mnohem více využívala agenturní zpravodajství a zdroje ze zdravotnické sféry.

S tím také souvisí fakt, že ačkoli obě média nejčastěji riziko prasečí chřipky rámovala jako zdravotní problém, u MF Dnes se zdravotní framing vyskytoval výrazně častěji než u The Times. Dalším kontextem, do kterého obě média chřipku zasazovala, byl politicko-zdravotnický rámec, který se odvíjel od zapojení států do celé kauzy. The Times na druhou stranu výrazně častěji využívaly ekonomického rámování rizika prasečí chřipky,

a tím nabízely čtenářům různorodější obraz rizika prasečí chřipky. V rámci analýzy jsme se také zaměřili na „epizodický“ a „tematický“ framing. Celkově v mediální agendě jak The Times, tak MF Dnes převládal framing „tematický“ u celých článků i leadů, což dle Iyengara (1991) znamená, že média přisouvala odpovědnost za problém institucím.

Sledované zpravodajské hodnoty využívaly oba deníky více méně podobně. Nejčastější zpravodajskou hodnotou pak byla negativita, která se ukázala jako univerzální v obou kulturních prostředích. Další nejfrekventovanější zpravodajskou hodnotou ve vzorku byl konflikt. Největší rozdíl jsme zaznamenali mezi oběma médii u jednoznačnosti, která se mnohem výrazněji promítla do obsahu MF Dnes. Protože jsme analyzovali dlouhodobou agendu rizika prasečí chřipky, velice výrazně se v ní projevila zpravodajská hodnota kontinuity, kterou jsme ale v rámci analýzy nesledovali. Celkově tak bylo riziko prasečí chřipky konstruováno oběma médii jako negativní, konfliktní, kontinuální a u The Times navíc nejednoznačné téma.

Obě sledovaná média uváděla riziko prasečí chřipky do kontextu. U více než poloviny článků využívala kvantitativní vyjádření rizika s kontextuálním jmenovatelem a u více než třetiny článků prezentovala srovnání s dalšími zdravotními riziky. Jedná se tak o výrazný posun od toho, co zjistil Dudo et al. (2007) u ptačí chřipky, ale zejména Roche a Muskavitch (2003) u západního nilského viru směrem ke kvalitnějšímu informování o zdravotních rizicích. Z tohoto pohledu kvalitněji o riziku prasečí chřipky informovaly The Times.

Pokud se podíváme na mediální obraz rizika prasečí chřipky z hlediska jejích charakteristik, můžeme říci, že obě média shodně vykreslovala prasečí chřipku jako vysoce nakažlivou nemoc s mírným průběhem, která ale může způsobit smrt. Ve své podstatě ukazují chřipku jako něco neškodného, ale se stálým informováním o možnosti smrti udržují zdání rizika, protože smrt patří k jedněm z největších ohrožení ontologického bezpečí. Tato strategie odpovídá mediální logice zpravodajství, kdy se média snaží udržet riziko aktivní, aby se vystrašení čtenáři vraceli k médiu pro více informací o riziku.

V mediálním obraze onemocnění je také důležité, jaké jsou zmiňovány ohrožené skupiny obyvatel, protože od toho se odvíjí jeho nebezpečnost. The Times dle očekávání častěji zmiňovaly jako ohroženou skupinu mladé a zdravé lidi. To vypovídá o větším strachovém potenciálu mediální agendy prasečí chřipky. The Times také častěji uváděly jako rizikové skupiny těhotné ženy a děti, ke kterým směřují nejdůrazněji doporučení, jak se před chřipkou chránit. MF Dnes sice tyto skupiny zmiňovala také poměrně

často, ale s daleko menším důrazem je vyzývá k preventivnímu chování. Nejčastěji prezentovanou skupinou obyvatel byli pro oba deníky lidé se zdravotními komplikacemi.

MF Dnes na druhou stranu mnohem častěji informovala o symptomech nebo preventivním chování. V případě symptomů se zde mohlo projevit spoléhání The Times na srovnání se sezónní chřipkou, na jehož základě si čtenáři mohli vytvořit představu o symptomech nového onemocnění. V případě individuálních preventivních opatření je možné, že se The Times soustředily více na opatření prováděná státem spíše než na osobní prevenci. Symptomy a preventivní opatření současně obě média uváděla pouze v minimální míře. Lidé proto nemuseli mít z médií dostatek informací o tom, jak se chránit. Otvíral se tak větší prostor pro nástroje mediální paniky, jakými je rétorika kvantifikace, negativní emotivní výrazy, lékařské pojmy, armádní výrazy a také nejhorší scénář.

The Times dle předpokladu častěji než MF Dnes spekulovaly o nejhorším scénáři v rámci mediální agendy rizika prasečí chřipky. The Times tak častěji využívaly srovnání s předchozími třemi chřipkovými epidemiemi, číselné vyjádření nejhoršího scénáře i sebenaplňující proroctví pandemie. Nejhorší scénář jsme také zařadili do celkového indexu mediální paniky. The Times opět častěji než MF Dnes využívaly nástroje, ze kterých byl složen index mediální paniky, a exponovaly riziko prasečí chřipky více. Mediální obraz nového viru tak dostal v The Times nebezpečnější podobu než v MF Dnes. Protože pro obě média index mediální paniky nabýval větších hodnot v rámci zahraničního zpravodajství, předpokládáme, že se u domácího agendy projevil vliv uklidňujícího zpravodajství. Vzhledem k vývoji epidemie v obou zemích se v MF Dnes více uplatnila metafora „othering“, která v českém deníku také nabírala více podob.

The Times tak celkově podávaly nebezpečnější mediální obraz rizika prasečí chřipky než MF Dnes. Projevilo se to zejména v indexu mediální paniky, ale také v rámci rizikových skupin a nejhoršího scénáře. Ve všech těchto sledovaných charakteristikách prezentoval britský deník prasečí chřipku jako nebezpečnější. Navíc na rozdíl od MF Dnes The Times uváděly mnohem méně symptomů a individuálních preventivních opatření, tedy vlastností směřujících k většímu pocitu bezpečí u čtenářů. Z hlediska charakteristik obě média vykreslovala prasečí chřipku jako vysoce nakažlivou nemoc s mírným průběhem, která ale může způsobit smrt.

6 DISKUZE

V rámci našeho výzkumu mediální agendy prasečí chřipky jsme potvrdili, že i tradiční riziko, jakým je epidemie chřipky, může být v dnešní „rizikové společnosti“ chápáno jako nebezpečí vytvořené člověkem. The Times i MF Dnes totiž shodně připsaly odpovědnost za vznik prasečí chřipky masové produkci vepřového masa. To ale není jediná charakteristika rizika v „rizikové společnosti“, kterou prasečí chřipka naplnila. Jednalo se o neviditelné riziko, které se velice rychle globálně rozšířilo a z počátku hrozilo naplněním katastrofického scénáře. Vyvolalo tak obavy lidí po celém světě.

Jednou z hlavních otázek k diskuzi zůstává, jak moc nebezpečně vykreslovaly oba deníky riziko prasečí chřipky. Sice jsme dokázali u jednotlivých hypotéz určit, které ze sledovaných médií využívalo danou charakteristiku rizika prasečí chřipky ve své agendě více, ale protože u většiny kategorií nemáme žádné srovnání, nemůžeme jednoznačně určit, zda byla prasečí chřipka exponována jako nebezpečná nebo nikoli. Tento problém se týká zejména námi vytvořeného indexu mediální paniky. Bylo by bezpochyby přínosné se v budoucích studiích zaměřit právě na ustanovení normativního modelu informování o zdravotních rizicích. Některé studie (Dudo et al. 2007, Berry et al. 2007 a další) sice stanovují vybrané vlastnosti kvalitního informování o rizicích, jsou ale daleko od konstrukce obecnějšího modelu.

Celkově ale můžeme říct, že v porovnání s předcházejícími studii zdravotních rizik (Roche a Muskavitch 2003 a Dudo et. al 2007), se mediální agenda zdravotních rizik posunula směrem ke kvalitnějšímu informování spočívající v častější kontextualizaci. Jedním z možných vysvětlení tohoto posunu by mohla být zejména zkušenost novinářů s těmito typy rizik, ale také lepší připravenost organizací a úřadů podávat informace a snadnější dostupnost těchto informací prostřednictvím internetu.

Odpovědnost za zvládnutí, kontrolu a následně prevenci prasečí chřipky média přisoudila zejména národním vládám. Odpovídal tomu vysoký podíl článků s „tematickým“ framingem u obou médií, který dle Iyengara (1991) značí připisování odpovědnosti institucím. Stát se ukázal jako klíčový aktér v boji s prasečí chřipkou a výsledky naší analýzy naznačují, že čím závažnější byl průběh epidemie v dané zemi, tím větší byl na národní vlády kladen důraz v rámci mediální agendy. Tento důraz se projevil ve Velké Británii například častějším informováním o opatřeních státu spíše než o individuálních preventivních krocích. Stát tak v krizových situacích upouští

od nepřímých nástrojů governmentality a přistupuje k přímým prostředkům kontroly. Nejčastěji zapojovanou strategií obou států se ukázala farmaceutická připravenost spočívající v zásobách léků a vakcín.

Dominantní postavení státu se také v mediální agendě prasečí chřipky u The Times projevilo v absolutní převaze zdrojů z oficiální státní oblasti. MF Dnes na druhou stranu používala jako zdroj nejčastěji zdravotníky a také častěji než britský deník prasečí chřipku rámovala jako čistě zdravotní problém. Pouze na základě této analýzy ale není možné určit, proč se v tomto ohledu mezi oběma médii vyskytly takové rozdíly. Jedním z možných důvodů může být právě rozdílný průběh epidemie v obou zemích.

Z analýzy tak vyplývá, že riziko prasečí chřipky bylo velice důležitým prvkem v rámci státu i společnosti. Dnešní společnost se tak dle Becka (2004) zabývá prevencí a řešením rizik spíše než produkcí a distribucí pozitiv. Riziko prasečí chřipky se pro dnešní postmoderní společnost stalo důležitým prvkem, na kterém státy dokazovaly a upevňovaly svoji moc nad obyvatelstvem.

Prasečí chřipka se ujala v médiích velice rychle jako téma. V absolutním měřítku věnovaly prasečí chřipce více prostoru The Times, je to ale dáno větším rozsahem tohoto média a tradicí psaní větších článků. Pokud bychom vzali v úvahu relativní zastoupení tématu v obou médiích, pak by větší významnost tomuto riziku připisovala MF Dnes. Na základě sledovaných indikátorů tak sice opět můžeme porovnat The Times a MF Dnes mezi sebou z hlediska agenda setting, zůstává ale opět otázka, do jaké míry obě média považovala toto téma za významné v porovnání s ostatními tématy nebo riziky.

K tomu bychom potřebovali srovnání s dalšími riziky, kterým se obě média věnovala. Jisté srovnání může nabídnout studie ptačí chřipky Duda et. al. (2007). V této studii Duda et al. zkoumal téma ptačí chřipky v období šesti let v pěti amerických denících a získal 360 článků. Z tohoto pohledu bychom tak mohli považovat mediální pokrytí prasečí chřipky za velice intenzivní, protože v naší studii jsme analyzovali 427 článků za rok u dvou médií. Problém ale je, že ve studii Duda et al. byl rozdílně postavený vzorek.

I když hlavním cílem této práce bylo srovnání The Times a MF Dnes z obsahového hlediska konstrukce rizika prasečí chřipky, objevil se v rámci analýzy trend, který stojí za zmínku. Jedná se o bulvarizující tendence MF Dnes, které se projevily hned v několika aspektech sledované mediální agendy. V první řadě se jednalo o zřetelné využívání kratších textů a současně častější použití obrazového materiálu, což jsou dle Trampoty (2006) základní znaky bulvarizace. MF Dnes ale také mnohem častěji vydávala

jednoznačné články a informovala o riziku prasečí chřipky méně kvalitně. To vše ukazuje na bulvarizující tendence českého deníku.

Vzhledem k výběru deníků ze dvou zemí jsme získali zajímavé srovnání mediálního obrazu rizika prasečí chřipky v mezinárodním kontextu. Díky tomu má ale naše práce i své limity. Hlavní z nich je především jazyková bariéra, která se mohla projevit při analýze *The Times* psaných v angličtině. Proto jsme se soustředili zejména na kvantitativní obsahovou analýzu, v rámci které by se tolik neměly projevit jazykové a významové nuance typické pro analýzy kvalitativní. Ideálním řešením tohoto problému by byla kvalitativní analýza zpravodajských fotografií. Zde jsme ale narazili na nedostupnost britského deníku v tištěné podobě a museli jsme se tak spokojit s jeho přepisem v elektronické databázi bez obrazového doprovodu.

I když jsme provedli v rámci sledovaných médií úplný výběr vzorku, nemůžeme naše závěry zobecnit na všechna česká respektive britská média, protože jsme se zabývali pouze jedním reprezentantem mediální scény z každé země. Upřednostnili jsme tak srovnání mediální agendy ve dvou zemích před úplnějším porozuměním jedné z nich. Bylo by ale přínosné zahrnout v rámci další studie větší spektrum médií pro úplnější obraz rizika prasečí chřipky zejména pro Českou republiku, ve které tato problematika rizik není detailněji popsána.

Provedená analýza poukázala na rozdíly a podobnosti v rámci mediální agendy prasečí chřipky mezi *The Times* a *MF Dnes*. Bylo by bezpochyby zajímavé ověřit dalším výzkumem, zda se tyto odlišnosti vázaly na rozdílný průběh prasečí chřipky ve Velké Británii a v České republice, anebo zda se jedná o rozdíly způsobené odlišným kulturním a mediálním prostředím. V naší analýze jsme ale zaznamenali tendence k homogenizaci zpravodajských postupů v obou zemích, a proto by se dalo předpokládat, že větší váhu bude mít právě průběh rizika. Jak je patrné z diskuze, problematika rizik zejména v českém mediálním prostředí skýtá široké možnosti pro další bádání.

ANOTACE

Tato diplomová práce komparuje konstrukci rizika prasečí chřipky u britského deníku *The Times* a českého deníku *MF Dnes*. Základními teoretickými rámci jsou teorie „rizikové společnosti“, governmentality a mediální paniky. V rámci analýzy jsou ale také využity koncepty mediálního diskurzu jako agenda setting, framing nebo zpravodajské hodnoty. Práce využívá metodu kvantitativní obsahové analýzy doplněné o interpretativní čtení textu. Riziko prasečí chřipky je analyzováno zejména s ohledem na jeho potenciál k vytvoření mediální paniky a ohrožení ontologického bezpečí v průběhu jednoho roku (duben 2009 – duben 2010) jeho mediální agendy. Výsledky ukazují, že *The Times* informovaly o riziku prasečí chřipky kvalitněji, ale vyobrazovaly toto riziko jako nebezpečnější než *MF Dnes*.

Klíčová slova: Riziko, prasečí chřipka, H1N1, média, mediální panika, riziková společnost, obsahová analýza, interpretativní čtení, výzkumná práce

ABSTRACT

This Master's thesis is comparing the construction of swine flu risk between the British daily newspaper *The Times* and the Czech daily *MF Dnes*. Key theoretical concepts are the theory of a "risk society", governmentality and media panic. Concepts of media discourse such as agenda setting, framing and news values are also utilized. The thesis uses a quantitative method of content analysis, which is supplemented with interpretative reading of the text. The swine flu risk is analyzed mainly through its potential to produce media panic and to threaten ontological safety during a one year time span (April 2009 - April 2010) of its media agenda. The results show that *The Times* provided higher quality information about swine flu risk but presented the risk as more dangerous than *MF Dnes*.

Key words: Risk, swine flu, H1N1, media, media panic, risk society, content analysis, interpretative reading of text, research study

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Graf č. 1 Rozložení mediálního pokrytí u MF Dnes a The Times	39
Graf č. 2 Mediální prostor věnovaný riziku prasečí chřipky u The Times a MF Dnes	42
Graf č. 3 Zastoupení zpravodajských hodnot u The Times a MF Dnes	46
Graf č. 4 „Epizodický“ versus „tematický“ framing u The Times a MF Dnes	53
Graf č. 5 „Epizodický“ versus „tematický“ framing u The Times a MF Dnes - LEAD	54
Graf č. 6 Počet výskytů kvantitativního vyjádření s kontextuálním jmenovatelem v rámci jednoho článku The Times a MF Dnes	58
Graf č. 7 Podíl charakteristik rizika prasečí chřipky v rámci článků	63
Graf č. 8 Rozložení rubrik u The Times.....	97
Graf č. 9 Rozložení rubriku u MF Dnes.....	97
Graf č. 10 Kvantitativní měření rizika bez kontextuálního jmenovatele (rétorika kvantifikace)...	100
Graf č. 11 Index mediální paniky u The Times a MF Dnes	103
Graf č. 12 Negativní emotivní výrazy u The Times a MF Dnes	103
Graf č. 13 Medicínské výrazy u The Times a MF Dnes	104
Graf č. 14 Armádní výrazy u The Times a MF Dnes.....	104
Tabulka č. 1 Framing u The Times a MF Dnes.....	50
Tabulka č. 2 Srovnání prasečí chřipky s dalšími zdravotními riziky u The Times a MF Dnes	60
Tabulka č. 3 Rizikové skupiny u The Times a MF Dnes	64
Tabulka č. 4 Prevence a opatření u The Times a MF Dnes.....	69
Tabulka č. 5 Sebenaplnující proroctví u The Times a MF Dnes.....	71
Tabulka č. 6 Numericky vyjádřený nejhorší scénář u The Times a MF Dnes	72
Tabulka č. 7 Rozložení článků dle měsíců u The Times a MF Dnes	96
Tabulka č. 8 Pojmenování viru chřipky H1N1 u The Times a MF Dnes.....	96
Tabulka č. 9 Zpravodajské zdroje u The Times a MF Dnes	98
Tabulka č. 10 Symptomy u The Times a MF Dnes.....	101
Tabulka č. 11 Individuální preventivní opatření u The Times a MF Dnes	102

JMENNÝ REJSTŘÍK

- Adelman, 16, 18
Allan, 16
Altheid, 12
Batty, 21, 36
Beck, 1, 4, 5, 7, 12, 19, 41, 48, 51, 81
Benjamin, 10
Berger, 5
Berry, 16, 80
Bomlitz, 16
Bowcott, 21, 36
Brezis, 16
Burke, 19
Burton, 7
Buus, 26, 28, 43, 50
Cohen, 8
Cottle, 4, 5, 7
Cozma, 11
Dean, 6
Doshi, 14, 20
Driedger, 1, 22, 24, 28
Dudo, 14, 17, 22, 29, 30, 34, 37, 53, 56, 57, 59, 61, 68, 69, 78, 80, 81
Duncan, 25, 26, 28, 40, 43
Entman, 9, 10, 50
Feinberg, 10
Fischhoff, 17
Foucault, 5
Fowler, 2, 12, 13, 36, 58, 72
Freudenburg, 16
Frost, 16
Galtung, 9
Giddens, 3, 4, 5, 34, 47, 68, 70
Goodwin, 13
Graber, 17, 59, 69, 70
Griffin, 15, 37
Hartley, 9, 11, 27, 45
Hilton, 7, 13, 18, 29, 31, 38, 53, 64
Hunt, 18, 29, 31, 38, 53, 64
Chan, 35
Illich, 18, 51
Iyengar, 10, 29, 52, 56, 78, 80
Jirák, 7
Kitzinger, 7, 11, 12, 16
Kronick, 24
Kunczik, 7
Larson, 13
Lewison, 26, 28, 43, 50
Lippman, 8
Luhman, 3, 5
Lupton, 3, 4, 5, 6, 18, 47, 64
McCombs, 8
McQuail, 10, 12, 25, 27, 45
Merton, 2, 13, 35, 70
Michalowski, 12
Muskavitch, 17, 18, 22, 30, 31, 34, 56, 59, 61, 68, 78, 80
Nerlich, 73
Neuedorf, 23
Neuendorf, 23
Nord, 12
Olsson, 26, 28, 43, 50
Reddy, 3
Resnik, 17
Roche, 17, 18, 22, 30, 31, 34, 56, 59, 61, 68, 78, 80
Ropeik, 7
Ruge, 9
Sandman, 14, 16, 62
Shaw, 8
Short, 1, 7, 22
Scherer, 23
Scheufele, 8, 9
Schudson, 7
Schulz, 7
Slovic, 7
Smart, 3
Smith, 7, 13
Stallings, 11
Stromback, 12
Tewskbury, 8, 9
Trampota, 8, 9, 11, 23, 81
Ungar, 14, 22, 62
Verbrugge, 16, 18
Vojtěchovská, 23
Volek, 17
Wallis, 73
Wang, 28
White, 8
Wilkinson, 7

VĚCNÝ REJSTŘÍK

- Agenda setting, 2, 7, 8, 9, 25, 40, 77, 81
Armádní výrazy, 13, 36, 37, 72, 73, 79
Cueing, 17, 69
Děti, 19, 33, 64, 66, 67, 68, 78
Epidemie, 18, 19, 20, 22, 25, 26, 28, 35, 36, 38, 39, 40, 43, 45, 46, 51, 54, 55, 61, 62, 65, 68, 72, 76, 79, 80, 81
Epidemiologický přístup, 6, 55, 64
Framing, 2, 9, 10, 28, 44, 50, 52, 73, 81
Framing – tematický vs. epizodický, 10, 29, 52, 53, 54, 56, 78, 80
Gatekeeper, 8, 45, 49
Gatekeeping, 8, 16
Globalizace, 1, 4, 5, 18, 22, 53
Governmentalita, 2, 5, 48, 55, 64, 67, 69, 81
Horká krize, 14, 62
Index mediální paniky, 36, 58, 74, 79, 80
Interpretativní čtení textu, 1, 22, 24, 77
Kontextualizace, 17, 30, 56, 59, 61, 78, 80
Kvantitativní měření rizika s kontextuálním jmenovatelem, 17, 30, 56, 57, 61
Lead, 29, 53, 66
Lékařské výrazy, 13, 79
Lidé se zdrav. komplikacemi, 33, 64, 66, 68, 79
Matching, 17, 59, 70
Mediální konstrukce reality, 7, 35
Mediální logika, 12, 14, 63, 66, 78
Mediální panika, 2, 12, 13, 14, 36, 37, 70, 72, 76, 79
Medicínské výrazy, 36, 37, 72, 73
Medikalizace, 18, 51
Metafora othering, 15, 74, 75, 76, 79
Modernita, 3, 4, 34, 68
Negativní emotivní výrazy, 13, 36, 37, 72, 73, 79
Nejhorší scénář, 14, 35, 36, 37, 70, 71, 72, 79
Nejistota, 3, 4, 12, 13, 15, 20, 46, 47, 59, 63
Obsahová analýza, 1, 22, 23, 24, 77, 82
Očkování, 10, 21, 28, 39, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 55, 67
Ontologické bezpečí, 4, 32, 34, 63, 68, 78
Pandemie, 1, 18, 19, 20, 35, 36, 54, 70, 71
Panika, 13, 37, 55, 65
Percepční schéma, 17, 69, 70
Postmoderní společnost, 4
Postmodernita, 1, 3, 5
Prevence, 34, 68, 69, 79, 80
Rétorika kvantifikace, 12, 36, 58, 72, 79
Riziko, 1, 3, 4, 6, 12, 14, 15, 16, 17, 22, 25, 27, 31, 32, 34, 36, 38, 39, 40, 47, 48, 49, 52, 55, 60, 63, 68, 70, 76, 78, 79, 80, 81
Riziková společnost, 1, 4, 5, 7, 12, 18, 41, 46, 47, 48, 51, 56, 71, 80
Rouška - hygienická, 35, 41, 69
Sebenaplňující proroctví, 2, 13, 14, 35, 70, 72, 79
Sekularizace, 3
Senioři, 19, 33, 66
Sociální konstrukce rizik, 1, 7
Strach, 12, 13, 14, 16, 57, 62, 65
Symptomy, 34, 68, 69, 79
Těhotné ženy, 33, 64, 66, 67, 68, 78
Uklidňující zpravodajství, 2, 14, 62, 74, 79
Urbanizace, 1, 4
Zdraví dospělí lidé, 33, 65, 68, 78
Zpravodajské hodnoty, 2, 9, 16, 25, 27, 45, 47, 49, 56, 78
Zpravodajské zdroje, 11, 26, 43, 45, 77, 81

7 LITERATURA

- Adelman, Richard C; Verbrugge, Lois M. (2000). Death Makes News: The Social Impact of Disease on Newspaper Coverage. *Journal of Health and Social Behavior*, Vol. 41, No. 3, pp. 347-367. Databáze JSTORE (citováno 1. 3. 2011).
- Allan, S. (2002). *Media, risk and science*. Philadelphia: Open University Press
- Altheide, David L.; Michalowski, Sam R. (1999). Fear in the News: A Discourse of Control. *The Sociological Quarterly*, Vol. 40, No. 3, pp. 475-503. Databáze Science Direct (citováno 5. 3. 2011)
- Beck, Ulrich. (2004). *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. Praha: Sociologické nakladatelství
- Beck, Ulrich. (2009). *World at risk*. Cambridge: Polity Press
- Benjamin, Diane. (2007). *A FrameWorks Institute FrameByte: Episodic vs. Thematic Stories*. Článek dostupný on-line (citováno 5. 3. 2011):
http://www.frameworksinstitute.org/assets/files/framebytes/framebyte_thematic.pdf
- Berger, Peter L.; Luckmann, Thomas. (1999). *Sociální konstrukce reality: Pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury
- Berry, Tanya R., Joan Wharf-Higgins, and P.J. Naylor. (2007). SARS Wars: An Examination of the Quantity and Construction of Health Information in the News Media. *Health Communication*, Vol.: 21, No. 1, pp. 35-44. Databáze Communication & Mass Media Complete, EBSCOhost (citováno 21. 12. 2010).
- Bomlitz, Larisa J.; Brezis, Mayer. (2008). Misrepresentation of health risks by mass media. *Journal of Public Health*, Vo. 30, No. 2, pp. 202-204. Databáze Oxford Journals (citováno 1. 3. 2011).
- Bowcott, Owen; Batty, David. (2009) Swine flu: 65,000 deaths is UK's worst case scenario. *The Guardian*. Článek dostupný on-line (citováno 27. 12. 2010):
<http://www.guardian.co.uk/uk/2009/jul/16/swine-flu-cases-rise-britain>
- Burton, Graeme; Jiráček, Jan. (2003). *Úvod do studia médií*. Brno: BARRISTER & PRINCIPAL

Buus, Stephanie; Olsson, Eva-Karin. (2006). The SARS Crisis: Was Anybody Responsible? *Journal of Contingencies & Crisis Management*. Vol. 14, No. 2, pp. 71-81. Databáze Academic Search Complete, EBSCOhost (citováno 21. 11. 2010).

Cozma, Raluca. (2006). Source Diversity Increases Credibility of Risk Stories. *Newspaper Research Journal*, Vol. 27, No. 3, pp. 8-21. Databáze SocINDEX, EBSCOhost (citováno 12. 12. 2010).

Cottle, Simon. (1998). Ulrich Beck, 'Risk Society' and the Media: A Catastrophic View? *European Journal of Communication*, Vol. 13, No. 1, pp.: 5-32. Článek dostupný on-line (citováno 15. 2. 2011): <http://www.penelopeironstone.com/CottleBeckandMedia.pdf>

Doshi, Peter. (2009). Analysis: Calibrated response to emerging infections. *British Medical Journal*. Článek dostupný on-line (citováno 4. 3. 2011): <http://www.bmj.com/content/339/bmj.b3471.full>

Driedger, S. Michelle. (2007). Risk and the Media: A Comparison of Print and Televised News Stories of a Canadian Drinking Water Risk Event. *Risk Analysis*, Vol. 27, No. 3, pp.: 775-786. Databáze EBSCOhost (citováno 3. 5. 2011).

Driedger, S. Michelle et al. (2009). Do the first 10 days equal a year? Comparing two Canadian public health risk events using the national media. *Health, Risk & Society*, Vol. 11, No. 1, pp. 39-53. Databáze PsycINFO, EBSCOhost (citováno 12. 11. 2010).

Dudo et al. (2007). Reporting a Potential Pandemic: A Risk-Related Assessment of Avian Influenza Coverage in U.S. Newspapers. *Science Communication*, Vol. 28, No. 4, pp. 429-454. Databáze SAGE (citováno 12. 11. 2010).

Duncan, B. (2009). How the media reported the first days of the pandemic (H1N1) 2009: results of EU-wide media analysis. *Eurosurveillance*, Vol. 14, No. 30. Článek dostupný on-line (citováno 17. 12. 2010): <http://www.eurosurveillance.org/ViewArticle.aspx?ArticleId=19286>

Entman, Robert M. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, Vol. 43, No. 4, pp. 51-58. Článek dostupný on-line (citováno 5. 3. 2010): <http://web.viu.ca/smolashn/images/framing.pdf>

Feinberg, Jane. (2009). *How Framing Influences Citizen Understanding of Public Issues*. Článek dostupný on-line (citováno 5. 3. 2011): <http://www.frameworksinstitute.org/assets/files/iyengarinterview2009.pdf>

Fischhoff, Baruch. (1995). Risk perception and communication unplugged: Twenty years of process. *Risk Analysis*, Vol. 15, No. 2, pp. 137-45. Článek dostupný on-line (citováno 18. 12. 2010): <http://www.soc.iastate.edu/sapp/Fischhoff.pdf>

Fowler, Roger. (1998). *Language in the news: discourse and ideology in the press*. London: Routledge

Freudenburg, William et al. (1996). Media coverage of hazard events: analyzing assumptions. *Risk Analysis*, Vol. 16, No.1, pp. 31-42. Databáze Wiley Online Library (citováno 4. 3. 2011).

Frost, Karen et al. (1997). Relative risk in the news media: A quantification of misrepresentation. *American Journal of Public Health*. Vol. 87, No. 5, pp. 842. Databáze ProQuest (citováno 1. 3. 2011).

Giddens, Anthony. (1991). *Modernity and Self-Identity*. Cambridge: Polity Press

Giddens, Anthony. (1998a). *Důsledky modernity*. Praha: Sociologické nakladatelství

Giddens, Anthony. (1998b). Risk society: the context of British politics. In Franklin, J. (ed.), *The Politics of Risk Society*. Cambridge: Polity Press, pp. 23-34

Goodwin, Robin et al. (2009). Initial psychological responses to Influenza A, H1N1 ("Swine flu"). *BMC Infectious Diseases* 9: 166. Článek dostupný on-line (citováno 27. 2. 2011): <http://www.biomedcentral.com/1471-2334/9/166>

Griffin, R.; S. Dunwoody and C. Gehrmann. (1995). The effects of community pluralism on press coverage of health risks from local environmental contamination. *Risk Analysis*. Vol.: 15, No.4, pp. 449–58. Databáze SAGE (citováno 12. 12. 2010).

Hartley, John. (1990). *Understanding News*. London, New York: Routledge.

Hilton, Shona; Hunt, Kate. (2010). UK newspapers' representations of the 2009-10 outbreak of swine flu: one health scare not over-hyped by the media? *Journal Epidemiol Community Health*. Článek dostupný on-line (citováno 20. 12. 2010): <http://jech.bmj.com/content/early/2010/12/03/jech.2010.119875.long>

Hilton, Shona; Smith, Emily. (2009). Public views of the uk media and government reaction to the 2009 swine flu pandemic. *BMC Public Health*. Článek dostupný on-line (citováno 27. 2. 2011): <http://www.biomedcentral.com/1471-2458/10/697>

Illich, Ivan. (1976). *Medical Nemesis*. New York: Pantheon Books

- Iyengar, S. (1991). *Is anyone responsible? How TV frames political issues*. Chicago: University of Chicago Press.
- Kitzinger, Jenny. (1999). Researching risk and the media. *Health, Risk & Society*, Vol. 1, No. 1, pp. 55-69. Databáze Academic Search Premier, EBSCOhost (citováno 11. 12. 2010).
- Kitzinger, Jenny. (2009). *The media and public risk*. Článek dostupný on-line (citováno 6. 3. 2011): <http://bis.ecgroup.net/Publications/AboutUs/RiskandRegulationAdvisoryCouncil.aspx>
- Kronick, J. C. (1997). Alternativní metodologie pro analýzu kvalitativních dat. *Sociologický časopis*, Vol.: 33 No. 1, pp. 57-67.
- Kunczik, Michael. (1995). *Základy masové komunikace*. Praha: Karolinum
- Lewison, Grant. (2008). The reporting of the risks from severe acute respiratory syndrome (SARS) in the news media, 2003-2004. *Health, Risk & Society*, Vol. 10, No. 3, pp. 241-262. Databáze Business Source Complete, EBSCOhost (citováno 12. 11. 2010).
- Larson, Brendon M. H.; Nerlich, Brigitte a Wallis Patrick. (2005). Metaphors and Biorisks: The War on Infectious Diseases and Invasive Species. *Science Communication*, Vol. 26, No. 3, pp. 243-268. Databáze SAGE (citováno 26. 2. 2011).
- Luhman, Niklas. (1993). *Risk: A Sociological Theory*. New York: Aldine de Gruyter
- Lupton, Deborah. (1999). *Risk*. Florence: Routledge
- Lupton, Deborah. (2005). Risk as moral danger: The social and political functions of risk discourse in public health. In P. Conrad (Ed.), *The sociology of health and illness: Critical perspectives* (Seventh ed., pp. 394-401). New York: Worth Publishers. Článek dostupný on-line (citováno 5. 3. 2011): http://www.maryfox.org/risk_read/Lupton_Risk_Health.pdf
- McCombs, Maxwell. (2009). *Agenda setting: nastolování agendy: masová média a veřejné mínění*. Praha: Portál
- McCombs, Maxwell E; Shaw, Donald L. (1972). The agenda-setting fiction of mass media. *Public Opinion Quarterly*, Vol. 36, No. 2, pp. 167-187. Databáze JSTORE (citováno 1. 3. 2011).
- McQuail, Denis. (2002). *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál
- Merton, Robert, K. (1948). The Self-Fulfilling Prophecy. *The Antioch Review*, Vol. 8, No. 2, pp. 193-210. Databáze JSTORE (citováno 16. 1. 2011).

- Neuendorf, Kimberley A. (2002). *The Content Analysis Guidebook*. London: Sage Publications
- Nord, Lars W.; Stromback, Jesper. (2006). Reporting more, informing less: A comparison of the Swedish media coverage of September 11 and the wars in Afghanistan and Iraq. *Journalism*, Vol. 7, No. 1, pp 85–110. Databáze SAGE (citováno dne 6. 3. 2011).
- Reddy, Sanjay G. (1996). Claims to expert knowledge and the subversion of democracy: the triumph of risk over uncertainty. *Economy and Society*, Vol. 25, No. 2., pp. 222-254. Článek dostupný on-line (citováno 9. 2. 2011):
<http://www.columbia.edu/~sr793/20ClaimstoExpertKnowledge.pdf>
- Resnik, David B. (2001). Ethical dilemmas in communicating medical information to the public. *Health Policy*, Vol.: 55, No.: 2, pp. 129-149. Databáze SciencDirect (citováno 13. 12. 2010)
- Roche, John; Muskavitch, Marc (2003). Limited Precision in Print Media Communication of West Nile Virus. *Risks Science Communication*. Vol. 24, No. 3, pp. 353-365. Databáze SAGE (citováno dne 20. 11. 2010).
- Ropeik, D; Slovic, P. (2003). Risk communication: A neglected tool in protecting public health. *Harvard Center for Risk Analysis*, Vol. 11, No. 2, pp. 1–4. Článek dostupný on-line (citováno 20. 2. 2011): http://www.hcra.harvard.edu/rip/risk_in_persp_June2003.pdf
- Sandman, Peter. (1994). *Media Coverage of Risk Controversies: Seven Principles*. Článek dostupný on-line (citováno 27. 2. 2011): <http://www.psandman.com/handouts/sand28.pdf>
- Sandman, Peter. (2008). *Media coverage isn't proportional to mortality statistics – and it shouldn't be*. Článek dostupný on-line (citováno 6. 3. 2011): <http://www.psandman.com/gst2008.htm#pogoff>
- Scherer, Helmut. (2004). „Úvod do metody obsahové analýzy.“ Pp. 29 - 50 in *Analýza obsahu mediálních sdělení*, ed. Irena Reifová. Praha: Karolinum.
- Scheufele, Dietram; Tewksbury, David (2007). Framing, Agenda Setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models. *Journal of Communication*, Vol. 57, No. 1, pp. 9-20. Databáze Wiley Online Library (citováno 4. 3. 2011)
- Schudson, Michael. (1996). The Sociology News Production Revisited. In: Curran, James; Gurevitch, Michael. *Mass Media and Society*. London: Arnold pp. 141-159
- Smart, Barry. (1993). *Postmodernity*. London: Routledge

- Stallings, Robert A. (1990). Media Discourse and the Social Construction of Risk. *Social Problems*, Vol. 37, No. 1, pp. 80-95. Databáze JSTORE (citováno dne 12. 12. 2010).
- Trampota, Tomáš. (2006). *Zpravodajství*. Praha: Portál.
- Trampota, Tomáš; Vojtěchovská, Martina (2010). *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál
- Ungar, Sheldon.(1998). Hot Crises and Media Reassurance: A Comparison of Emerging Diseases and Ebola Zaire. *The British Journal of Sociology*, Vol. 49, No. 1, pp. 36-56. Databáze JSTORE (citováno 27. 2. 2011).
- Ungar, Sheldon. (2008). Global Bird Flu Communication: Hot Crisis and Media Reassurance. *Science Communication*, Vol. 29, No. 4, pp 472-497. Databáze SAGE (citováno 12. 11. 2010).
- Volek, Jaromír. (2007). *Studijní materiály kurzu ZUR110 Úvod do teorie masové komunikace: historické proměny výzkumu mediálních účinků*. Brno: Masarykova univerzita.
- Wallis, Patrick; Nerlich, Brigitte. (2005). Disease metaphors in new epidemics: the UK media framing of the 2003 SARS epidemic. *Social Science & Medicine*, Vol. 60, No. 11, pp. 2629-2639. Databáze Science Direct (citováno 1. 5. 2011).
- Wang, Weirui., Smith, Rachel. and Worawongs, Worapron. (2010). *Googling the H1N1 Flu: Investigating Media Frames in Online News Coverage of the Flu Pandemic*. Příspěvek prezentovaný na konferenci International Communication Association, Suntec Singapore International Convention & Exhibition Centre, Suntec City, Singapore. Článek dostupný online (citováno 13. 12. 2010): http://www.allacademic.com/meta/p405189_index.html
- Wilkinson, Iain (1999). News Media Discourse and the State of Public Opinion on Risk. *Risk Management*, Vol. 1, No. 4, pp. 21-31. Databáze JSTORE (citováno 1. 3. 2011).
- Zimmer, Shanta M; Burke, Donald. (2009). Historical Perspective - Emergence of Influenza A (H1N1) Viruses. *New England Journal of Medicine*. 361:279-285. Článek dostupný on-line (citováno 5. 3. 2011): <http://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMra0904322>

ČLÁNKY THE TIMES A MF DNES

Ayres, Chris. (28. 4. 2009). "I'm not going to stay at home, freaking out about; Swine flu has brought Mexico's capital to a near standstill. *The Times*, p. 1. Databáze LexisNexis Academic (citováno 28. 4. 2011).

Ayres, Chris; Baldwin, Tom. (27. 4. 2009). Swine flu deaths spark worldwide health alert; Outbreaks feared in five countries as virus spreads. *The Times*, p. 1. Databáze LexisNexis Academic (citováno 28. 4. 2011).

Ayres, Chris et al. (29. 4. 2009). Attention turns to pig farm at centre of protests. *The Times*, p. 5. Databáze LexisNexis Academic (citováno 23. 4. 2011).

Bawden, Tom (23. 7. 2009). GSK hopes 'unprecedented' order for flu treatment will generate £600m. *The Times*, p 36. Databáze LexisNexis Academic (citováno 23. 4. 2011).

Bennett, Rosemary; Rose, David. (29. 7. 2009). Teddy bear picnics are out as swine flu rules hit nurseries. *The Times*, p. 5. Databáze LexisNexis Academic (citováno 30. 4. 2011).

Bez autora (23. 7. 2009). Swine flu winner. *The Times*, p. 16. Databáze LexisNexis Academic (citováno 23. 4. 2011).

ČTK. (24. 11. 2009). Santa Clausové v USA se bojí prasečí chřipky. *Mladá fronta DNES*, p. 7. Databáze Newton Media (citováno 23. 4. 2011).

Dolejší, Václav. (29. 4. 2009). Chřipka není rýma. *Mladá fronta DNES*, p 10. Databáze Newton Media (citováno 28. 4. 2011).

Elliot, Francis; Lister, Sam (20. 7. 2009). Confusion and contradictions as health chiefs go off message. *The Times*, p. 6. Databáze LexisNexis Academic (citováno 10. 4. 2011).

Hes, Tomáš (12. 5. 2009). Vesnice, odkud přišla chřipka. *Mladá fronta DNES*, p. 6. Databáze Newton Media (citováno 23. 4. 2011).

Paráčková, Markéta. (14. 11. 2009). Běžná chřipka: desítky obětí. *Mladá fronta DNES*, p. 5. Databáze Newton Media (citováno 28. 4. 2011).

Petrášová Lenka (29. 4. 2009). Chřipka chrání nás geny. *Mladá fronta DNES*, p. 1. Databáze Newton Media (citováno 28. 4. 2011).

Petrášová, Lenka. (22. 7. 2009). Pro děti vakcína není, jen léky. *Mladá fronta DNES*, p. 2. Databáze Newton Media (citováno 27. 4. 2011).

Petrášová, Lenka (19. 11. 2009). Lék je. Ale ne pro každého. *Mladá fronta DNES*, p. 2. Databáze Newton Media (citováno 28. 4. 2011).

Sodomková, Magdalena. (29. 4. 2009). Nová španělská chřipka? Snad ne. *Mladá fronta DNES*, p. 2. Databáze Newton Media (citováno 28. 4. 2011).

DALŠÍ DOKUMENTY

Unie vydavatelů. (nedatováno). Výzkum čtenosti Media projekt. Materiál dostupný online (citováno 6. 5. 2011): <http://www.uvdt.cz>

National Readership Survey. (nedatováno). Výzkum čtenosti. Materiál dostupný online (citováno 6. 5. 2011): <http://www.nrs.co.uk/toplinereadership.html>

World now at the start of 2009 influenza pandemic. (11. 6. 2009). Prohlášení ředitelky WHO Margaret Chan dostupné online (citováno 17. 1. 2010):
http://www.who.int/mediacentre/news/statements/2009/h1n1_pandemic_phase6_20090611/en/index.html

Pandemický plán České republiky. (2006). Dokument dostupný on-line (citován 5. 3. 2011):
http://www.mzcr.cz/dokumenty/pandemicky-plan-ceske-republiky_872_872_1.html

The 2009 A(H1N1) pandemic in Europe: A review of the experience (2009). Dokument Evropského centra pro prevenci a kontrolu nemocí dostupný on-line (citován 5. 3. 2011):
http://www.ecdc.europa.eu/en/publications/Publications/101108_SPR_pandemic_experience.pdf

Swine flu illness in the United States and Mexico (26. 4. 2009). Prohlášení WHO dostupné on-line (citován 5. 3. 2011): http://www.who.int/csr/don/2009_04_26/en/index.html

Influenza A(H1N1) (29. 4. 2009). Prohlášení ředitelky WHO Margaret Chan dostupné on-line (citován 5. 3. 2011):
http://www.who.int/mediacentre/news/statements/2009/h1n1_20090429/en/index.html

H1N1 in post-pandemic period. (10. 8. 2011). Prohlášení WHO dostupné on-line (citováno 5. 3. 2011):
http://www.who.int/mediacentre/news/statements/2010/h1n1_vpc_20100810/en/index.html

Influenza (Seasonal) (2009). Dokument WHO dostupný on-line (citován 5. 3. 2011):
<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs211/en/index.html>

Weekly National Influenza Report. (27. 5. 2010). Zpráva Health Protection Agency UK dostupná on-line (citována 5. 3. 2011):

http://www.hpa.org.uk/web/HPAwebFile/HPAweb_C/1274088846165

Epidemiological report of pandemic (H1N1) 2009 in the UK. (2010). Zpráva Health Protection Agency UK dostupná on-line (citována 5. 3. 2011):

http://www.hpa.org.uk/web/HPAwebFile/HPAweb_C/1284475321350

Aktualizované informace - potvrzené případy onemocnění virem "Pandemic (H1N1) 2009" ke dni 3. 3. 2010. (2010). Tisková zpráva Ministerstva zdravotnictví ČR dostupná on-line (citována 5. 3. 2011):

[http://www.szu.cz/tema/prevence/aktualizovane-informace-o-potvrzenych-pripadech-onemocneni-](http://www.szu.cz/tema/prevence/aktualizovane-informace-o-potvrzenych-pripadech-onemocneni-2)

2

8 PŘÍLOHY

Tabulka č. 7 Rozložení článků dle měsíců u The Times a MF Dnes

	The Times	MF Dnes	Celkem
Duben	24	38	62
Květen	46	30	76
Červen	26	10	36
Červenec	55	21	76
Srpen	20	15	35
Září	8	8	16
Říjen	8	12	20
Listopad	7	43	50
Prosinec	3	12	15
Leden	5	11	16
Únor	2	16	18
Březen	0	3	3
Duben	3	1	4
Celkem	207	220	427

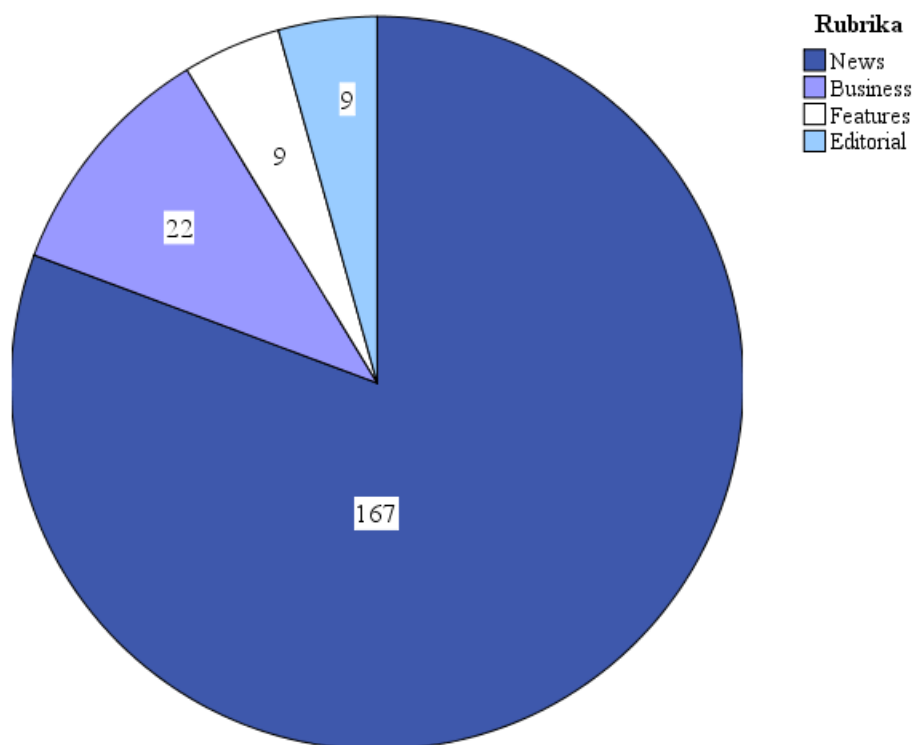
N=427

Tabulka č. 8 Pojmenování viru chřipky H1N1 u The Times a MF Dnes

		The Times	MF Dnes	Celkem
Prasečí	Absolutní četnost	205	190	395
	Poměr v rámci média	99,0%	86,4%	92,5%
Mexická	Absolutní četnost	1	7	8
	Poměr v rámci média	0,5%	3,2%	1,9%
Obojí	Absolutní četnost	1	23	24
	Poměr v rámci média	0,5%	10,5%	5,6%
Celkem		207	220	427

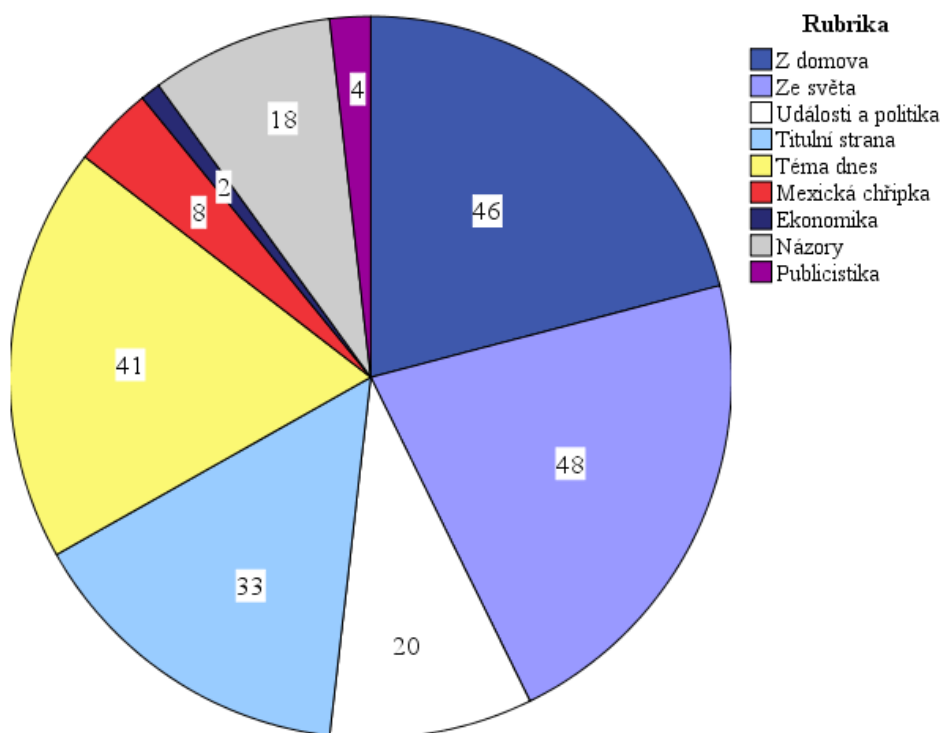
N=427

Graf č. 8 Rozložení rubrik u The Times

N=207

Graf č. 9 Rozložení rubriku u MF Dnes

N=220

Tabulka č. 9 Zpravodajské zdroje u The Times a MF Dnes

		The Times	MF Dnes	Celkem
Reuters	Absolutní četnost	0	8	8
	Podíl v rámci média %	0,0%	3,6%	
Associated Press	Absolutní četnost	0	12	12
	Podíl v rámci média %	0,0%	5,5%	
ČTK	Absolutní četnost	0	35	35
	Podíl v rámci média %	0,0%	15,9%	
WHO ⁴⁹	Absolutní četnost	38	48	86
	Podíl v rámci média %	18,4%	21,8%	
CDC ⁵⁰	Absolutní četnost	7	8	15
	Podíl v rámci média %	3,4%	3,6%	
Úřady a představitelé USA	Absolutní četnost	8	4	12
	Podíl v rámci média %	3,9%	1,8%	
Úřady a představitelé Mexika	Absolutní četnost	9	6	15
	Podíl v rámci média %	4,3%	2,7%	
ECDC ⁵¹	Absolutní četnost	0	6	6
	Podíl v rámci média %	0,0%	2,7%	
Úřady a představitelé EU	Absolutní četnost	10	11	21
	Podíl v rámci média %	4,8%	5,0%	
Úřady dalších zemí	Absolutní četnost	5	18	23
	Podíl v rámci média %	2,4%	8,2%	
HPA UK ⁵²	Absolutní četnost	34	0	34
	Podíl v rámci média %	16,4%	0,0%	
Health Secretary UK	Absolutní četnost	53	0	53
	Podíl v rámci média %	25,6%	,0%	
Department of Health	Absolutní četnost	45	0	45
	Podíl v rámci média %	21,7%	0,0%	
Chief Medical Officer UK	Absolutní četnost	50	0	50
	Podíl v rámci média %	24,2%	0,0%	
Vláda a úřady UK	Absolutní četnost	48	0	48

⁴⁹ World Health Organization – Světová zdravotnická organizace

⁵⁰ Center for Disease Control – Centrum pro kontrolu nemocí z USA

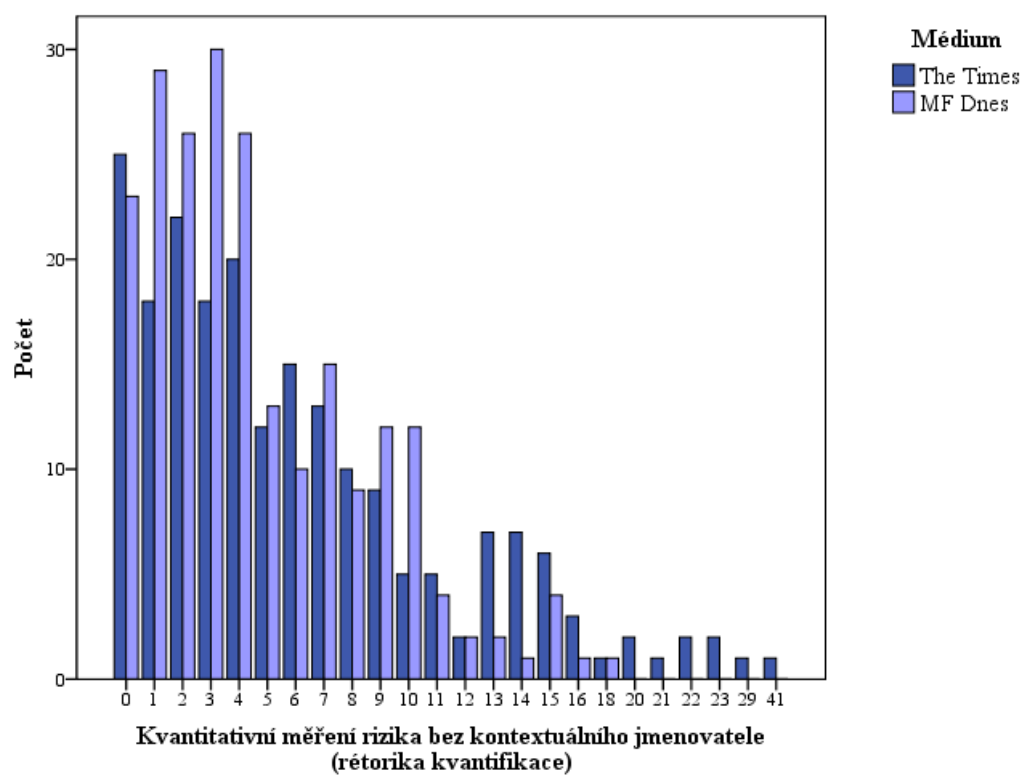
⁵¹ European Centre for Disease Control – Evropský úřad pro kontrolu nemocí

⁵² Health Protection Agency UK – Úřad pro ochranu zdraví Velké Británie

	Podíl v rámci média %	23,2%	0,0%	
BBC	Absolutní četnost	3	6	9
	Podíl v rámci média %	1,4%	2,7%	
Hlavní hygienik ČR	Absolutní četnost	0	54	54
	Podíl v rámci média %	0,0%	24,5%	
Roman Prymula - virolog	Absolutní četnost	0	24	24
	Podíl v rámci média %	0,0%	10,9%	
Státní zdravotnický ústav	Absolutní četnost	0	3	3
	Podíl v rámci média %	0,0%	1,4%	
Ministryně zdravotnictví ČR	Absolutní četnost	0	27	27
	Podíl v rámci média %	0,0%	12,3%	
Ministerstvo zdravotnictví ČR	Absolutní četnost	0	34	34
	Podíl v rámci média %	0,0%	15,5%	
Vláda a úřady ČR	Absolutní četnost	0	26	26
	Podíl v rámci média %	0,0%	11,8%	
Prezident	Absolutní četnost	0	8	8
	Podíl v rámci média %	0,0%	3,6%	
Národní referenční laboratoř pro chřipku	Absolutní četnost	0	23	23
	Podíl v rámci média %	0,0%	10,5%	
Vědci	Absolutní četnost	29	23	52
	Podíl v rámci média %	14,0%	10,5%	
Zdravotníci	Absolutní četnost	27	67	94
	Podíl v rámci média %	13,0%	30,5%	
Business	Absolutní četnost	43	22	65
	Podíl v rámci média %	20,8%	10,0%	
Veřejnost	Absolutní četnost	19	22	41
	Podíl v rámci média %	9,2%	10,0%	
Ostatní	Absolutní četnost	51	24	75
	Podíl v rámci média %	24,6%	10,9%	
Zdroj se nevyskytuje	Absolutní četnost	12	18	30
	Podíl v rámci média %	5,8%	8,2%	
Celkem		207	220	427

N=427

**Graf č. 10 Kvantitativní měření rizika bez kontextuálního jmenovatele
(rétorika kvantifikace)**

N=427

Tabulka č. 10 Symptomy u The Times a MF Dnes

		The Times	MF Dnes	Total
Horečka	Absolutní četnost	15	42	57
	Podíl v rámci média %	7,2%	19,1%	
Dýchací potíže	Absolutní četnost	14	40	54
	Podíl v rámci média %	6,8%	18,2%	
Rýma	Absolutní četnost	6	15	21
	Podíl v rámci média %	2,9%	6,8%	
Bolest v krku	Absolutní četnost	7	3	10
	Podíl v rámci média %	3,4%	1,4%	
Bolest hlavy	Absolutní četnost	7	9	16
	Podíl v rámci média %	3,4%	4,1%	
Bolest svalů a kloubů	Absolutní četnost	6	18	24
	Podíl v rámci média %	2,9%	8,2%	
Žaludeční potíže	Absolutní četnost	7	7	14
	Podíl v rámci média %	3,4%	3,2%	
Ztráta chuti k jídlu	Absolutní četnost	0	1	1
	Podíl v rámci média %	0,0%	0,5%	
Nevyskytuje se	Absolutní četnost	184	160	344
	Podíl v rámci média %	88,9%	72,7%	
Celkem		207	220	427

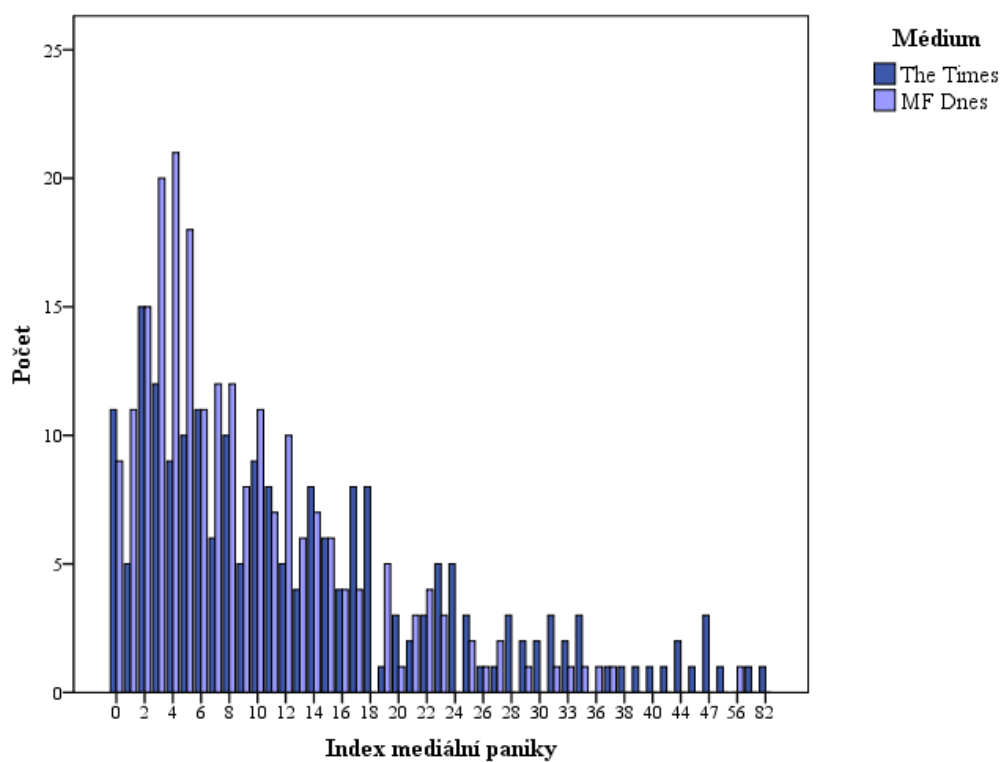
N=427

Tabulka č. 11 Individuální preventivní opatření u The Times a MF Dnes

		The Times	MF Dnes	Total
Časté mytí rukou	Absolutní četnost	16	13	29
	Podíl v rámci média %	7,7%	5,9%	
Přikrytí úst při kašli, kýchání	Absolutní četnost	8	2	10
	Podíl v rámci média %	3,9%	,9%	
Vyhýbat se místům s lidmi	Absolutní četnost	8	13	21
	Podíl v rámci média %	3,9%	5,9%	
Vyhýbat se kontaktu s nemocnými	Absolutní četnost	0	2	2
	Podíl v rámci média %	0,0%	,9%	
Nezdravit se podáním ruky/líbáním	Absolutní četnost	2	10	12
	Podíl v rámci média %	1,0%	4,5%	
Nepůjčovat si předměty	Absolutní četnost	2	3	5
	Podíl v rámci média %	1,0%	1,4%	
Životospráva	Absolutní četnost	0	10	10
	Podíl v rámci média %	,0%	4,5%	
Hygiena	Absolutní četnost	10	10	20
	Podíl v rámci média %	4,8%	4,5%	
Při nemoci vyhledat lékaře	Absolutní četnost	5	5	10
	Podíl v rámci média %	2,4%	2,3%	
Při nemoci zůstat doma	Absolutní četnost	7	15	22
	Podíl v rámci média %	3,4%	6,8%	
Omezit zahraniční cesty	Absolutní četnost	9	7	16
	Podíl v rámci média %	4,3%	3,2%	
Hygienická rouška	Absolutní četnost	8	30	38
	Podíl v rámci média %	3,9%	13,6%	
Nevyskytuje se	Absolutní četnost	166	160	326
	Podíl v rámci média %	80,2%	72,7%	
Celkem	Absolutní četnost	207	220	427

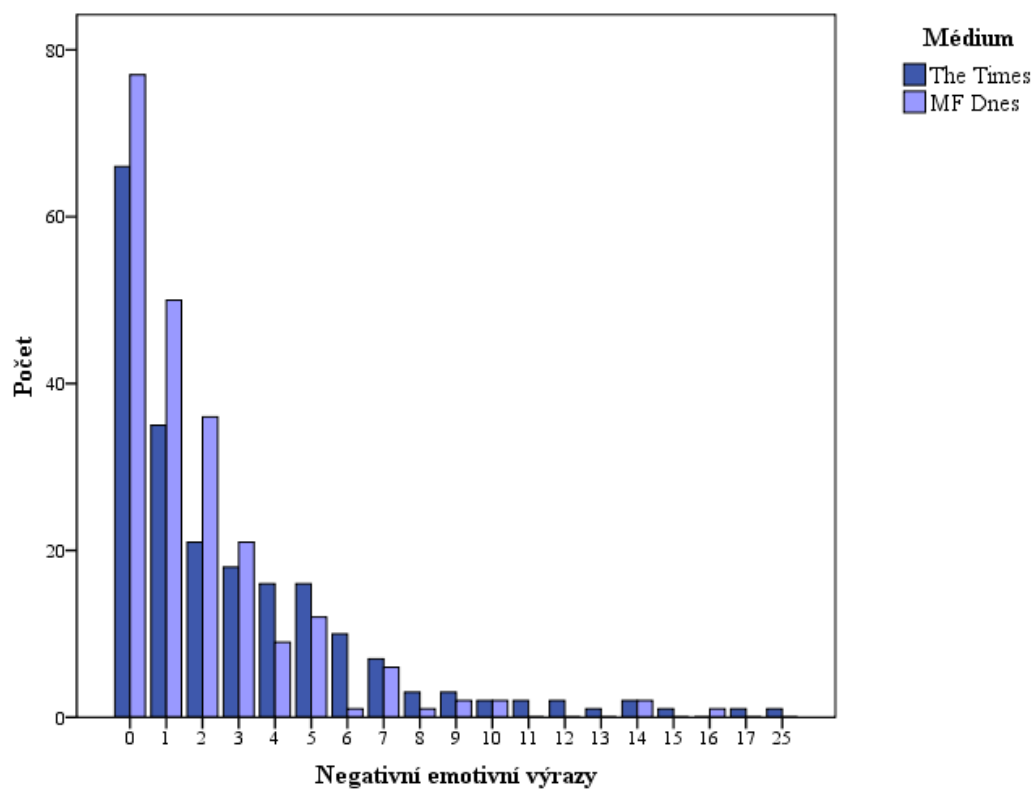
N=427

Graf č. 11 Index mediální paniky u The Times a MF Dnes

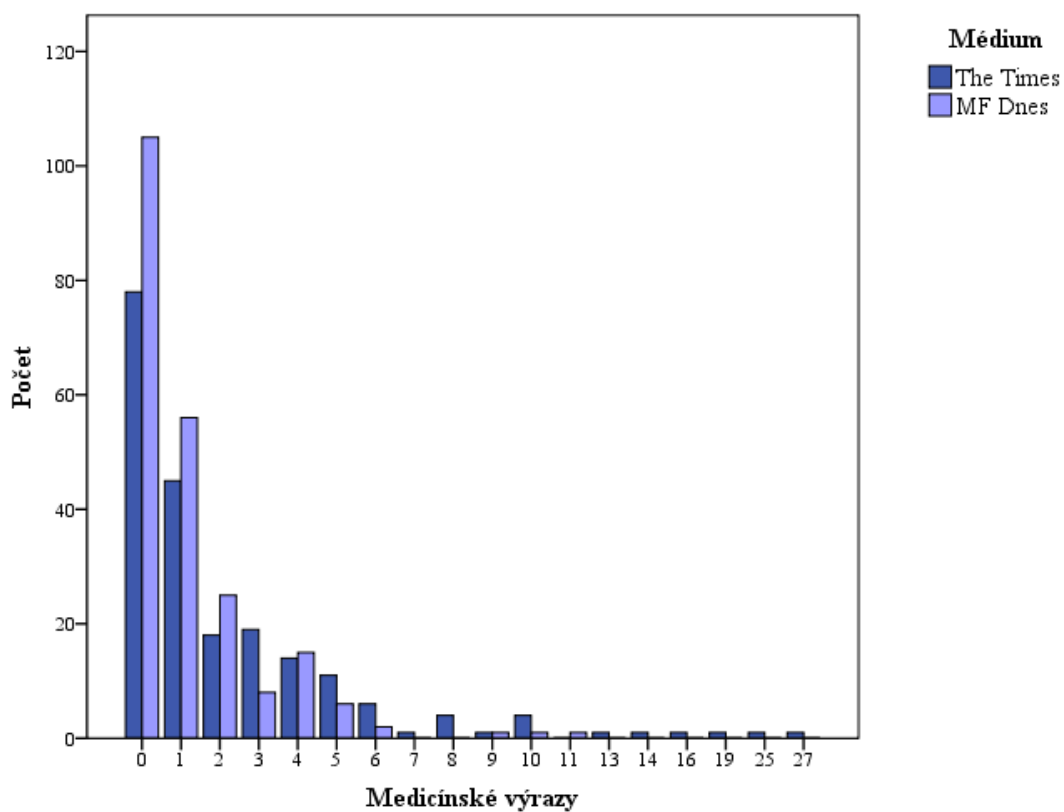
N=427

Graf č. 12 Negativní emotivní výrazy u The Times a MF Dnes

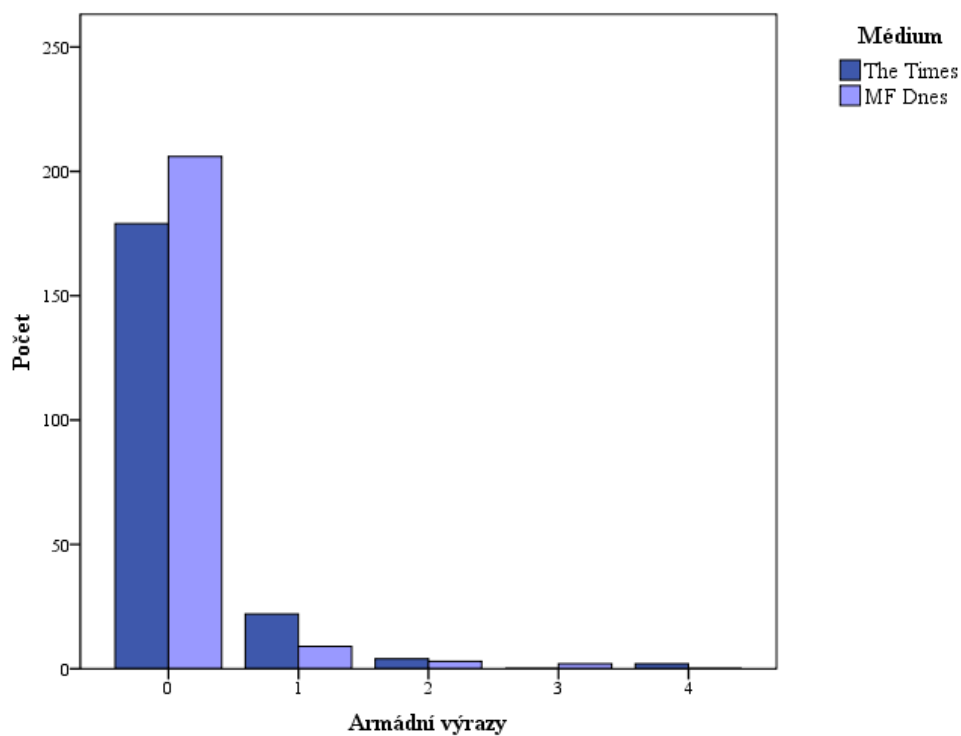
N=427

Graf č. 13 Medicínské výrazy u The Times a MF Dnes

N=427

Graf č. 14 Armádní výrazy u The Times a MF Dnes

N=427

KÓDOVACÍ KLÍČ

ID článku

Datum vydání článku

Týden

Měsíc

Médium

- MF Dnes
- The Times

Strana

Počet slov

Agenda domácí/zahraniční

- Domáci
- Zahraniční

Rubrika

- News	- Titulní strana
- Business	- Téma dnes
- Feature	- Mexická chřipka
- Editorial	- Publicistika
- Z domova	- Názory
- Ze světa	- Události a politika
- Události a politika	

Pojmenování chřipky

- Prasečí
- Mexická
- Obojí

Fotografie/grafika

- ANO
- NE

Informační zdroje (multiple response set):

- Reuters
- AP
- ČTK
- BBC
- WHO
- CDC
- Úřady a představitelé USA
- Úřady a představitelé Mexika
- ECDC
- Evropské úřady a představitelé
- Úřady a představitelé dalších zemí
- HPA UK
- Health Secretary UK
- Department of Health
- Chief Medical Officer UK
- Vláda a další úřady UK
- Hlavní hygienik ČR
- Roman Prymula - virolog
- Ministryně zdravotnictví
- Ministerstvo zdravotnictví ČR
- Vláda, političtí představitelé, úřady
- Národní referenční laboratoře pro chřipku
- Vědci
- Zdravotníci
- Business
- Veřejnost
- Ostatní

Zpravodajské hodnoty (multiple response set)

- Negativita
- Konflikt
- Jednoznačnost
- Odkazování k elitním osobám

Rámec

- Zdravotní rámec
- Politický rámec
- Ekonomický/finanční rámec
- Zdravotní + politický rámec
- Zdravotní + ekonomický/finanční rámec
- Politický + ekonomický/finanční rámec

Konkrétní témata (multiple response set)

- Počty případů mrtvých a nemocných
- Popis nemoci
- Postup nemoci světem
- Problematika vakcín
- Problematika léků
- Veřejná opatření – zavírání škol, kontroly na letištích, karantény

- Léky
- Vakcíny
- National Pandemic Flu Service (UK)
- Ekonomické dopady
- Příjmy farma. Firem
- Kritika WHO

Tematický x epizodický rámec

- Epizodický
- Tematický
- Kombinace
- Nelze určit/nevyskytuje se

Tematický x epizodický rámec – lead

- Epizodický
- Tematický
- Kombinace
- Nelze určit/nevyskytuje se

Kvalitativní informování s numerickým jmenovatelem (kardinální proměnná)

Srovnání s dalšími riziky (multiple response set)

- Sezónní chřipka
- Ptačí chřipka
- SARS
- Mor
- Asijská chřipka/1957
- Hongkongská chřipka/1967
- Španělská chřipka/1918-1919

Charakter onemocnění (multiple response set)

- Možnost úmrtí
- Slabý průběh onemocnění
- Těžký průběh onemocnění
- Snadná léčitelnost
- Vysoká nakažlivost

Rizikové skupiny obyvatel (multiple response set)

- Děti
- Těhotné ženy
- Seniori
- Lidé se zdravotními komplikacemi
- Zdraví dospělí jedinci/mladí lidé

Symptomy (multiple response set)

- Horečka/vysoká teplota	- Bolest svalů a kloubů
- Kašel/dýchací potíže	- Únava/spavost
- Rýma	- Zvracení/průjem
- Bolest v krku	- Ztráta chuti k jídlu
- Bolest hlavy	

Preventivní opatření (multiple response set)

- Časté mytí rukou	- Správná životospráva, hygiena
- Přikrytí úst při kašli, kýchání	- Při onemocnění/komplikacích vyhledat lékaře
- Vyhýbat se místům s větší koncentrací lidí	- Při onemocnění zůstat doma
- Vyhýbat se kontaktu s nemocnými	- Omezit zahraniční cesty
- Nezdravit se podáváním ruky/líbáním	- Nosit roušku
- Nepůjčovat si předměty osobní potřeby	

Numericky vyjádřený nehorší scénář

- ANO
- NE

Pandemie před 11. 6. 2009

- ANO
- NE

Mediální panika – kardinální proměnné (počet výskytů v článku):

- **Rétorika kvantifikace** – počet číselných vyjádření
- **Negativní emotivní výrazy:**
  - smrtící, bát se/obávat se, obava, děsit/vyděsit, vyděšený, zabiják, hrozba, varovat/varování, strach, panika, hysterie, šílenství, pohroma, katastrofa, poplach, pohotovost, nebezpečí/nebezpečný, riziko, krize/krizový, radikální, agresivní, dramatický, masivní, extrémní, mimořádný, zákeřný, udeřit, řídit, nakažlivý ve spojení se slovy jako vysoce, mimořádně apod.
  - deadly, killing, threat, fear, panic, danger/dangerous, contagious/infectious - very, highly, alarm, warning/warn, worry/worrying, scare, alert, risk, crisis, chilling, trepidation, anguish, imminent, risk
- **Medicínské výrazy:**
  - H1N1, H5N1, SARS, antivirotika, antibiotika, inkubační doba, imunolog/imunologie, imunita/imunitní/imunizace, imunologická paměť, protein, anamnéza, mutovat/zmutovaný, protein, epidemiolog/epidemiologický, diagnóza/diagnostika, bioreaktor, respirační/respirátor, receptor, gen PA, PB1, PB2, hepatitida, formaldehyd, interferon, antigen, diagnóza
  - H1N1, H5N1, SARS, antiviral/anti-viral, incubation time/period, immunity/immune/immunisation, epidemiology/epidemiolog, antigenic drift, mutant/mutation, genome, oseltamavir, zanamivir, amantadine, rimantadine, neuraminidase, streptococcus A, prophylactic, MMR, HPV, thiomersal
- **Armádní výrazy:**
  - bojovat, tažení, vyzbrojit, decimovat, nepřítel, první linie, manévry
  - fight, war room, defend, front line, combat, defence, victory, back up